

به مناسبت میلاد
باسعادت حضرت عبدالعظیم المسنی علیه السلام

درسرای سیدالکریم

با آثار و گفتاری از:

آیت الله محمد محمدی ری شهری

استاد شیخ حسین انصاریان

آیت الله سید احمد خاتمی

آیت الله کاظم صدیقی

حجت الاسلام دکتر ناصر رفیعی

حجت الاسلام بحر العلوم

حجت الاسلام راشد بزدی

حجت الاسلام ثمری

استاد غلامرضا سازگار

دکتر عبدالحسین سیف‌اللهی

دکتر علیرضا معیری

تجلیل از جناب عبدالعظیم (ع) ، تجلیل از علم، جهاد، زهد و تقواست. ایشان صائم النهار و قائم اللیل بوده‌اند. در حالات ایشان نوشته‌اند در مدتی که در ری زندگی می‌کردند، همه روزها را روزه می‌گرفتند و همه شب‌ها را مشغول عبادت بودند.

گزیده‌ای از بیانات مقام معظم رهبری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ویژه نامه بزرگداشت میلاد باسعادت حضرت عبدا لعظیم (علیه السلام)

سال دهم • دی ماه ۹۵ • شماره ۱۲۷

مدیر مسئول: حمید صابر فرزام

سر دبیر: مصطفی آجرو

مدیر اجرایی: محمد حاتمی

دبیر تحریریه: مرضیه منگلی

مدیر هنری: علیرضا عبادی

عکس جلد: حمید رضارستمی

عکس: حمید رضارستمی، حسن آقامحمدی، طاهره بابایی، سارا سیفی

همکاران این شماره: زهرا ایرجی، فاطمه بختیاری، یاسر مختاری

وهاب خدا بخشی، سمیه قربانی، آزاده غلامی، مینا حیدری

۲۰

بزرگداشت
حضرت عبدالمطعم (ع)
ربیع فـرـن خـادمی

۲۶

بزرگداشت
حضرت عبدالمطعم (ع)
مقام سید الکرم

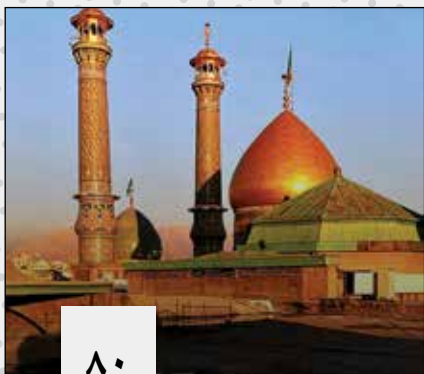
۳۱

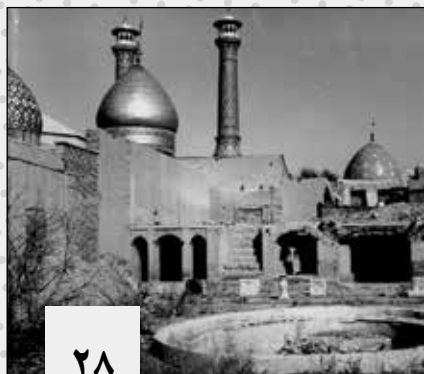
بزرگداشت
حضرت عبدالمطعم (ع)
شش ماه نخست سال
به روایت تصویر

۷

۸۰

۲۸

۳۴

بزرگداشت
حضرت عبدالمعظم (ع)
در سبزه سیدالکرم

۸۹

بزرگداشت
حضرت عبدالمعظم (ع)
در آسمان کرامت

۶۷

بزرگداشت
حضرت عبدالمعظم (ع)
مراکز وابسته آستان

۵۳

سخن نخست

راز کلام امام هادی (علیه السلام)

راز بزرگی نهفته است در کلام گهر بار امام هادی (علیه السلام) به یکی از اهالی ری که از زیارت حسین ابن علی علیه السلام از کربلا بازگشته بود فرمودند: «اگر قبر عبدالعظیم (ع) در «ری» از زیارت می کردی مانند آن بود که حسین علیه السلام را در کربلا زیارت کرده باشی.»

مقید ساختن جمله «اما انک لو زرت قبر عبدالعظیم عندکم...» با نشانه گذاری و تاکید مکانی که هیچکس را بهانه‌ای برای گمراه شدن از نشانی ارائه شده نباشد و از سوی دیگر قرینه ساختن سرزمین «ری» با «کربلا» از ویژگی‌های این کلام گهربار حضرت هادی علیه السلام است که نیازمند به تفسیر و تعمیق دارد.

چنانچه در روایات عدیده واقعه غدیر نیز آمده است که در آن رسول گرامی (ص) نخست دستان مبارک حضرت علی ابن ابیطالب (ع) را بالا برد و بالا برد، تا جایی که سفیدی زیر بغل او بر همه مردم نمایان شد و همه حضرت علی علیه السلام را در کنار پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دیدند و او را به خوبی شناختند و دریافتند که مقصود از این اجتماع مسئله‌ای است که مربوط به حضرت علی علیه السلام است و همگی با ولع خاصی آماده شدند که به سخنان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم گوش فرا دهند و سپس فرمود: «من کنت مولا فهذا علی مولا» یعنی ولایت و جانشینی را مقید کرد به «هذا علی» تا حتی مساله‌ای به مانند تشابه در نام و عنوان بهانه‌ای برای «جانشینان جعلی» فراهم نکرده و در تاریخ مغری موجه برای گمراهی و گمراه کردن نمانده باشد.

از این رو حضرت هادی علیه السلام، اهالی تهران - اطراف آن را در آن برهه از تاریخ که بخشی از «ملک ری» بشمار می رفت، - بشارت داد به کسب فیض و توفیق زیارت مزار نورانی فقیه و عالم لازم التعظیم و امامزاده واجب التکریم جناب عبدالعظیم الحسنی علیه السلام و ضمانت نمود به پاداش بی کران زیارت ارباب معرفت حضرت حسین ابن علی علیه السلام در کربلا به موجب این زیارت. یعنی پاداشی برابر زیارت امام معصومی که برای هیچ یک از امامان معصوم به اندازه زیارت ایشان تاکید نشده است که حضرت صادق علیه السلام فرمودند «والله لو انی حدثتکم بفضل زیارتی و بفضل قبره لترکتکم الحج راسا و ما حج منکم احد...»؛ به خدا سوگند اگر در فضیلت زیارت و فضیلت مزار امام حسین علیه السلام به شما می گفتم، به کلی حج را ترک می کردید و هیچ کس از شما حج

نمی نمود. (کامل الزیاره، ص ۲۶۷) و نیز حضر تشان فرمودند «کسی که توانایی زیارت حسین را داشته باشد ولی زیارت نکند، نسبت به پیامبر اسلام و ائمه (عاق) شده است.» که این ها همه تاکید اهل بیت (ع) و اهمیت والای زیارت حضرت حسین ابن علی علیه السلام را می رساند.

این هدیه گرانبها موجب شد تا «ری» به تعبیر رهبر معظم انقلاب به قبله تهران و نقطه امیدی برای ارادتمندان به ساحت قدسی کربلا مبدل شود و تهران امروز به عنوان پایتخت ام القرای جهان اسلام در زیر سایه معنوی این بارگاه ملکوتی قرار گیرد.

پس از کسب فیض از این کلام گهربار معصوم نیز در رجوع به مشی و مرام صالحان و عرفای عصر حاضر مواجه می شویم به بیان عارف سالک حضرت آیت الله بهجت (ره) که در خصوص زیارت امامزاده و الامقام و این عالم و محدث جلیل القدر فرمودند: اهل تهران اگر هفته ای یکمرتبه به زیارت حضرت عبدالعظیم الحسنی علیه السلام نروند، جفا کرده اند و نیز کلام عارف حی و خلف صالح حضرت آیت الله خوشوقت که فرمودند: «امیدوارم همه شیعیان، بخصوص کسانی که نزدیک حرم مطهر ایشان هستند مثل اهالی محترم تهران و اطراف، قدر ایشان را بدانند و به زیارت ایشان مشرف شوند و اشتغال بدنی مانع نشود از اینکه از این زیارت محروم شوند.»

که این ها و سایر بیانات و مستندات همه نشان از قدر و عظمت این قطعه از خاک ایران اسلامی است که به مثابه سرزمین مقدس کربلا در جهان در خاک پرافتخار ایران اسلامی تلالو و درخشش دارد و اهل تهران و ری به آن مفتخرند و سلام رو به قبله خود را به قبر مطهر و منور حضرت سیدالشهداء علیه السلام، پس از هر فریضه واجب به سلام به مرقد منور حضرت سیدالکریم علیه السلام ختم می کنند.

در این روزها که مصادف است با سالروز ولادت حضرت عبدالعظیم الحسنی علیه السلام، سر تعظیم فرو می آوریم نزد این سلاله اهل بیت (ع) که سال های سال حضور و مجاهدت و مبارزه اش قوت قلب حضرت هادی علیه السلام و ائمه طاهرین معاصر خود بود و بر لب جاری می سازیم: «للسلام علیک یا سیدالکریم و السلام علیک یا من بزیارتی ثواب زیارت سیدالشهداء یرتجی».

سر دبیر

بزرگداشت
حضرت عبد العظیم (ع)
شش ماه نخست سال
به روایت تصویر

نگاهی به برنامه‌های ۶ ماهه نفست آستان

۲۰ چراغ سرخ ۲۰ چراغ سبز

۴۰ چراغ؛ ۲۰ چراغ سرخ ۲۰ چراغ سبز؛ چراغ‌هایی که جایگزین شمع‌های اهدایی مردم شده‌اند. وقتی حرم حضرت عبدالعظیم (ع) به شادی میلاد ائمه و اعیاد مذهبی آذین بسته شده باشد، خادمان حرم چراغ‌های سبز به دست می‌گیرند و در مقابل بارگاه مطهر حضرت عبدالعظیم (ع) جمع می‌شوند.

قرائت می‌شود و بعد اشعاری در مدح حضرت عبدالعظیم (ع) به صورت دکلمه خوانده می‌شود و سایر خدام هم این شعرها را تکرار می‌کنند، قرائت جمعی فرازهایی از زیارت حضرت عبدالعظیم (ع) بخش بعدی این مراسم ویژه است و دعای هر شیعه منتظری؛ قرائت دعای فرج توسط خدام و هم‌نوایی زائران با خدام و سپس دعا و آمینی بلند. مراسم با قرائت آیه ۵۶ سوره احزاب «إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا» خدا و فرشتگانش بر پیامبر درود می‌فرستند ای کسانی که ایمان آورده‌اید بر او درود فرستید و به فرمانش بخوبی گردن نهید» و صلوات بلند خدام و حاضران بر محمد و آل محمد به پایان می‌رسد.

شب‌های شهادت و عزای ائمه (ع) نیز در این آستان همین مراسم برگزار می‌شود اما با چراغ‌هایی به رنگ سرخ. این آیین در گذشته به عنوان چراغ‌گردانی برگزار می‌شده اما اکنون با عنوان آیین جمع‌خوانی اجرا می‌شود؛ آستان در همه مناسبت‌های مذهبی از جمله روزهای میلاد و وفات حضرت عبدالعظیم (ع) میزبان این جمع‌خوانی عارفانه خدام و زائران است.

پا که در این آستان می‌گذاری گویی همه چیز با همه جای عالم فرق دارد؛ وقتی ثواب زیارت امامزاده‌ای با زیارت امام حسین (ع) برابر باشد، صاحب آن بارگاه نماینده ویژه امام هادی (ع) در رفع و رجوع مشکلات دینی مردم باشد، امام رضا (ع) برای رساندن پیام مهم خود به شیعیانش به صاحب این حرم نامه بنویسد و صاحب بقعه سیدالکریمی با هزاران کرامت باشد، آیین‌های بارگاه مطهرش هم باید با سایر حرم‌ها متفاوت باشد.

۴۰ چراغ؛ ۲۰ چراغ سرخ ۲۰ چراغ سبز؛ چراغ‌هایی که جایگزین شمع‌های اهدایی مردم شده‌اند. وقتی حرم حضرت عبدالعظیم (ع) به شادی میلاد ائمه و اعیاد مذهبی آذین بسته شده باشد، خادمان حرم چراغ‌های سبز به دست می‌گیرند و در مقابل بارگاه مطهر حضرت عبدالعظیم (ع) جمع می‌شوند.

پس از تلاوت آیاتی از کلام‌الله مجید آیه تطهیر «إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا» خدا فقط می‌خواهد آلودگی را از شما خاندان [پیامبر] بزداید و شما را پاک و پاکیزه گرداند» (آیه ۳۳ سوره احزاب)

ویژه‌نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

شش ماه
نخست سال
به روایت تصویر

ویژه نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

حضور خادمان با لباس‌های متحدالشکل با چراغ‌هایی روشن در دست در مقابل و طنین بلند قرآن، دعا، صلوات و مدح حضرت عبدالعظیم (ع) جلوه بسیار زیبای مراسم جمع‌خوانی خادمان حرم است که بی‌اختیار همه زائران و مجاوران را به سوی صحن اصلی حرم می‌کشاند و اشک‌های مشتاقان را چه در غم و چه در شادی جاری می‌کند.

عزای شهادت حضرت مسلم در کربلای ایران

پیشینه برگزاری مراسم مسلمیه ویژه شهادت حضرت مسلم (ع) در حرم حضرت عبدالعظیم (ع) به حدود ۸۰ تا ۹۰ سال پیش بازمی‌گردد زمانی که یکی از علما پیشنهاد می‌کند که خوب است در آستانه ماه محرم یادی از سفیر امام حسین (ع) داشته باشیم. اما کجای ایران می‌توان مراسم ویژه شهادت حضرت مسلم (ع) را برگزار کرد؟ بهتر از آستان حضرت عبدالعظیم (ع) که زیارت ایشان ثواب زیارت امام حسین (ع) را دارد! و همین پیشنهاد می‌شود پایه‌گذاری سنتی حسنه که بر اساس آن از سه روز قبل از شهادت حضرت مسلم (ع) هر شب هیئت‌های عزاداری به نوبت وارد صحن اصلی حرم حضرت عبدالعظیم (ع) می‌شوند و به عزاداری می‌پردازند.

در اولین سال‌های برگزاری این مراسم تعداد هیئت‌های شرکت‌کننده در آن محدود بود اما هر سال بر تعداد هیئت‌ها افزوده شد و اکنون از سراسر ایران هیئت‌های عزاداری برای برگزاری مراسم ویژه مسلمیه به آستان حضرت عبدالعظیم (ع) می‌آیند.

جمعیت حاضر در این مراسم طی سال‌های اخیر به بیش از ۳۰ هزار نفر می‌رسد و در آن بیش از ۸۰ هیئت مذهبی به عزاداری می‌پردازند. اینجا عزاداری برای حسین (ع) از همان زمانی آغاز می‌شود که باید؛ از زمان شهادت سفیر تشنه سالار شهیدان.

قامت حاجت و دعا بسته ایم

به سوی ضریح‌ای سیدالکریم

افتتاح کارگاه ساخت ضریح جدید حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) در اول خرداد ماه سال جاری یکی از رخداد‌های ویژه آستان حضرت بود؛ ضریح فعلی که بر قبر مطهر حضرت عبدالعظیم (ع) نصب است در زمان فتح‌علی‌شاه قاجار ساخته شده و پس از گذشت سال‌ها دچار فرسایش شده است.

بر همین اساس تولیت آستان حضرت

عبدالعظیم (ع) بارویکردی خاص و متفاوت تصمیم به ساخت ضریح جدید برای قبر مطهر حضرت گرفت. رویکردی که بر اساس آن ابتدا تحقیقات گسترده علمی، مطالعاتی و پژوهشی در خصوص طرح، نقشه، آلیاژ، چهارچوب، مواد و ... انجام و تمام مراحل پژوهشی ساخت ضریح مستندنگاری شد. پس از طی این مراحل آزمایشی و تحقیقاتی در شب میلاد حضرت بقیه الله اعظم (عج) مطابق

با اول خرداد ماه سال ۱۳۹۵ عملیات قلم زنی ضریح جدید در جوار بارگاه نورانی آن حضرت با حضور استاد فرشچیان و آیت‌الله ری‌شهری تولیت آستان و سایر مسئولان و علاقه‌مندان توسط استاد علیرضا اسدی شروع شده است.

هم‌اکنون این کارگاه در داخل مجموعه حرم با دیوارهای شیشه‌ای قابل مشاهده برای عموم علاقه‌مندان است و هر کسی که علاقه دارد نگارش عشق و ارادت ایرانیان را بر تار و پود ضریح جدید حضرت عبدالعظیم (ع) ببیند می‌تواند به تماشای خلق یک شاهکار هنری در آستان بایستد.

رمضان اینجا هم متفاوت است

حال و هوای معنوی ماه رمضان را هر جای ایران می‌توان حس کرد اما اینجا بوی رمضان معطر است به آمین‌های تمامی امام‌زادگان و الامقام.

ویژه برنامه‌های ماه مبارک رمضان آستان از نمازهای جماعت و ترتیل‌خوانی‌های پس از سحر در فضای ملکوتی آستان حضرت عبدالعظیم (ع) زیر نور فیروزه‌ای کاشی‌های حرم گرفته تا سفره‌های افطار و شب‌های قدر و ختم قرآن‌ها همه در جوار سه سید بزرگوار حس و حال دیگری دارد. حس و حالی که بسیاری را در شب‌ها و روزهای ماه مبارک رمضان به این بارگاه می‌کشاند تا شب‌های قدرشان را میهمان سیدالکریمی باشند که زیارتش نوید ثواب زیارت امام حسین (ع) را دارد.

اهتمام و توجه مسئولان برگزاری مراسم ماه رمضان آستان به محور قرار دادن قرآن و حضور قاریان برجسته قرآن کشورمان در این مراسم ویژگی خاص مراسم بعد از افطار آستان حضرت عبدالعظیم (ع) است.

و شب‌های قدری که هر زائری دعا می‌کند که سیدالکریم هم برای هر دعایش آمین بگوید چرا که صاحب کرامت است؛ همچون جد بزرگوارش امام حسن مجتبی (ع).

ما

خبرگزاری بین المللی قرآن (ایکنا)

باشگاه مخاطبان نشریه رایحه خبرگزاری ایکنا

باشگاه مخاطبان رایحه مجالی برای ایجاد ارتباط دو سویه بین ما، خبرنگاران و تهیه کنندگان نشریه و شما مخاطبان همیشگی و پیگیر فعالیت های قرآنی است. شما می توانید از طریق عضویت در این باشگاه، نظرات خود را به ما اعلام کنید، سوژه هایی را که از دید ما پنهان مانده یاد آوری کنید، نقدمان کنید، تشویق مان کنید و ما را در جهت اطلاع رسانی قرآنی یاری دهید.

برای آگاهی از منتخب اخبار درج شده در خبرگزاری بین المللی قرآن می توانید به عضویت کانال تلگرام در آیید.

برای مشاهده عکس های منتخب خبرگزاری صفحه اینستاگرام ایکنا را پیگیری کنید نظرات خود را از طریق ایمیل و یا سامانه پیامکی برای ما ارسال کنید ما تنها با پشتیبانی مخاطبان خیر خواه است که امید به تاثیر گذاری در جامعه داریم، ما را به دوستان خود معرفی کنید.

شماره تلفن تماس: ۰۲۱-۶۶۴۷۰۲۱۲-۳

نشانی اینترنتی: www.iqna.ir

نشانی کانال تلگرام: [Telegram.me/@iqnanews](https://t.me/iqnanews)

نشانی صفحه اینستاگرام: [Instagram/Iqnanews](https://www.instagram.com/Iqnanews)

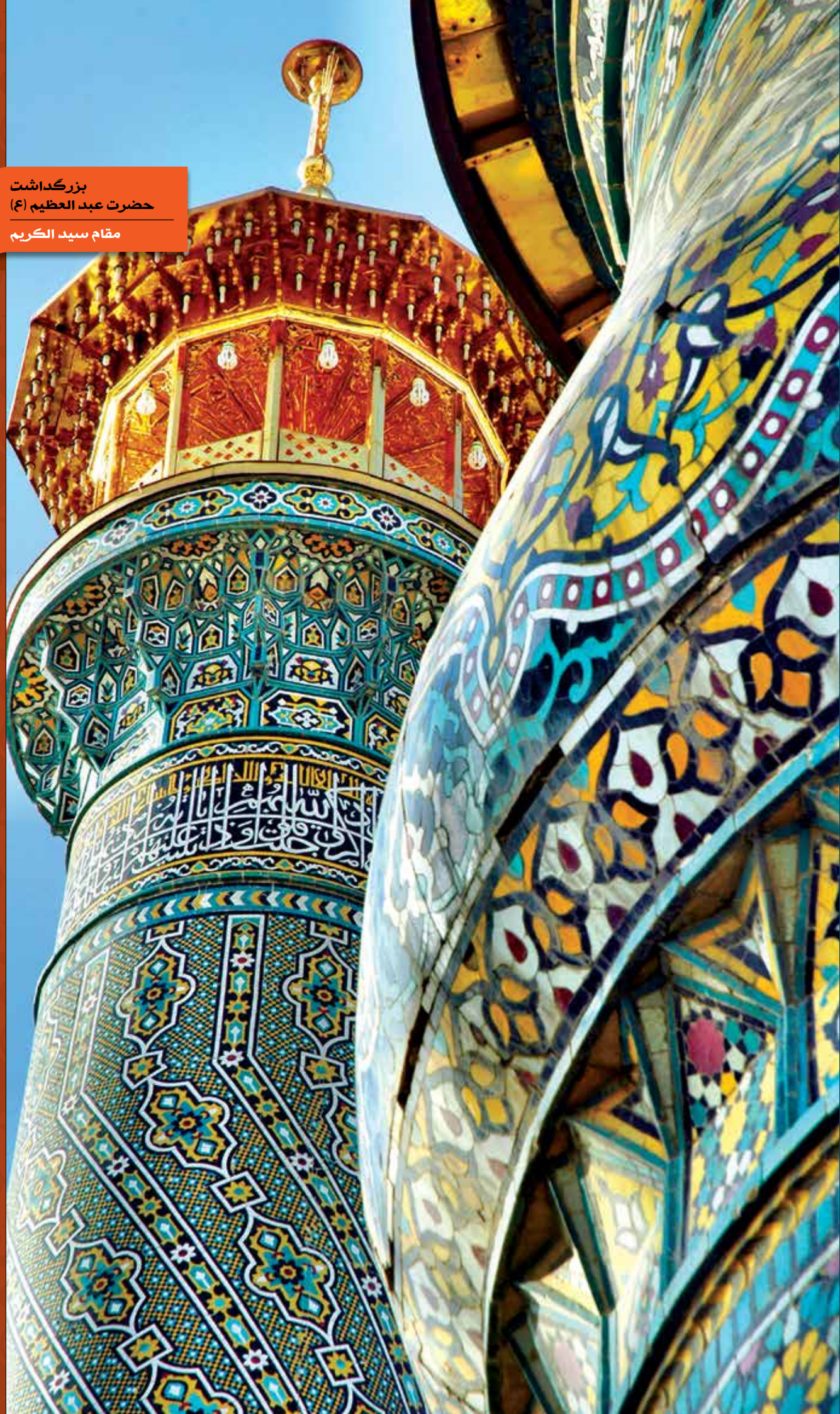
پست الکترونیکی: info@iqna.ir

نشانی پستی: تهران، خیابان انقلاب، خیابان قدس، خیابان بزرگمهر، پلاک ۸۵

کد پستی: ۱۴۱۷۸۴۴۳۹۱

خبرگزاری بین المللی قرآن (ایکنا)

بزرگداشت
حضرت عبد العظیم (ع)
مقام سید الکریم

قطره‌ای از بی کران سیدالکریم

حضرت عبدالعظیم (ع) که بودند؟ نسبشان به کدام امام معصوم (ع) می‌رسد؟ قبل از حضور در ری کجا و چگونه زیسته‌اند؟ چرا به ری آمدند؟ در ری چه کرده‌اند؟ ارتباطشان با ائمه (ع) در چه حد و چگونه بوده است؟ جایگاه ایشان نزد ائمه (ع) چگونه بوده و سؤال‌هایی از این قبیل، مسائلی است که شاید کمتر کسی در خصوص آن اطلاع داشته باشد.

برای شناخت بیشتر ابعاد مختلف زندگی حضرت عبدالعظیم (ع) به سراغ حجت‌الاسلام والمسلمین محمد مهدی فقیه بحر العلوم، نویسنده کتاب «امامزادگان ری» که معاونت پژوهشی پژوهشکده حج و زیارت رانیز برعهده دارد رفتیم. حجت‌الاسلام فقیه بحر العلوم ابتدای بحث خود را به تاریخ تولد و زندگی حضرت عبدالعظیم (ع) اختصاص داد و عنوان کرد: از تاریخ تولد حضرت اطلاع درستی در دست نیست. مورخان از سال ورود آن حضرت به ری و اینکه آیا وی به مرگ طبیعی از دنیا رفته و یا به شهادت رسیده است، اخبار دقیقی نقل نکرده و هر یک قوی را برگزیده‌اند و درباره تاریخ ولادت و وفات یا شهادت او کمتر، سخن به میان آورده‌اند، اما علامه محقق مرحوم شیخ آقا بزرگ تهرانی (ره) با تحقیقات فراوان تاریخ تولد و وفات آن حضرت را به دست آورده است. معاون پژوهشی پژوهشکده حج و

زیارت ادامه داد: وی در کتاب «الذریعه الی تصانیف الشیعه» از کتابی به نام «الخصائص العظیمیه» در شرح زندگانی حضرت عبدالعظیم (ع) نام می‌برد که بر اساس آن ولادت آن حضرت چهارم ربیع‌الثانی سال ۱۷۳ هجری در مدینه واقع شده و آن بزرگوار در روز جمعه پانزدهم شوال ۲۵۲ هـ.ق، در شهر ری وفات یافته است.

عضو هیئت علمی گروه تاریخ پژوهشکده حج و زیارت در پاسخ به این سؤال که آیا در خصوص زندگی حضرت قبل از عزیمت به ری منابع و اطلاعاتی در دست هست، ایشان قبل از عزیمت به ری کجا و چگونه زندگی می‌کردند؟ پاسخ داد: در خصوص زندگی حضرت قبل از عزیمت به ری آنچه که میان علما و دانشمندان علم رجال و مورخان مسلم و متقن است، درک محض سه نفر از امامان معصوم (ع) توسط حضرت عبدالعظیم (ع) است. حضرت نزد امامان معصوم شخصی محبوب و معتبر بوده و همواره در خدمت امامان و از شاگردان ایشان واز محدثین شیعه بوده است.

بحر العلوم افزود: حضرت عبدالعظیم (ع) در مدینه با مرو به محضر امام رضا (ع) رسیده و پیام آن بزرگوار را که حاوی مسائل مهم اخلاقی، اجتماعی و دینی بود، برای شیعیان روایت کرده است. ایشان در مدینه و بغداد به خدمت جواد الائمه (ع) رسیده و روایات زیادی هم از آن حضرت نقل کرده است. همچنین در سامرا خدمت امام هادی (ع) شرفیاب و به طور مستقیم از امام هادی (ع) علم و دانش کسب می‌کنند و از یاران و اصحاب آنان محسوب می‌شوند، اما در اینکه آیا حضرت عبدالعظیم (ع) محضر امام حسن عسکری (ع) را درک نموده و ملازم ایشان بوده یا نه، میان علما اختلاف است.

حجت‌الاسلام فقیه بحر العلوم در ادامه سخنان خود به تشریح دلایل اصلی مهاجرت حضرت عبدالعظیم (ع) به ری و انتخاب این شهر به عنوان محل سکونت خود، پرداخت و اظهار کرد: حضرت عبدالعظیم (ع)

پژوه

ویژه‌نامه

بزرگداشت حضرت عبدالعظیم (ع)

از اینجا نور مرگ حسین (ع) ساطع می‌شود

امام حسن (ع)، مردی که ثواب زیارتش برابر با زیارت امام حسین (ع) است.

خیلی‌ها باورش نمی‌شود اما، میلیون‌ها ایرانی می‌توانند هر روز زیارت امام حسین (ع) را در ایران تجربه کنند.

اینجا کربلای ایران است، قبله تهران و همه این عظمت از برکت وجودی یک انسان بزرگ است. مردمی از سرزمین مدینه، از سلاله پاک امام حسن (ع)، مردی که ثواب زیارتش برابر با زیارت امام حسین (ع) است. اما چرا؟

مهم‌ترین نشانه عظمت معنوی و مقامات باطنی حضرت

اینجا کربلای ایران است، قبله تهران و همه این عظمت از برکت وجودی یک انسان بزرگ است. مردی از سرزمین مدینه، از سلاله پاک

تقریباً در سال ۲۵۰ هـ.ق (در زمان متوکل عباسی) به امر امام علی النقی (ع) از سامرا هجرت و به عنوان وکالت و تبلیغ احکام دین و قوانین شرع و نیابت آن حضرت به «ری» وارد شد. باید گفت یکی از مهمترین دلایل هجرت حضرت عبدالعظیم (ع) به ایران، ترس از خلفای جور بوده است چرا که در دوران خلفای عباسی امامان معصوم (ع) و بسیاری از شیعیان به طرز فجیعی کشته شدند. در همان دوران بود که متوکل از معاشرت و ملاقات حضرت عبدالعظیم با امام هادی (ع) در سامرا باخبر می شود و دستور دستگیری و قتل عبدالعظیم حسنی (ع) را صادر می کند و حضرت برای فرار از دست مأموران متوکل و به منظور نشر معارف ناب اسلام مدینه را ترک و مخفیانه وارد ایران شده به زیارت قبر شریف حضرت امام رضا (ع) نائل می شود و از راه طبرستان به ری رفته و در خانه یکی از شیعیان در حالی که روزها را به روزه و شب‌ها را به عبادت می گذرانید، مسائل فقهی، دینی، اجتماعی و احکام الهی را برای مردم بیان می کند.

«آیا حضرت عبدالعظیم (ع) به شهادت رسیده است؟» عضو هیئت علمی گروه تاریخ پژوهشکده حج و زیارت در پاسخ به این سؤال گفت: میان علما و مورخان اسلامی درباره شهادت و یا وفات آن حضرت اختلاف نظر وجود دارد. حضرت عبدالعظیم (ع) در محله ساریان یا «سکه الموالی» در سردابه خانه یکی از پیروان علی (ع) منزل کرده و پنهانی و در خفا، زندگانی را به سر می برد. در اوایل ورود آن حضرت، هیچ کس از حال او مطلع نبود تا این که کم کم پیروان ائمه (ع) از ورود وی به شهرری باخبر شده و به منزل او رفت و آمد کرده و از محضر مبارکش فیض می بردند. شیعیان ورود آن حضرت را به گوش دیگران رسانده و منتشر ساختند، تا اینکه در اندک زمانی، بیشتر شیعیان ری از ورود و کیل امام هادی (ع) باخبر شده و به خدمت حضرت شرفیاب می شوند. دانشمندان دین و علمای حدیث که آن زمان در ری می زیسته‌اند، مانند احمد بن عبدالله برقی که از اکابر

و بزرگان اهل حدیث و روایت بوده و ابوتراب عبدالله بن موسی الرویانی و احمد بن مهران و سهل بن زیاد رازی و عده‌ای دیگر از روات و محدثین و خردمندان و دانشجویان، به محضر حضرت عبدالعظیم (ع) رسیده و اخذ علم و کسب حدیث می کردند.

سبب وفات او را به چند طریق نوشته‌اند

او اینگونه ادامه داد: حضرت عبدالعظیم (ع) دورانی را که در آن خانه زندگی می کرد، در نهایت زهد و تقوی روزها را روزه و شب‌ها را به عبادت و شب زنده داری مشغول بود، تا وفات یافت. سبب وفات او را به چند طریق نوشته‌اند و مشهور این است که وی مریض شده و از دنیا رحلت کردند، همچنان که این قول را بیشتر بزرگان و دانشمندان علم رجال و تراجم مانند ابوالعباس احمد بن علی النجاشی در کتاب رجال خود و صاحب بن عباد در رساله‌ای، که در احوال آن حضرت نوشته است، پذیرفته‌اند. بحر العلوم قول دوم را چنین معرفی کرد: مشهور است که ایشان به مرگ طبیعی از دنیا نرفته، بلکه به شهادت رسیده است، این قول را «منتخب المراثی والخطب» و همچنین ملا محمدباقر مازندرانی در کتاب «روح و ریحان» نقل کرده و می نویسد: «گفته شده است از کسانی که زنده مدفون شدند از اولاد ابی طالب، یکی عبدالعظیم حسنی (ع) است که در ری مدفون گشت و دیگری «محمد بن عبدالله بن حسن». باینکه این قول مجهول است و ما مدرک صحیح و متقنی غیر از دو کتاب مذکور نداریم، از طرفی هم نمی توانیم با جدیت این قول را انکار کنیم چرا که در آن زمان در ری شیعیان دشمنان زیادی داشتند که ممکن است زمینه زنده به گور کردن و به شهادت رساندن آن حضرت را فراهم کرده باشند.

او به روایت قول سوم پرداخت و عنوان کرد: اما قول سوم را حجت الاسلام والمسلمین حاج شیخ محمد شریف رازی به نقل از چند نفر از علما چنین نوشته است: «علت وفات آن حضرت را بعضی شهادت

به زهر می دانند که وی را زهر خورانیده و شهید کرده‌اند. گرچه این قول هم مانند دیگر اقوال مدرک صحیحی ندارد ولی این احتمال هم داده می شود که خلفای عباسی برای حفظ حاکمیت و زمامداری خود پیوسته سادات را تعقیب کرده و زیر نظر و در حصر نگه می داشتند. حضرت عبدالعظیم (ع) نیز که یکی از افراد نزدیک به امام هادی (ع) بوده و بارها در زمان تبعید آن حضرت در سامرا مخفیانه به ملاقات آن حضرت می رفت، لذا وی هم تحت تعقیب بوده است. به هر حال شهادت یا وفات آن حضرت بنا به گفته آقا بزرگ تهرانی در پانزدهم شوال سال ۲۵۲ هـ.ق در شهری بوده است.

حجت الاسلام فقیه بحر العلوم عنوان کرد: در روز آخر زندگانی آن بزرگوار، شخصی از پیروان امام علی (ع)، حضرت رسول الله (ص) را در خواب دید که فرمود: فردا مردی از فرزندان مرا از «سکه الموالی» به باغ عبدالجبار فرزند عبدالوهاب رازی حمل و وی را در پای درخت سیبی دفن می کنند. پس آن شخص از خواب بیدار شده و به نزد عبدالعظیم الجبار آمد تا باغ وی را خریداری کرده و گوی این فضیلت را برآید. صاحب باغ گفت: برای چه این باغ را می خواهی؟ وی خواب خود را بیان کرد. در این هنگام عبدالجبار گفت: من هم چنین خوابی را دیده‌ام، لذا اکنون خود تصمیم دارم باغ را برای افراد شریف و نیز برای شیعیان وقف کنم، تا آنان اموات خود را در زمین آن دفن کنند.

او ادامه داد: شیخ محمد رازی اضافه می کند: از بزرگان رسیده است که چون پای آن درخت را کندند قبری ساخته و آماده ظاهر شد. هنگامی که برای غسل دادن، لباس عبدالعظیم (ع) را می کنند، در جیب او ورقه‌ای کشف شد که روی آن نوشته شده بود: ابوالقاسم عبدالعظیم بن عبدالله بن علی بن حسن بن زید بن حسن بن علی بن ابی طالب (ع)، جسد شریفش را در میان آن قبر گذاردند. مهیا بودن قبر در هیچ کتاب معتبری بدان اشاره نشده، اما از آن جا

عبدالعظیم (ع) برابری فضیلت زیارت مزار آن بزرگوار، با فضیلت زیارت سید الشهداء (ع) است.

شیخ المحدثین، صدوق، از محمد بن یحیی عطار - که یکی از اهالی ری است - این گونه نقل کرده که: خدمت امام هادی (ع) رسیدم. ایشان فرمود: «کجا بودی؟» گفتم: حسین بن علی (ع) را زیارت کردم. امام هادی (ع) فرمود: بدان که اگر قبر عبدالعظیم را در شهر خودتان زیارت کنی، مانند کسی هستی که حسین بن علی (ع) را زیارت کرده باشی. برای توضیح این روایت و تبیین عظمت معنوی حضرت عبدالعظیم (ع)، باید موضوعات فضیلت زیارت امام حسین (ع) و مقصود از برابری

ادامه مطلب

که حضرت رسول اکرم (ص) در خواب آن موضع را نشان داده بودند، فهمیده می شود که قبر آن حضرت مهیا بوده است. در این که همین قبر معروف، قبر آن حضرت باشد، هیچ تردیدی نیست.

بحر العلوم در پاسخ به این پرسش که همسر و فرزندان حضرت چه کسانی بودند؟ آیا ایشان در هنگام هجرت تنها به ری آمدند؟ گفت: علمای انساب و نویسندگان، همسر حضرت عبدالعظیم (ع) را به نام «خدیجه بنت قاسم بن حسن الامیر» که دختر عموی پدر آن حضرت بود، ثبت کرده اند. در حالات بنت قاسم نوشته اند که وی به زهد و ترک دنیا معروف بوده و از طرف پدر و مادر به حضرت امام حسن مجتبی (ع) برمی گردد. اما در مورد تعداد فرزندان حضرت عبدالعظیم (ع) اقوال گوناگونی به چشم می خورد. اما به جرئت می توان گفت که برای حضرت عبدالعظیم (ع) فرزندی به نام محمد بوده، که به جهت فرزند نداشتن محمد، عده ای از علمای انساب خود عبدالعظیم (ع) را بدون فرزند تصور می کنند. در منابع مختلف نام دو دختر نیز جزء فرزندان حضرت عبدالعظیم (ع) ذکر شده است.

او در پاسخ به این پرسش که آیا ممکن است نوادگان آن حضرت همچنان در ری ساکن باشند؟ گفت: بدون شک حضرت با همسر و فرزند و حتی خواهرزن و همسرش وارد شهر ری شدند اما فرزندش از شهر ری به عراق مهاجرت کرده است.

مهم ترین اقداماتی که

حضرت عبدالعظیم (ع) در ری انجام دادند

او در ادامه سخنان خود به تشریح مهم ترین اقداماتی که حضرت عبدالعظیم (ع) در ری انجام داده اند و بیان تأثیر فرهنگی حضور ایشان بر روی شیعیان ایران پرداخت و اظهار کرد: تجمیع شیعیان در ری و وحدت ایشان، ذکر فضائل اهل بیت (ع) در میان شیعیان و اهل سنت، ارتباط شیعیان با امام از طریق وکالت امام، رفع شبهه درباره ائمه و شیعه و مبارزه آنان

سوره

ویژه نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

در شماری از احادیث، فضیلت زیارت امام حسین (ع)، بیشتر از حج و حتی طبق برخی از احادیث، ثواب آن بیش از هزار حج و هزار عمره است.

مقصود از برابری زیارت عبدالعظیم با زیارت سیدالشهدا (ع)

مسئله این است که بر اساس حدیث یاد شده، آیا زیارت حضرت عبدالعظیم (ع) به طور مطلق می تواند جایگزین زیارت امام حسین (ع) شود و یا در شرایط خاصی، از چنین فضیلتی برخوردار است؟ در یک جمله، آیا برابری زیارت عبدالعظیم (ع) و زیارت امام حسین (ع)، مطلق است و یا مقید؟

زیارت حضرت عبدالعظیم (ع) با زیارت امام حسین (ع) و حکمت آن، بررسی شود.

فضیلت زیارت امام حسین (ع)

در احادیث اهل بیت (ع)، فضائل، آثار و برکات فراوانی برای زیارت امام حسین (ع) بیان شده است که می توان از آمرزیده شدن گناهان، دعای فرشتگان، دعای اهل بیت (ع)، طولانی شدن عمر، افزوده شدن روزی، زوده شدن اندوه، شادی دل، تبدیل شدن بدی ها به خوبی ها، تبدیل شدن شقاوت به سعادت و برخوردارگی از حق شفاعت نام برد. همچنین

مدال فقاہت برسینہ حضرت

حضرت عبدالعظیم الحسنی علیہ السلام از امامزادگانی است که در صحت سند و انتصابشان هیچ شکّی نیست و مورد عنایت حضرت امام هادی علیہ السلام بودند و سفارش زیادی به زیارت حضرت شده است و از افتخار حضرت (ع) این است که امام معصوم علیہ السلام به او مدال فقاہت داده است؛ ابوتراب رویانی می گوید: سمعت عن ابو حماد رازی آرازی یعنی کسی که اهل ری هست [یقول دخلت علی بن محمد به سرّ من رای، بر امام هادی علیہ السلام در سامرا وارد شدم «وَسَأَلْتُهُ عَنْ أَشْيَاءَ مِنَ الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ فَاجَابَنِي عَنْهَا» سؤالاتی در خصوص مسائل حلال و حرام یعنی مسائل فقهی کردم، امام جواب داد، وقتی با حضرت خداحافظی می کردم، فرمودند: قال لی یا حمادا! «إذا اشکل علیک من امر دینک من ناحیتک فسله من عبدالعظیم الحسنی فاقراه منی السلام» سلام مرا هم به حضرت عبدالعظیم الحسنی برسان. از جلوه های برجسته درس گرفتنی از زندگی حضرت عبدالعظیم مسئله «عرض دین» است. عرض دین یعنی چه؟ یعنی نزد امام هادی علیہ السلام آمد و عرض کرد: من دینم را عرضه می کنم و هر چه از آن درست است را تأیید بفرمائید و اگر نادرست است به من تذکر دهید. همچنین آن چه حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) به عنوان یک الگو مطرح کرد، جلوه ای از دین پژوهی است که به دنبال تحکیم مبانی دین است. ایشان یادمان داد که اگر می خواهید در عرصه دین تان جان سالم بدر ببرید؛ سراغ اسلام شناسان واقعی بروید.

و بسط و گسترش فکر شیعه در قالب جلسات درس و بحث و مناظره و... از جمله مهم ترین اقدامات حضرت عبدالعظیم (ع) در ری بوده است.

حجت الاسلام فقیه بحر العلوم بزرگترین جنبه شخصیتی حضرت عبدالعظیم (ع) را زهد، تقوی و خلوص نیت ایشان عنوان و اظهار کرد: صدوق (ره) در کتاب کمال الدین در ضمن حدیث «عرض دین» آورده است: «وقتی که حضرت عبدالعظیم (ع) خدمت امام هادی (ع) مشرف شد و عقاید خود را اظهار کرد، امام فرمود: تو از دوستان حقیقی ما هستی». مؤلف کتاب «جنة النعیم» یا «روح و ریحان» و دیگران نوشته اند: «شخصی به نام اباحمد رازی از شیعیان و موالیان شهر ری با مشکلات آن زمان به سامرا رفت و خدمت امام زمانش حضرت امام علی النقی (ع) رسید و مسائلی را پرسید. پس امام پاسخ او را چنین داد: ای اباحمد! هر گاه مشکلی از امور دینی برایت پیش آمد، جواب مشکل خود را از عبدالعظیم الحسنی بخواه و سلام مرا به او برسان». همه این نشان از وثاقت، تقوی و مورد اطمینان بودن ایشان نزد امام (ع) دارد.

او با بیان اینکه غالب دانشمندان دین و نوابغ عالم اسلام و تشیع هر کدام به نوبه خود با عباراتی بدیع و بیاناتی لطیف او را ستایش کرده اند که نگارش برخی از آنها جالب توجه بوده و موجب معرفت بیشتر نسبت به آن حضرت می شود گفت: اسماعیل بن عباد معروف به صاحب بن عباد، که وزیر فخر الدوله دیلمی بود، می گوید: «عبدالعظیم الحسنی (ع) مردی باورخ، پارسا، پرهیز کار، دیندار، خداپرست، معروف به امانت داری، دارای صداقت لهجه، دانا به امور دین، گویای توحید، بسیار عادل بود و در زمان خودش در علم و ادب، فضل، دانش و تقوا بعد از امام زمانش، بر تمام معاصران خویش برتری داشته و اتکای کامل و نهایت توکل به معصومین (ع) را می کرده و در اولاد و احفاد حضرت امام حسن مجتبی (ع) کسی به قدر تبه او به منصفه ظهور نرسیده است».

که از طرف حکومت های وقت، شیعیان را تهدید می کرد، فضیلت زیارت حضرت عبدالعظیم (ع) را با زیارت امام حسین (ع) برابر دانسته است. به تعبیری روشن تر، زیارت حضرت عبدالعظیم (ع) برای کسانی که آمادگی خطر پذیری برای زیارت امام حسین (ع) را داشته باشند، پاداشی معادل زیارت آن حضرت دارد و حرم حضرت عبدالعظیم (ع) شعبه ای از حرم سیدالشهدا (ع) است و این خود، فضیلتی بزرگ و حاکی از جایگاه بلند عبدالعظیم در نزد اهل بیت (ع) و عظمت معنوی ایشان است.

زندگی حضرت عبدالعظیم (ع)، رازی: ۱۱۰

بی تردید، مقصود امام هادی (ع) در حدیث یاد شده، این نیست که از فضایل زیارت امام حسین (ع) بکاهد و یا در بیان فضیلت حضرت عبدالعظیم (ع) مبالغه کند. بنابراین، در پاسخ به سؤالی که مطرح شد، می توان گفت: برابری فضیلت زیارت عبدالعظیم (ع) و امام حسین (ع) مقید است به فضای سیاسی ویژه ای که پیروان اهل بیت (ع) در آن مقطع تاریخی در آن زندگی می کردند، در زمانی که اختناق شدیدی جهان اسلام را فرا گرفته بود و جامعه تشیع در دوران زمامداری افرادی همچون: متوکل، معتز و معتمد عباسی، سخت ترین دوران های تاریخی خود را سپری می کرد. در چنین شرایطی، امام هادی (ع) به منظور پیشگیری از خطر هایی

توصیف محبت الاسلام (فیهی) از شأیت علمی حضرت عبدالعظیم (ع)

نقل ۸۰ حدیث مسلم از ائمه اطهار (ع)

حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) حدود ۸۰ حدیث مسلم از ائمه اطهار (ع) نقل کرده است که این ذخیره بسیار باارزشی است.

حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) مرضی خداست، دین حضرت مورد تأیید امام هادی (ع) بود و امام هیچگاه او را به اسم خطاب نمی کردند بلکه ایشان را شاخص و ممتاز کرده است؛ امام هادی (ع) به

را «یا ابالقاسم!» می خواندند. ویژگی ثابت قدم بودن شخصیت حضرت عبدالعظیم (ع) ایشان را شاخص و ممتاز کرده است؛ امام هادی (ع) به

وی فرمودند: «خدا تو را ثابت قدم نگه دارد». حضرت در زمانی زندگی می کرد که موج فرقه‌ها، گروه‌ها و جریان‌های فکری فراوان شده است. افرادی از خاندان اهل بیت (ع) و حتی از نوادگان امام حسن مجتبی (ع) و حتی بعضاً از اصحاب و نزدیکان اهل بیت (ع)، از مسیر اهل بیت (ع) خارج شدند، در چنین شرایطی حضرت عبدالعظیم (ع) تسلیم، مطیع و پیرو محض ائمه اطهار (ع) بودند. در چنین بحرانی، حفظ دین و تسلیم محض بودن سخت است، ولی عبدالعظیم الحسنی (ع) به محضر امام هادی (ع) و امام جواد (ع) رسیدند و در حضور ایشان اعلام ولایت، دوستی، محبت و اطاعت از ائمه (ع) کردند.

حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) حدود ۸۰ حدیث مسلم از ائمه اطهار (ع) نقل کرده است که این ذخیره بسیار باارزشی است، شخصی به نام حماد رازی از اهالی ری می گوید: رفتم خدمت امام هادی (ع)، عرض کردم: آقا! گاهی برای ما مشکلات و سؤال‌هایی پیش می آید و دسترسی به شما مشکل است، چه کنیم؟ فرمودند: عبدالعظیم الحسنی پیش شماست، از او سؤال کنید و ایشان مرا به عبدالعظیم الحسنی ارجاع دادند؛ این نشان دهنده قطب علمی بودن سید کریم و این نواده بزرگ امام حسن مجتبی (ع) است.

مقام عبادت و بندگی

یکی از ویژگی‌های این شخصیت بزرگوار و محدث بزرگ و عالی مقام عبادت و بندگی اوست، براساس آثاری که در مورد ایشان به رشته تحریر درآمده است می توان دریافت مدت زمانی که ایشان در ری بود، روزها را روزه و شب‌ها را با عبادت و نماز سپری می کرد و ایامی که در عراق بود، در کنار امام هادی (ع) و امام جواد (ع) همواره مانند جدش امام مجتبی (ع)، در حال ذکر و نماز و دعا و عبادت بود. از همین جا درس بگیریم که ما هم عبد خدا شویم تا پیش خدا مقام داشته باشیم. نسبت داشتن با امام مهم است، اما مهمتر از آن این است که انسان در عمل پیرو ائمه (ع) و عبد و مطیع خدا باشد.

دومین ویژگی حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) بخشندگی ایشان است، آن بزرگوار مانند جدشان، اموال شان را با مردم و فقرا تقسیم می کردند.

این سید عالی مقام مانند جدشان سخی بودند و مستمند و فقیر را بر نمی گردانند.

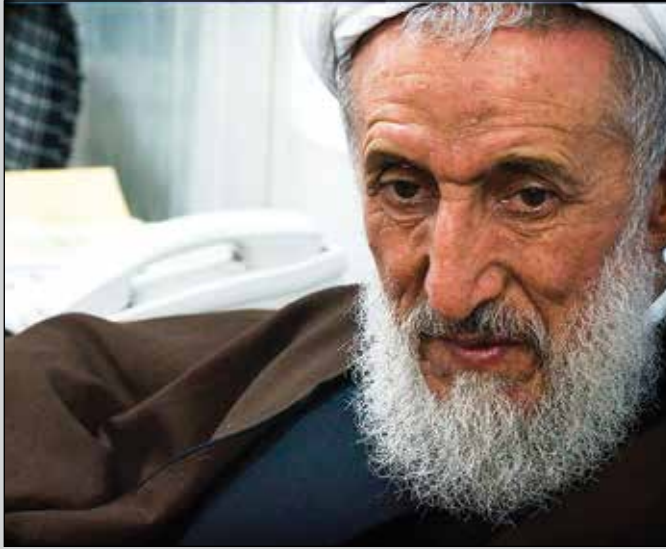
ویژگی سوم این شخصیت بزرگوار و عظیم الشان ادب بود، یک روز به مجلس امام هادی (ع) آمدند،

پیام

ویژه نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

صاحب بصیرت دینی و جرعه نوش فانندان عصمت و طهارت

آیت الله صدیقی در بیان مقام علمی و ولایی حضرت عبدالعظیم (ع) نکاتی را به این شرح مطرح کرد: حضرت عبدالعظیم (ع) دین شناسی بود که با بصیرت دینی توانست دین خودش را به حضرت امام هادی (ع) عرضه کند، ایشان که خود عالم بوده و از کنار خاندان عصمت جرعه نوشیده و فقیه و عالم شده بود، چنان بصیرت دینی داشت که در سن پیری وقتی به محضر امام هادی (ع) که امامی جوان بود و همچون نوه حضرت به حساب می آمد، می رسید همچون طفلی دبستانی که در برابر یک استاد کل قرار می گیرد، خود را نمایان می سازد و عرضه می دارد: آقا شما اجازه می دهید که من مریض شما باشم و شما طبیب من باشید؟

حضرت عبدالعظیم (ع) برای حفظ دین خود سر سوزنی تعلق به این دنیا نداشت، لذا از این شهر به آن شهر در لباس پیک زندگی می کرد و نامه برای این و آن می برد تا شناخته نشود. وقتی ایشان می میرند، می بینند که شناسنامه خود را و نسب خود را در کلاهش مرقوم فرموده. او کسی است که برای حفظ دینش به دنیا پشت کرده، به طاغوت های زمانش نزدیک نشده است.

محدث بزرگوار و این عالم فرزانه پناهگاه مردم تهران است، در روایات گفته شده است: «من زار عبدالعظیم بری کمن زار الحسین بکر بلا» کسی که حضرت عبدالعظیم (ع) را در ری زیارت کند مثل کسی است که حضرت ابا عبد الله (ع) را در کربلا زیارت کرده باشد.»

بصیرت در دین، بی علاقی به دنیا، خودسازی، خودشناسی، عیب خود را یافتن، خود را به طبیب عرضه کردن، امضا از ولی زمان گرفتن و حضرت را از خود راضی دیدن و بقیه را به خود حضرت سپردن و با جذب به های ولایی زندگی کردن از جمله خصوصیات حضرت عبدالعظیم (ع) است که سعادت را برای انسان بهار مغان می آورد.

همیشه امام ایشان را کنار خود جای می دادند. عده ای گفتند: چرا امام هادی (ع) او را بر ما مقدم می دارد؟ چرا امام هادی (ع) او را آنقدر احترام می کند؟ متأسفانه بعضی ها حسادت دارند و نمی توانند تحلیل کنند. قضایا را امام هادی (ع) شنیدند. روز دیگر تا عبدالعظیم الحسنی (ع) وارد مجلس شد، امام هادی (ع) فرمودند: همانجا جلوی درب بنشین! گفت: چشم! و همانجا نشست و «نه» نگفت! نگفت که من جایم همیشه بالا پیش امام هادی (ع) بوده و حالا جلوی کفش کن بنشینم؟ همانجا نشست و ادب و احترام کرد. ولایت عبدالعظیم الحسنی (ع) نسبت به ائمه (ع) مهمتر از ولادت او از ائمه (ع) است؛ یک ولادت داریم و یک ولایت؛ بعضی ها ولادتشان از پیغمبر و ائمه هست اما ولایت ندارند، مانند پسر نوح (ع) که ولادتش از پیغمبر است، ولی ولایت به ایشان ندارد. قرآن می فرماید «آته لیس من اهلك آته عمل غیر صالح» او ارتباطی با تو ندارد.

یکی از ویژگی های این سید بزرگوار جامعیت ایشان است؛ این شخصیت آنجا که لازم بود، عبادت می کرد، آنجا که لازم بود کتابت کرده و خطبه های امیر المؤمنین (ع) را نوشتند و منتشر کردند. در جایی دیگر زندگی را رها و از عراق کوچ کرده به این منطقه می آیند.

آنجا که لازم است کسی نباید بفهمد که شیعه است، تقیه و دینش را حفظ می کند. عبادت یعنی هجرت، تقیه، کتابت. در حیطه سیاست با حاکمان زمان خودش درگیر می شود و این سفرها برای درگیری هایش است، از همه مهمتر ولایت و تسلیم بودن ایشان است، چیزی که ایشان را به این مقام رسانده، وقتی انسان به مجموعه توفیقات ائمه (ع) نگاه می کند، پی به مقام ایشان می برد و آنچه او را به این جایگاه رساند و زیارت وی را با زیارت امام حسین (ع) برابر کرد.

هجرت فرهنگی و سیاسی

ویژگی دیگر این شخصیت بزرگوار هجرت فرهنگی و سیاسی ایشان است، عبدالعظیم الحسنی (ع) از کاشانه و خانه اجدادیش هجرت کرد، هجرت فرهنگی و سیاسی کرد و به ری آمد برای اینکه دینش محفوظ بماند.

حضرت عبدالعظیم (ع) دغدغه دینداری داشتند، اگر می خواهم مانند عبدالعظیم الحسنی (ع) که ولی امام هادی (ع) شد، ولی امام زمان (عج) شویم، باید اطاعت از خداوند و نهراسیدن از سرزنش ها و رها نکردن مسیر را در دستور کار خود قرار دهیم.

متن حدیث

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَى الدَّقَاقِ وَ عَلِيُّ
بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْوَرَّاقِ جَمِيعًا، قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ
هَارُونَ الصُّوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو تَرَابٍ عبيد الله
بْنِ مُوسَى الرَّوْيَانِيُّ، عَنْ عَبْدِ الْعَظِيمِ بْنِ عَبْدِ
اللَّهِ الْحَسَنِيِّ، قَالَ:

دَخَلْتُ عَلَى سَيِّدِي عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ
مُوسَى بْنِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ
بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، فَلَمَّا بَصُرَ
بِي قَالَ لِي:

مَرَجِبًا بِكَ يَا أَبَا الْقَاسِمِ! أَنْتَ وَلَيْتُنَا حَقًّا قَالَ:
فَقُلْتُ لَهُ: يَا بِنَ رَسُولِ اللَّهِ! إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَعْرِضَ
عَلَيْكَ دِينِي، فَإِنْ كَانَ مَرْضِيًّا تَبَّتْ عَلَيْهِ حَتَّى
أَلْقَى اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ. فَقَالَ: هَاتِ يَا أَبَا الْقَاسِمِ!
فَقُلْتُ: إِنِّي أَقُولُ:

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى وَاحِدٌ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ، خَارِجٌ
مِنَ الْحَدِيثِ: حَدُّ الْإِبْطَالِ وَ حَدُّ التَّشْبِيهِ، وَ
أَنَّهُ لَيْسَ بِجِسْمٍ وَ لَا صُورَةٍ، وَ لَا عَرَضٍ وَ
لَا جَوْهَرٍ، بَلْ هُوَ مُجَسِّمُ الْأَجْسَامِ، وَ مُصَوِّرُ
الصُّوَرِ، وَ خَالِقُ الْأَعْرَاضِ وَ الْجَوَاهِرِ، وَ رَبُّ

اوچ ارادت و دلدادگی در مفضل امام هادی علیه السلام

ویژه نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

حدیث عرضه دین سنگ محک دین

حضرت عبدالعظیم الحسنی علیه السلام پس از آنکه به خدمت امام هادی (ع) می‌رسد و مورد استقبال گرم ایشان واقع می‌شود و با جمله «انت ولینا حقاً» شخصیت عظیم الشأن او ستوده می‌شود، از امام اجازه می‌گیرد تا دین خویش را بر ایشان ارائه کند که اگر دینش مرضی و پسندیده است، تا قیامت بر آن ثابت و استوار بماند. متن کامل حدیث عرضه دین چنین است.

مانند او چیزی نیست، و از دو حد ابطال و تشبیه، بیرون است. خداوند، جسم و صورت و عَرَض و جوهر نیست؛ بلکه اوست که اجسام را جسمیت داده و صورت‌ها را صورت بخشیده و اعراض و جواهر را آفریده است. او پروردگار همه چیز و مالک و آفریننده پدیده‌هاست، و عقیده دارم که محمد صلی الله علیه و آله بنده و فرستاده او، خاتم پیامبران است و پس از وی تا روز قیامت، پیامبری نخواهد بود. شریعت وی، آخرین شرایع بوده و پس از او تا روز قیامت، دینی نخواهد آمد. عقیده من در باره امامت، این است که امام پس از پیامبر صلی الله علیه و آله امیر مؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام است و پس از او حسن و پس از وی حسین و سپس علی بن الحسین و سپس محمد بن علی و سپس جعفر بن محمد و سپس موسی بن جعفر و سپس علی بن موسی و سپس محمد بن علی علیه السلام و پس از اینها، امام مقرر ض الطاعة، شما هستید.

در این هنگام، امام هادی علیه السلام فرمود: «و پس از من، فرزندم حسن، امام است؛ لیکن مردم درباره امام پس از او، چه خواهند کرد؟»

گفتم: ای مولای من! مگر جریان زندگی امام پس از او، از چه قرار است؟

فرمود: «شخص امام بعد از فرزندم حسن، دیده نمی‌شود و بردن اسمش بر زبان‌ها ممنوع است تا آنگاه که [از پس پرده غیبت] بیرون بیاید و زمین را از عدل و داد پر نماید، همان طور که از ظلم و ستم پر شده است.»

گفتم: [به این امام غایب هم] اقرار دارم و نیز می‌گویم: دوست آنان، دوست خدا و دشمن آنان، دشمن خداست، طاعت آنان، طاعت خدا و نافرمانی از آنان، نافرمانی از خداست. من عقیده دارم که معراج، پرسش در قبر، بهشت، دوزخ، صراط و میزان حقدند، و روز قیامت خواهد آمد و در وجود آن شکی نیست و خداوند، همه مردگان را زنده خواهد کرد. نیز عقیده دارم که واجبات، پس از اعتقاد به ولایت (امامت)، عبارت‌اند از: نماز، زکات، روزه، حج، جهاد، امر به معروف و نهی از منکر.

در این هنگام، امام هادی علیه السلام فرمود: «ای ابوالقاسم! به خدا سوگند، این [عقاید]، دین خداست که آن را برای بندگانش برگزیده است. پس بر آن، ثابت باش. خداوند، تو را بر طریق ثابت در زندگی دنیا و آخرت پایدار بدارد.»

(الأمالی، صدوق؛ ص: ۴۱۹ ح ۵۵۷، بحار الأنوار؛ ج: ۳ ص ۲۶۸ ح ۳)

كُلِّ شَيْءٍ وَمَالِكُهُ وَ خَالِقُهُ، وَ جَاعِلُهُ وَ مُحَدِّثُهُ، وَ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ، خَاتَمُ النَّبِيِّينَ، فَلَا نَبِيَّ بَعْدَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَ أَنَّ شَرِيْعَتَهُ خَاتَمَةُ الشَّرَائِعِ، فَلَا شَرِيْعَةَ بَعْدَهَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَ أَقُولُ: إِنَّ الْإِمَامَ وَ الْخَلِيْفَةَ وَ وَلِيَّ الْأَمْرِ بَعْدَهُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ، ثُمَّ الْحَسَنُ، ثُمَّ الْحُسَيْنُ، ثُمَّ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثُمَّ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثُمَّ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثُمَّ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ، ثُمَّ عَلِيُّ بْنُ مُوسَى، ثُمَّ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، ثُمَّ أَنْتَ يَا مُوَلَايَ. فَقَالَ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: وَمِنْ بَعْدِي الْحَسَنُ ابْنِي، فَكَيْفَ لِلنَّاسِ بِالْخَلْفِ مِنْ بَعْدِهِ؟ قَالَ: فَقُلْتُ: وَ كَيْفَ ذَاكَ يَا مُوَلَايَ؟ قَالَ: لِأَنَّهُ لَا يَرَى شَخْصَهُ، وَ لَا يَحِلُّ ذِكْرُهُ بِاسْمِهِ حَتَّى يَخْرُجَ، فَيَمْلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَ عَدْلًا كَمَا مَلَأْتَ ظِلْمًا وَ جَوْرًا قَالَ: فَقُلْتُ: أَقْرَبْتُ. وَ أَقُولُ: إِنَّ وَلِيَّهُمْ وَ لِيَّ اللَّهِ، وَ عَدُوَّهُمْ عَدُوُّ اللَّهِ، وَ طَاعَتُهُمْ طَاعَةُ اللَّهِ، وَ مَعْصِيَتُهُمْ مَعْصِيَةُ اللَّهِ. وَ أَقُولُ: إِنَّ الْمِعْرَاجَ حَقٌّ، وَ الْمَسْأَلَةَ فِي الْقَبْرِ حَقٌّ، وَ إِنَّ الْجَنَّةَ حَقٌّ، وَ النَّارَ حَقٌّ، وَ الصِّرَاطَ حَقٌّ، وَ الْمِيزَانَ حَقٌّ، وَ

ترجمه حدیث

حضرت عبد العظیم علیه السلام: بر مولای خود علی بن محمد (امام هادی علیه السلام) وارد شدم. چون نظرایشان بر من افتاد، فرمود: «خوش آمدی، ای ابوالقاسم! به راستی، تو از دوستان حقیقی ما هستی.» گفتم: ای پسر پیامبر! میل دارم دینم را بر شما عرضه بدارم، که اگر مورد پسند بود، بر آن ثابت باشم تا به لقای خداوند عز و جل برسم.

امام علیه السلام فرمود: «عقائد خود را اظهار نما.» گفتم: من معتقدم که خدای متعال، یکی است و

كُلِّ شَيْءٍ وَمَالِكُهُ وَ خَالِقُهُ، وَ جَاعِلُهُ وَ مُحَدِّثُهُ، وَ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ، خَاتَمُ النَّبِيِّينَ، فَلَا نَبِيَّ بَعْدَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَ أَنَّ شَرِيْعَتَهُ خَاتَمَةُ الشَّرَائِعِ، فَلَا شَرِيْعَةَ بَعْدَهَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَ أَقُولُ: إِنَّ الْإِمَامَ وَ الْخَلِيْفَةَ وَ وَلِيَّ الْأَمْرِ بَعْدَهُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ، ثُمَّ الْحَسَنُ، ثُمَّ الْحُسَيْنُ، ثُمَّ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثُمَّ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثُمَّ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثُمَّ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ، ثُمَّ عَلِيُّ بْنُ مُوسَى، ثُمَّ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، ثُمَّ أَنْتَ يَا مُوَلَايَ. فَقَالَ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: وَمِنْ بَعْدِي الْحَسَنُ ابْنِي، فَكَيْفَ لِلنَّاسِ بِالْخَلْفِ مِنْ بَعْدِهِ؟ قَالَ: فَقُلْتُ: وَ كَيْفَ ذَاكَ يَا مُوَلَايَ؟ قَالَ: لِأَنَّهُ لَا يَرَى شَخْصَهُ، وَ لَا يَحِلُّ ذِكْرُهُ بِاسْمِهِ حَتَّى يَخْرُجَ، فَيَمْلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَ عَدْلًا كَمَا مَلَأْتَ ظِلْمًا وَ جَوْرًا قَالَ: فَقُلْتُ: أَقْرَبْتُ. وَ أَقُولُ: إِنَّ وَلِيَّهُمْ وَ لِيَّ اللَّهِ، وَ عَدُوَّهُمْ عَدُوُّ اللَّهِ، وَ طَاعَتُهُمْ طَاعَةُ اللَّهِ، وَ مَعْصِيَتُهُمْ مَعْصِيَةُ اللَّهِ. وَ أَقُولُ: إِنَّ الْمِعْرَاجَ حَقٌّ، وَ الْمَسْأَلَةَ فِي الْقَبْرِ حَقٌّ، وَ إِنَّ الْجَنَّةَ حَقٌّ، وَ النَّارَ حَقٌّ، وَ الصِّرَاطَ حَقٌّ، وَ الْمِيزَانَ حَقٌّ، وَ

مطلع الفجر ارزش‌ها بود

حضرت عبدالعظیم (ع) با محاسن سفید و حدود ۶۰ سال سن، تسلیم صرف امام جواد (ع) شد و قدمی را بدون رهبری و امامت حضرت بر نمی‌داشت. این شأن بود که خداوند چنین مقام با عظمتی را به ایشان هدیه داد و مطلع الفجر ارزش‌ها و تبدیل به سیدالکریم شدند.

از زیارت نورانی آن حضرت اقرار شده: «که تو در پیشگاه پروردگار مهربان عالم دارای اعتبار و شأن ویژه‌ای هستی». بهترین خانواده از نظر اصالت، شرافت، کرامت، بصیرت و دانش و بینش در تمام عالم هستی،

حجت‌الاسلام والمسلمین حسین انصاریان در بیان وجود با برکت حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) نکاتی را متذکر و تشریح کرد: ایشان هنوز چهره ناشناخته و مجهولی در نزد مردم دارد، او شخصیت عظیمی است که در بخشی

اهلبیت (ع) هستند که طهارت آنان باعث شد که بین آنها و پروردگار مهربان عالم در مسأله معرفت؛ حجاب و پرده‌ای نباشد و این بزرگواران حجت کامل حق بر عباد و بندگان باشند و مایه‌های عالم غیب و عالم ملکوت را دریافت کنند و در حدی که جامعه انسانی را به حد کمال لایق خود برسانند و به جامعه انسانی انتقال دهند؛ وجود مبارک حضرت عبدالعظیم (ع) فرعی و حقیقتی از همین خانواده است.

جود و سخاوت رشته‌ای از کرم است و تمامیت آن را در بر نمی‌گیرد، بنابر این وقتی حضرت عبدالعظیم (ع) را سیدالکریم می‌نامیم باید آگاه باشیم که ایشان وجود مبارکی هستند که تمام ارزش‌ها، نیکی‌ها، خصلت‌های مثبت و تمام عقاید حقه را در دنیای وجود مبارک خود جمع کرده‌اند.

ایشان در اواخر عمر وجود مبارک حضرت موسی ابن جعفر (ع) به دنیا آمد و همین طور که از نظر جسمی شروع به رشد کردند، فکرشان، عقلشان، روحشان و نفس قدسیشان را به وجود مبارک حضرات علی ابن موسی الرضا (ع)، امام جواد (ع) و امام هادی (ع) وصل کردند.

ظرف عظیم عقل، قلب، نفس و روح وقتی با سه منبع الهی که از نظر حقیقت، معرفت و بصیرت دریای بی‌ساحل هستند، اتصال پیدا کند و صاحب آن حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) باشد که با همه وجودش خواهان سرمایه‌های معنوی از این سه دریای عظیم الهی باشد و آنان نیز کریمانه و عاشقانه مایه‌های معنوی وجود خودشان را در اختیار حضرت بگذارند، ایشان تبدیل به شخصیتی می‌شوند که از آن با عنوان سیدالکریم نام می‌بریم، یعنی انسانی که منبع همه خوبی‌ها و ارزش‌ها در حد و سعه وجودی خودش است.

شأن دیگر حضرت که بسیار مهم و با ارزش است، مطیع و تسلیم محض فرامین الهی بودن می‌باشد؛ حضرت عبدالعظیم (ع) در تمام زمانی که با امام رضا (ع)، امام جواد (ع) و با امام هادی (ع) بسر بردند با تمام وجود تسلیم امام زمان دوره خود بودند. ایشان نزدیک به ۸۰ سال سن داشتند که از دنیا رفتند. یقیناً زمانی که بین ۵۰ و ۶۰ سالگی بودند و یک چهره با عظمت و با ارزش محسوب

ویژه‌نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

برکت یک هجرت برای ایرانیان

حضرت عبدالعظیم (ع) یک امامزاده عادی نیستند، ایشان یک رهبری خاص اخلاقی دارند. درست است که پاکی، طهارت و سیرت پاک، انسان را خیلی والا مقام می‌سازد ولی ایشان از همه آنچه که سیرت پاک ره آوردی برای انسان دارد، برخوردار بوده‌است.

حضرت عبدالعظیم (ع) فردی است که خدمت امام رضا (ع)، امام جواد (ع) و امام هادی (ع) را درک کرده است و از آنها روایات فراوانی نقل فرموده و سرمایه کلانی که الان شیعه در اختیار دارد قسمت زیادی از وجود ایشان و امثال ایشان آمده است که مستقیماً از امام گرفته‌اند و ملجأ و مرجع مراجع عظام است.

در کنار این مضجع شریف بسیاری از دعاها امید به استجابت دارد که در بعضی جاهای دیگر نه؛ یکی از سه لنگر عظیمی که خداوند به ملت ایران عنایت کرده این وجود مقدس است. این نبوده که بعضی‌ها نوشته‌اند از جور خلفای ستمگر و ظالمین از این شهر به آن شهر می‌رفتند بلکه یک هجرتی بود که حضرت عبدالعظیم (ع) انجام داد و یک برکتی بود که خداوند نسبت به ملت شریف ایران مرحمت فرمود و در این شهر لنگر کشتی این مملکت گشت.

وجود مبارک ذی‌جود این فرزند رسول خدا (ص) در این گوشه ایران افتخاری برای این منطقه و مملکت شد.

فردی خواب دید که رسول اکرم (ص) فرمودند از خاندان من کسی از دنیا می‌رود و غریب است و در فلان باغ از فلان کس، او را دفن خواهند کرد. آن فرد فوری آمد نزد آن شخص و گفت: فلانی! این باغ را می‌فروشی من بخرم؟ گفت: چطور، گفت من خواب دیده‌ام. گفت: من هم قبل از اینکه تو خواب ببینی و بیدار شوی خواب دیده‌ام و بیدار شده‌ام و بعد هم همینطور شد.

می‌شدند، امام زمان چنین فردی حضرت جواد الائمه (ع) با ۹ سال سن بودند. در چنین شرایطی حضرت عبدالعظیم (ع) فرمودند من عالم و دانشمند هستم و نزد حضرت رضا (ع) بخشی از دینم را آموختم و از شما بزرگتر هستم و معنی ندارد که من مطیع شما باشم! بلکه وقتی حضرت رضا (ع) شهید شدند و منصب با عظمت امامت از جانب پروردگار محول به حضرت جواد الائمه (ع) شد، حضرت عبدالعظیم (ع) با محاسن سفید و سن حدود ۶۰ سال سن، تسلیم صرف جواد ایشان بود و قدمی را بدون رهبری و امامت حضرت بر نمی‌داشت. این شأن بود که خداوند چنین مقام با عظمتی را به ایشان هدیه داد و مطلع الفجر ارزش‌ها و تبدیل به سیدالکریم شدند.

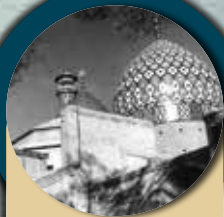
شأن دیگر حضرت در چه رفیعی است که به ایشان اعطاء شد، حضرت عبدالعظیم (ع) را یک عالم واقعی و یک دانشمند بصیر می‌شناسند. ما امامزاده‌هایی در عراق و ایران داریم که افراد محترمی بودند ولی همه عظمتشان به سیادتشان و به پاکیشان بود، اما عظمت ایشان نزد فقها، بزرگان و دانشمندان شیعه به علم و دانش ایشان است و بخشی از دین خدا و نبوت پیغمبر (ص) و فرهنگ اهل بیت (ع) به وسیله ایشان تبلیغ شده است.

حضرت عبدالعظیم (ع) از راویان بسیار برجسته علم و معرفت می‌شناسند؛ ایشان از حضرت هادی (ع) تا رسول خدا (ص) روایت می‌کنند. در واقع ایشان در عبادت همه عبادت کنندگان شیعه، در نماز و روزه همه شیعیان و در فهم و معرفت تمامی شیعیان شریک است. همچنین بخشی از ایمان و اخلاق حسنه شیعه نیز از ایشان نشئت می‌گیرد چرا که بخشی از دین ما به وسیله ایشان نقل شده است.

کیفیت زندگی و وفات حضرت

کیفیت زندگی و وفات حضرت در ری به این شرح بود که ایشان تحت تعقیب قرار گرفته و از منطقه خودشان به طرف این منطقه آمدند و در اینجا مظلومانه و غریبانه زندگی می‌کردند و خودشان را معرفی نکردند تا نکند جاسوسان بنی‌عباس به حاکم خبر داده و وجود مقدسشان در معرض خطر قرار بگیرند و یا ایشان را بکشند و از بین ببرند تا وقتی که در همین منطقه از دنیا رفتند و بعد از این که لباسهایشان را جهت غسل، درآوردند، نامه‌ای را از لباس مبارکشان بیرون آوردند، آنوقت ایشان را شناختند که از نوادگان وجود مبارک حضرت مجتبی (ع) است.

هزار سال قدمت و ارادت

بقعه‌های امامزاده طاهر (ع) و امامزاده حمزه (ع):

بقعه این دو امامزاده در زمان قاجاریه که بیوتات حضرت عبدالعظیم (ع) توسعه یافته تعمیر و مرمت شده است. مرقد امامزاده طاهر توسط ظل‌السلطان فرزند ناصرالدین شاه در سال ۱۳۰۱ قمری کاشی‌کاری و مرقد امامزاده حمزه نیز توسط میرزا داودخان وزیر لشکر ناصرالدین شاه انجام شده است. در این دو بقعه قصائدی شیوایی توسط شاعران فارسی‌گوی آن زمان سروده شده و با خط نستعلیق زیبایی روی کاشی‌های معرق ثبت و تذهیب شده است.

نخستین بنا روی قبر حضرت عبدالعظیم (ع):

با بررسی کارشناسان روشن شده است که ساختمان نخستین بقعه مطهر در نیمه دوم قرن سوم هجری توسط محمد بن زید داعی علوی تعمیر اساسی شده است و درگاه این بنا نخست به امر پادشاهان آل بویه و سپس به همت مجدالملک قمی وزیر برکیارق در فواصل ۴۸۰ تا ۴۹۰ آذین‌بندی شده است.

گنبد آستان:

مشهور است در زمان حکومت آل بویه روی قبر شریف آن حضرت گنبدی ساخته شده است. گنبدی که اکنون بر مزار قبر مطهر حضرت قرار دارد بیش از هزار سال است که بنا شده و یکی از قدیمی‌ترین ابنیه در ایران و منطقه است. بقعه مطهر حضرت جزو معدود اماکنی است که از تخریب مصون مانده است. مغول‌ها تمام شهر ری و آثار دینی این شهر را تخریب می‌کنند اما از تخریب گنبد حضرت عبدالعظیم (ع) خودداری می‌کنند.

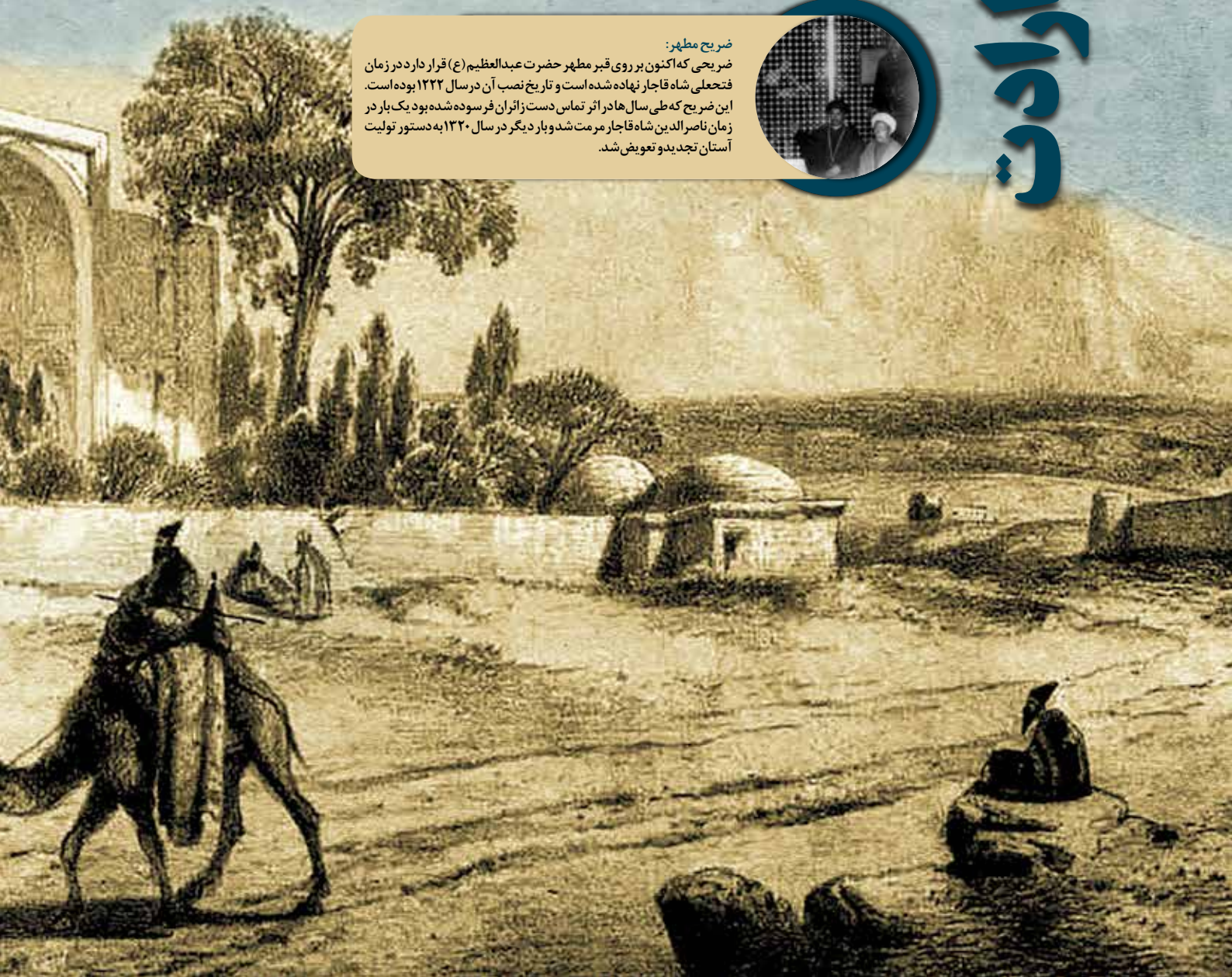
صندوق مطهر:

صندوقی که اکنون بر روی قبر مطهر قرار دارد یکی از آثار هنری و باستانی بسیار با ارزش است. در اطراف صندوق کتیبه‌هایی از آیات قرآنی و زیارت‌نامه نوشته شده است این صندوق در سال ۷۲۵ هجری توسط یکی از رجال آن عصر به نام خواجه نجم‌الدین محمد که از وزراء عصر خود بوده و معاصر سلطان ابوسعید است ساخته شده است. این صندوق در طول قرون چندبار تعمیر و مرمت شده است که آخرین مرمت آن مربوط به سال ۱۳۲۹ شمسی است.

ضریح مطهر:

ضریحی که اکنون بر روی قبر مطهر حضرت عبدالعظیم (ع) قرار دارد در زمان فتحعلی شاه قاجار نهاده شده است و تاریخ نصب آن در سال ۱۲۲۲ بوده است. این ضریح که طی سال‌ها در اثر تماس دست زائران فرسوده شده بود یک بار در زمان ناصرالدین شاه قاجار مرمت شد و بار دیگر در سال ۱۳۲۰ به دستور تولیت آستان تجدید و تعویض شد.

امام رضا(ع):

حضرت عبدالعظیم (ع) در مدینه یا مرو به محضر امام رضا(ع) رسیده و پیام آن بزرگوار را که حاوی مسائل مهم اخلاقی، اجتماعی و دینی بود، برای شیعیان روایت کرده است.

امام موسی کاظم(ع):

روزگار و زندگانی حضرت عبدالعظیم(ع)، بین سال های ۱۷۳ و ۲۵۲ هـ. ق بود. به طور قطع حضرت عبدالعظیم(ع) در زمان حضرت امام موسی کاظم(ع) در قید حیات بوده اما محضر امام را در ک نکرده و هیچ گونه دلیلی که مؤید ملاقات او با امام کاظم(ع) باشد در دست نیست. وی در دوران امام موسی کاظم(ع) به دنیا آمده و ۱۰ سال از مدت عمر شریف خود را در عصر امام هفتم سپری کرده، اما چون خردسال و کوچک بود، در سن و سالی نبود که بتواند در آن زمان به حضور امام(ع) برسد و به عنوان شاگرد یا صحابی او مطرح شود.

امام جواد(ع):

احادیث و روایت های حضرت عبدالعظیم از حضرت جواد(ع) فراوان است. وی در مدینه و بغداد به خدمت جواد الائمه(ع) می رسید بنابراین معلوم می شود که به طور مستقیم نزد آن بزرگوار کسب علم و دانش نموده و از یاران و اصحاب آن حضرت محسوب می شود.

امام هادی(ع):

حضرت عبدالعظیم در سامرا خدمت امام علی النقی(ع)، شرفیاب و از دریای مواج آن اقیانوس علم و تقوا بهره می برد و به طور مستقیم از او و پدرش کسب علم و دانش می نمود و از یاران و اصحاب آنان محسوب می شد و از آنان احادیث فراوانی هم نقل کرده است.

امام حسن عسکری(ع):

حضرت عبدالعظیم در زمان امام حسن عسکری(ع) در قید حیات بوده و حدود ۲۰ سال هم عصر آن امام همام بوده است. صاحب کتاب «عبدالعظیم الحسنی(ع) حیات و مسنده» معتقد است که وی خود حضرت امام حسن عسکری(ع) را در ک ننموده و در میان اخبار و روایات حضرت عبدالعظیم(ع) حدیثی از حضرت امام حسن عسکری(ع) وجود ندارد و اگر او خدمت آن جناب رسیده بود، قطعاً از ایشان روایت و حدیث نقل می کرد.

منبع: رجال طوسی: ۴۷۸

طلوع یک مصداق؛ آیه ۲۷ سوره ابراهیم

حکمت‌نامه
مفرت
عبدالعظیم
المسنی (ع)

حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) روای بخشی از حکمت‌های خاندان رسالت است. حکمت‌هایی که تا قبل از انتشار کتاب «حکمت‌نامه حضرت عبدالعظیم حسنی (ع)»، در یک مجموعه گردهم آورده نشده بود تا اینکه آیت‌الله محمدی ری‌شهری مفسر قرآن و یکی از حدیث‌شناسان مطرح برای معرفی و شناساندن جایگاه و عظمت علمی حضرت عبدالعظیم (ع) این کتاب را تألیف کرد.

این تألیف تخصصی‌ترین کتاب موجود در خصوص روایت‌هایی است که این محدث والامقام از ائمه اطهار (ع) نقل کرده‌اند و شامل شناخت‌نامه عبدالعظیم الحسنی (ع) و یکصد حکمت از احادیثی است که بی‌واسطه و یا با واسطه توسط ایشان از اهل بیت (ع) روایت شده است.

از ویژگی‌های منحصر به فرد این کتاب می‌توان به نقل شرح و تفسیر اکثر احادیث با استناد به آیات قرآن کریم و بیان سند قطعی و کامل روایت‌ها اشاره کرد تا معلوم شود حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) در چه نقطه‌ای از سند قرار گرفته است. این کتاب در ۳۴۰ صفحه و پنج فصل؛ حکمت‌های اعتقادی، حکمت‌های عبادی، محاسن اخلاق و رفتار، بدی‌های اخلاق و رفتار و حکمت‌های جامع توسط مؤسسه علمی فرهنگی دارالحدیث منتشر شده است.

جناب عبدالعظیم (ع) با حال روزه به سر می‌بردند و هنگام شب در ارتباط با شیعیان و افراد مستعد زمینه ترویج اسلام ناب محمدی (ص) را در این خطه پایه‌ریزی می‌کردند.

وقتی جناب عبدالعظیم الحسنی (ع) موفق می‌شود محضر امام رضا (ع) را درک کند، امام هشتم می‌فرمایند: به‌ری می‌روی؟ عرض کرد: بله. فرمودند: «بلغ عتی اولیای السلام» سلام مرا به تک تک مردم برسان و به این ترتیب طی نامه‌ای حدوداً ۱۴ مورد توصیه برای مردم ری و تهران می‌فرستند.

تشیع سهم به سزا و ویژه‌ای از نقش حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) در این نقطه از عالم دارد و تشیع شیعیان خطه ری و تهران در گرو فداکاری‌های این مجاهد فی سبیل الله است، به برکت این مجاهدت‌ها بود که نظام ولایی در این مرز و بوم مستقر شد سالهاست است که به عنوان الگو و مقتدای امت‌های اسلامی حرکت می‌کند.

در آیه ۲۷ سوره مبارکه ابراهیم خداوند تبارک و تعالی انسان‌های با ایمان واقعی را کسانی معرفی می‌کند که از ثبات قدم در زندگی دنیا برخوردار هستند. این تثبیت اعتقادات و باورهای دینی سبب ثبات قدم آن‌ها در آخرت نیز می‌شود. طبق فرمایش امام هادی (ع) به حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) ایشان از مصداق این آیه نورانی است. نکته جالب توجه‌ای که ما امروز به عنوان پیروان و دلدادگان به مکتب اهل بیت (ع) به عنوان پیام واضح و روشن از ناحیه حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) دریافت می‌کنیم این است که این حضرت محضر سه امام معصوم را درک می‌کند و در هنگام درک محضر بزرگواران، تمام اعتقاداتش را عرضه می‌دارد. این مرد الهی و مجاهد فی سبیل الله پیوسته مراقب باورهای دینی خود بود و آن را هر لحظه با امام و ولی زمان خود هم‌سو می‌کرد تا مبادا در برداشت‌ها دچار اشتباه شده باشد و به مرور زمان وظایف و تکلیفی برای او ایجاد شده باشد و او غافل از این معنی باشد، ایشان با مراجعه به محضر امام معصوم (ع) در سه مرتبه با سه امام ارتباط برقرار می‌کند و اعتقاداتش را عرضه می‌کند.

حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) فقیهی است که فقاقت و دین‌شناسی جزو مرام او است، آن بزرگوار در لباس پستیچی از سامرا به طبرستان (مازندران فعلی) مهاجرت کرد و از آنجا در قالب ناشناس طی طریق کرد تا خود را به شهرری به جناب حضرت حمزه (ع) رساند. در همین جایی که الان قبر شریف ایشان است، باغچه و خانه‌ای بوده که متعلق به یکی از شیعیان و ارادتمندان به اهل بیت (ع) است. در آن خانه سردابی روزها

ویژه‌نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

بزرگداشت
حضرت عبد العظیم (ع)
ربع قرن خادمی

آغاز تحول آستان مضررت عبدالعظیم (ع) بعد از انقلاب اسلامی

۲۵ سال پرتحول چگونه رقم خورد

آیت‌الله محمدی ری‌شهری بلافاصله کار خود را پس از انتصاب آغاز کرد. وی که خود از اهالی شهر ری و در آن زاویه مقدس دیده به جهان گشوده است بیش از هر کس دیگری از موقعیت سیاسی، اجتماعی و مذهبی این شهر و نیز وضعیت آستان آگاهی داشت به ویژه آنکه به طور مقدماتی تحقیقات گسترده‌ای درباره وضعیت موجود آستان انجام داده و وضعیت آن را بسیار تأسف بار دیده بود. بر همین اساس پس از مطالعه اولیه و طراحی پروژه‌های مورد نظر، با هدف ایجاد امکانات مذهبی، فرهنگی و رفاهی برای زائران، ارتقای سطح فرهنگی منطقه و ارج نهادن به مقام شامخ اهل بیت (ع)، طرح توسعه حرم از سال ۱۳۶۹ آغاز شد. زیر بنای تقریبی طرح توسعه حرم ۱۲۰ هزار متر مربع است که در زمینی به مساحت ۳۷ هزار متر مربع در حال احداث است.

رائل شدن موقوفات آستان و به ثمن بخش رفتن موقوفات و اموال آستان، عدم وجود امکانات مادی برای ایجاد تحولات مورد نظر و متناسب با نظرات مقام معظم رهبری، وجود مقابر و ابنیه نامناسب و ناهمگون با شأن و منزلت آستان که بعضاً با هدف سودجویی مادی ایجاد شده و... بخشی از مشکلات فراوانی بود که پیشروی تولیت آستان برای ایجاد تحول و توسعه در حرم بود.

علی‌رغم وجود مشکلات مادی و موانع پیش‌رو نخستین تصمیم تولیت جدید آستان، توسعه حرم و بازسازی آن با طرح‌ها و برنامه‌های منظم بود که با توجه به شرایط موجود و پس از تحقیقات و مطالعات اولیه مهم‌ترین تحولات مورد نیاز آستان در قالب ۵ اولویت اصلی تعیین شد:

۱. ایجاد ساختاری نوین برای تشکیلات اداری آستان
۲. فراهم کردن راهکارهای قانونی، حقوقی و اجرایی برای انجام تحولات
۳. ایجاد ارتباط با دستگاه‌های مسئول و انتقال شرایط نامطلوب موجود به مسئولان عالی رتبه نظام و دستگاه‌های مربوطه برای بهره‌گیری از مساعدت‌ها و همکاری‌های آنان
۴. به کارگیری مشاوران مجرب و خبره با هدف تهیه طرحی مناسب و جامع با توجه به نیازهای منطقه و سابقه فرهنگی و تاریخی آن
۵. اجرای طرح مذهبی و ملی توسعه آستان مقدس.

تحولات آستان:

مجموعه موجود آستان در دوره استقرار تولیت جدید تنها ۴۰۰۰ متر مربع را در برداشت. با توجه

نتیجه بررسی‌های به عمل آمده از سوی دفتر مقام معظم رهبری پیرامون گزارش‌های واصله، معظم‌له آیت‌الله محمدی ری‌شهری را در ۳۰ فروردین ماه سال ۶۹ به سمت تولیت آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) و بقاع متبر که وابسته به این آستان منصوب کردند.

اداره و مدیریت آستان حضرت عبدالعظیم (ع) به سبب اهمیت فراوان آن و نیز افزایش روزافزون تعداد زائران و علاقه‌مندان از حساسیت ویژه‌ای برخوردار بوده و هست؛ ولی متأسفانه توسعه و مدیریت آن در ادوار گذشته بر اساس اهداف انقلاب اسلامی صورت نمی‌گرفت، با توجه به

رهبر

ویژه‌نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

به گسترش روزافزون زائران، به ویژه در سال‌های پس از پیروزی انقلاب و لزوم افزایش فضای زیارتی و امکانات رفاهی و فرهنگی برای زائران طرح بزرگ ملی - مذهبی توسعه آستان مقدس و دیگر طرح‌های جانبی آغاز شد. این طرح در زمینی به وسعت ۶۰ هزار متر مربع و در مجموع زیربنای ۱۲۰ هزار متر مربع و شعاع ۲۰۰ متری حرم به اجرا درآمد.

اولین بررسی‌ها نشان از وجود مشکلات بسیار زیاد و مسیر طولانی بازسازی و توسعه حرم داشت. عدم توسعه شبکه پیاده‌روها، سواره‌روها، امکانات حمل و نقل، نبود مراکز مناسب فرهنگی، هنری و آموزشی متناسب با نیازهای مردم شهر و زائران، نبود خدمات شهری مناسب از قبیل پارکینگ، زائرسرا، فضای تفریحی، فرسودگی بافت مسکونی حرم، عدم تطابق مجموعه حرم و بافت اطراف آن با توسعه نامتعادل شهری که نزدیک به نیم میلیون نفر را در خود جای داده و... فقط بخشی از مشکلات موجود بود.

بر اساس وجود همین مشکلات بود که احیا و بازآفرینی جایگاه حرم مطهر به عنوان مرکز و پایگاه معنوی و فرهنگی که در طول رژیم گذشته از بین رفته بود، ایجاد قطب و مرکز علمی، دانشگاهی با تأسیس دانشکده علوم حدیث و توسعه آن به عنوان دانشگاه حدیث و پرورش محدثان و محققان در امر حدیث، توسعه فرهنگ اسلامی و نشر معارف تشیع با احداث حوزه‌های علمی و مجتمع‌های آموزشی، ارتقای فرهنگ عمومی شهر ری و جنوب تهران از طریق احداث کتابخانه، موزه و مرکز نجوم و... ارائه بهتر خدمات رفاهی و پزشکی به زائران حرم مطهر و مجاوران با توسعه درمانگاه و احداث دارالشفاء، ایجاد طرح تعاون با مومنین و... در دستور کار قرار گرفت. اولین قدم برای توسعه حرم، خریداری مراکز و منازل اطراف حرم به ویژه منازلی بود که به مقبره‌های خانوادگی و یا قبرستان‌های خصوصی تبدیل شده بود، ساخت بناهای جدید و پی‌ریزی بناها به دلیل وجود قبور متعدد مشکل بسیار بزرگی بود که با جابه‌جایی قبور با حفظ حدود شرعی انجام شد.

مشکل اقتصادی برای انجام این امور و کافی نبودن نذورات، موقوفات و درآمدهای آستان برای انجام چنین پروژه‌های مهمی موجب شد، معاونت اقتصادی آستان تأسیس و این معاونت با دریافت وام‌های قرض الحسنه و انجام امور اقتصادی و نیز کمک‌گرفتن از خیران هزینه‌های مورد نیاز را تأمین کند. البته ناگفته نماند که این معاونت در دولت نهم و دهم با بی‌مهری‌هایی مواجه و برخی از مقامات در دولت گذشته فشارهایی بر آن وارد کردند که موجب به تعطیلی کشانده شدن این معاونت و

وام‌گذاری شرکت‌های تابعه آن به ستاد اجرایی فرمان امام (ره) شد. عدم دریافت هیچ گونه بودجه دولتی از ویژگی‌های مدیریت آستان حضرت عبدالعظیم (ع) است که علیرغم این مسئله، تمام توسعه‌های برنامه‌ریزی شده محقق شده است. آغاز و تداوم اجرای پروژه‌های توسعه آستان بدون کمک‌های مالی دولتی و در بعضی از برهه‌های زمانی با دست خالی و با اتکا به کرامت سید الکریم (ع) و امامزادگان مجاور ایشان و نیز همت مسئولان به حدی قابل توجه بود که موجب تحسین و تعجب آیت‌الله فسنجانی (رئیس‌جمهور وقت در اولین سال‌های آغاز پروژه‌ها) شد.

وام‌گذاری شرکت‌های تابعه آن به ستاد اجرایی فرمان امام (ره) شد. عدم دریافت هیچ گونه بودجه دولتی از ویژگی‌های مدیریت آستان حضرت عبدالعظیم (ع) است که علیرغم این مسئله، تمام توسعه‌های برنامه‌ریزی شده محقق شده است. آغاز و تداوم اجرای پروژه‌های توسعه آستان بدون کمک‌های مالی دولتی و در بعضی از برهه‌های زمانی با دست خالی و با اتکا به کرامت سید الکریم (ع) و امامزادگان مجاور ایشان و نیز همت مسئولان به حدی قابل توجه بود که موجب تحسین و تعجب آیت‌الله فسنجانی (رئیس‌جمهور وقت در اولین سال‌های آغاز پروژه‌ها) شد.

۱۶ پروژه اصلی و ۵ پروژه فرعی در برنامه طرح توسعه آستان

۱۶ پروژه اصلی شامل: ساخت چندین شبستان و رواق و الحاق آنها به شبستان‌های قبلی با هدف افزایش گنجایش حضور زائران، ایجاد مصلی به مساحت هفت هزار متر مربع در شرق حرم امامزاده حمزه (ع) همراه با صحن و امکانات جانبی، احداث ساختمان اداری آستان (دارالتولیه)، احداث صحن جدیدی در جنوب حرم امامزاده حمزه (ع) و صحن

امامزاده طاهر (ع) در قسمت شمالی مجموعه، ساخت تخت‌گاه‌ها، راهروها و بست‌های جنوبی و شمالی، تجهیز و توسعه کتابخانه آستان و احداث مکان جدیدی که گنجایش ۱۰۰ هزار جلد کتاب داشته و به کلیه وسائل مدرن و پیشرفته اطلاع‌رسانی مجهز باشد، ایجاد دارالضیافه برای پذیرایی از زائران، احداث دانشگاه علوم حدیث، بازسازی و توسعه حوزه علمیه برهان، احداث سالن اجتماعات، همایش‌ها و کنفرانس‌ها، احداث ساختمان جدید موزه، احداث وضوخانه‌ها و سقاخانه‌های متعدد، ایجاد سیستم تأسیسات و موتورخانه مرکزی، احداث خیابان ۲۰ متری در گرداگرد حرم مطهر که از چهار جهت جغرافیایی بتوان از طریق بلوارهایی به سهولت به حرم راه یافت، احداث صندوق قرض الحسنه و احداث بازار جدید است.

در بخش پروژه‌های فرعی نیز: ایجاد مجموعه مدارس حکمت، حسینیه اثنی عشری، مسجد بافقی، حسینیه قرائت قرآن و احداث واحدهای مسکونی به عنوان پروژه‌های فرعی و در قالب پروژه‌های خارج از شهر ری، ایجاد مؤسسه فرهنگی دارالحدیث در قم و زائر سرای کوثر در مشهد طراحی شد.

ساخت مصلی بزرگ ری

در طرح توسعه حرم مطهر، ایجاد یک مصلی بزرگ برای اقامه نماز جمعه و سایر مناسبت‌ها پیش‌بینی شده بود، ساخت این مصلی به دلیل نبود هیچ مکانی برای برگزاری مراسم‌های بزرگ در ری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بود. عملیات اجرایی این محل با زیربنای ۸۲۳۰ متر مربع در دو طبقه از اردیبهشت ۱۳۷۲ آغاز شد. در ساخت این بنا معماری ایرانی - اسلامی با دقت و توجه ویژه‌ای به کار گرفته شده و از انواع هنرهای معماری اسلامی در ساخت آن بهره گرفته شده است. این پروژه در سال ۱۳۷۵ همزمان با میلاد امام حسن مجتبی (ع) افتتاح شد.

دارالتولیه

در دوران رژیم گذشته، برای استقرار تولید آستان و نیز امور اداری و مسائل مدیریتی، دارالتولیه‌ای در ضلع غربی آستان وجود داشت، اما این ساختمان از یک طرف فرسوده شده بود و از طرف دیگر، از فضای لازم و مناسب برای استقرار متمرکز تشکیلات مختلف اداری جدید برخوردار نبود. در نتیجه این ساختمان تخریب و ساختمان جدید احداث شد.

سال ۱۳۷۵ با انجام آخرین مرحله کاشی کاری به اتمام رسید.

همچنین به موازات اجرای پروژه رواق بین‌الحرمین در سال ۱۳۷۱، عملیات اجرایی رواق امامزاده طاهر (ع) نیز آغاز شد. بقعه امامزاده طاهر نیز مانند امامزاده حمزه از فضای کوچکی برخوردار بود، لذا عملیات احداث رواق بزرگ آغاز شد که برای این کار ابتدا زمین‌های اطراف حرم آزاد و عملیات ساخت رواق تا سال ۱۳۷۴ به پایان رسید. بخشی از این رواق نیز به عنوان شبستان زنانه در سال ۱۳۷۵ مورد بهره‌برداری قرار گرفت. تعویض و بازسازی کاشی‌های فرسوده گنبد حرم امامزاده طاهر (ع) و آیینه‌کاری داخل مرقد از دیگر اقداماتی بود که در این بخش مهم از حرم صورت گرفت.

ساخت رواق ابوالفتوح رازی

ساخت رواق ابوالفتوح رازی بر روی قبر ابوالفتوح رازی و ساخت رواق اسماعیل رضایی به عنوان سومین و چهارمین رواق به عنوان بخش اول طرح توسعه در روز دهم خرداد ۱۳۷۴ با حضور رئیس‌جمهور وقت (آیت‌الله هاشمی رفسنجانی) افتتاح شد.

احداث رواق بین‌الحرمین

از میان تمامی طرح‌های مطرح برای توسعه حرم، توسعه رواق‌ها و شبستان‌ها اولین و ضروری‌ترین اقدام بود چرا که صحن‌های موجود کفاف خیل زائران که روز به روز نیز بر تعدادشان افزوده می‌شد را نداشت. پس در اولین اقدام رواقی با عنوان بین‌الحرمین ایجاد شد که برای اولین بار سه حرم حضرت عبدالعظیم (ع)، حضرت حمزه (ع) و حضرت طاهر (ع) را به هم وصل کرد. ساخت این رواق در سال ۱۳۷۱ آغاز و در سال ۱۳۷۳ با زیباترین هنرهای ایرانی اسلامی شامل آیینه کاری، سنگ کاری، گچ‌بری، کاشی کاری و... به پایان رسید.

ساخت رواق امامزاده حمزه (ع)

یکی دیگر از رواق‌های احداثی در طرح توسعه، ساخت رواقی در جنوب حرم امامزاده حمزه (ع) بود. این امامزاده قبل از توسعه، فضایی بسیار تنگ و کوچک داشت که به هیچ وجه امکان بهره‌برداری مناسب از مقبره ایشان فراهم نبود و کوچکی آن مشکلاتی را برای زائران فراهم کرده بود. طرح توسعه عملیات اجرایی رواق امامزاده حمزه (ع) از سال ۱۳۷۱ آغاز و تا فروردین ماه

ویژه‌نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

دانشکده علوم حدیث از تابستان ۱۳۷۳ آغاز و پس از سه سال به بهره‌برداری رسید. البته مرحله دوم اجرای عملیات شامل: نوسازی و ... تا پایان ۱۳۷۸ تکمیل و با حضور رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام افتتاح شد.

پروژه سالن اجتماعات شامل دو تالار همکف (تالار شیخ صدوق (ره)) و زیرزمین (تالار شیخ کلینی (ره)) با هدف ساخت مکانی برای برگزاری گردهمایی‌ها، سمینارها و برنامه‌های آستان مقدس و مؤسسات وابسته و نهادهای اداره‌ها و وزارتخانه‌ها و ... نیز بخش دیگری از طرح توسعه حرم بود که ساخته و مورد بهره‌برداری قرار گرفت.

صحن امامزاده طاهر (ع)

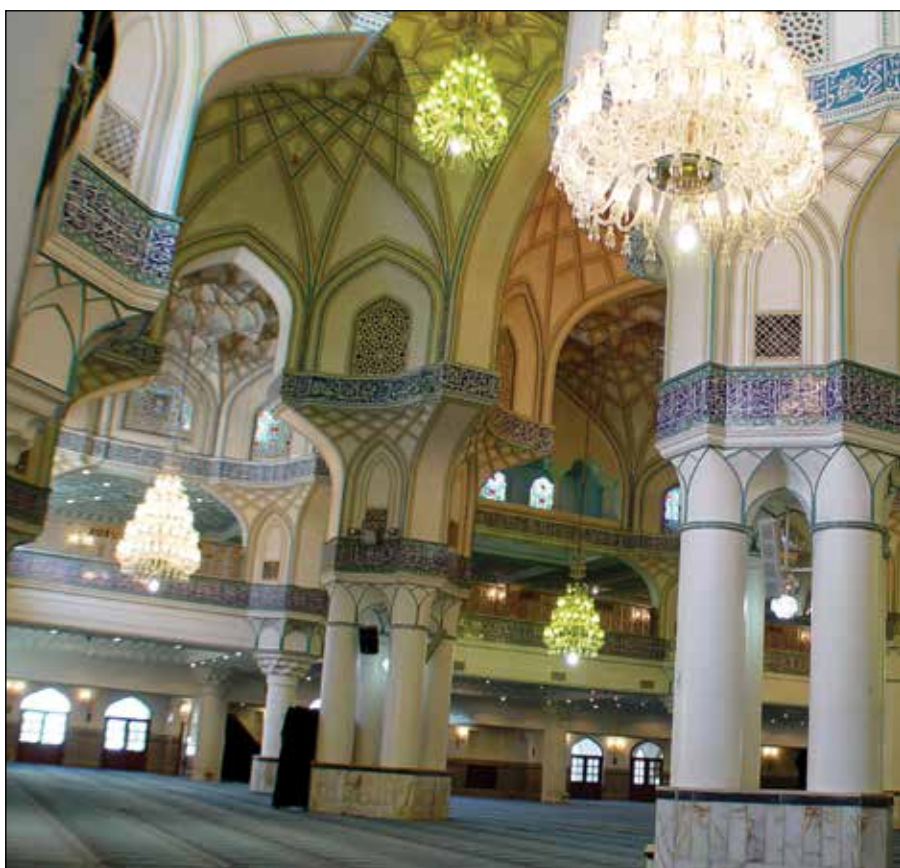
صحن امامزاده طاهر (ع) در قسمت شمالی مجموعه و در ضلع شرقی حرم و در محل صحن قدیمی آن قرار دارد که مساحتی حدود ۷۰۰ متر مربع را به خود اختصاص داده است. عملیات اجرایی این طرح از سال ۱۳۷۳ آغاز شد و تا پایان سال ۱۳۷۴ بخش عمده‌ای از ضلع غربی نازک‌کاری و در سال بعد نیز کاشی‌کاری آن به پایان رسید و در نهایت پس از سنگ‌فرش و ... در پایان سال ۱۳۷۸ مورد بهره‌برداری قرار گرفت و در ضلع شرقی این صحن، پروژه در مانگه (دارالشفای کوثر) و پروژه‌های تختگاه به اجرا درآمد.

تختگاه

در دو طرف صحن امامزاده طاهر (ع) فضاهای خاصی به عنوان استراحتگاه و سفره‌خانه در نظر گرفته شده است که این ساختمان‌ها به تختگاه موسوم و دارای سه سالن ۵۰ متری است.

بست‌های حرم

به قسمت‌های ورودی مجموعه حرم‌های مطهر «بست» گفته می‌شود. این بست‌ها علاوه بر آنکه راه ورودی حرم‌ها است، در انسجام و سازماندهی و تسهیل عبور و مرور زائران نقش مهمی دارد. علاوه بر آن به هنگام مراسم‌های مختلف مانند اعیاد و عزاداری‌ها و ازدحام بیش از حد زائران، می‌تواند محل مناسبی برای اجتماع مردم باشد. وجه تسمیه بست برای اینگونه مکان‌ها این بوده که برخی برای حفظ خود از گزند مأموران حکومتی و در حقیقت برای تأمین امنیت خود در این مکان‌ها بست می‌نشستند تا کسی را یارای تعرض به آنها نباشد. از قدیم‌الایام حرم حضرت عبدالعظیم (ع)

ساخت صحن مصلی

بزرگ‌ترین صحن مجموعه، صحن مصلی است که در قسمت شرقی حرم حضرت عبدالعظیم (ع) قرار گرفته است. مکان صحن مصلی همان صحن قدیم «باغچه علی جان» بود که در مهر ماه سال ۱۳۷۲ عملیات اجرایی آن آغاز شد. دو سال بعد عملیات نازک‌کاری این طرح بزرگ آغاز شد و این صحن از طریق زیرگذری با صحن عتیق مرتبط و رواق‌های اطراف صحن نیز در این سال ۱۳۷۵ به بهره‌برداری رسید.

مزمین کردن بخش‌های مختلف آستان به آیات قرآن کریم، اسماء الله و احادیث از جمله خطبه بدون الف و خطبه بدون نقطه حضرت علی (ع) از اقدامات ارزشمندی است که طی طرح توسعه حرم به آن توجه ویژه‌ای شده است.

توسعه حرم مطهر حضرت عبدالعظیم (ع) طرحی است که صرفاً محدود به ساخت و ساز و توسعه فیزیکی نیست بلکه توجه به ساخت مراکز علمی و دانشگاهی از اهم این طرح محسوب می‌شود.

منحصر به فردترین

دانشگاه قرآن و حدیث

از جمله مهم‌ترین بخش پروژه توسعه معنوی

و علمی آستان ایجاد دانشکده علوم حدیث و دانشگاه قرآن و حدیث (پردیس تهران) بود. دانشکده‌ای که بتواند همگام و مشابه سایر دانشکده‌های عصر حاضر، در موضوعی خاص و منحصر به فرد یعنی علم حدیث دانشجویان علاقه‌مند را تربیت کند. در نظام آموزشی کشور علم حدیث تنها در بخشی از مراکز به عنوان یک گروه تخصصی و نه بیشتر از آن مورد توجه بوده است، اما با سعی و اهتمام جدی تولید آستان که خود در حدیث‌شناسی از رجال و متخصصان است، به آموزش علم حدیث تا حد ایجاد دانشکده‌ای اختصاصی، توجه شد.

تربیت دبیران و مربیان متخصص در علوم حدیث و معارف دینی، تربیت محققان و کارشناسان در زمینه مطالعات و تحقیقات اسلامی شاخه مربوط به علوم حدیث، تربیت مبلغان معارف اسلامی برای داخل و خارج کشور و تأمین نیازمندی‌های خانه‌های فرهنگ جمهوری اسلامی و ... از جمله اهداف تأسیس این دانشکده است. البته نباید هرگز از نظر دور داشت که هدف اصلی تأسیس دانشکده علوم حدیث در کنار مرقد حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) گرامیداشت مقام علمی و حدیثی ایشان است. عملیات احداث

نیز به عنوان بست مطرح بوده و مجرمان اگر به آنجا پناه می‌بردند عاملان حکومتی قادر به خارج کردن آنان از بست نبودند.

تا قبل از طرح توسعه، آستان دارای مکان ورودی به عنوان بست نبود. در طرح توسعه اخیر برای این مجموعه دو بست در سمت جنوب و شمال آستانه در نظر گرفته شد تا زائران از آن طریق به حرم‌های مطهر راه یابند. هر یک از این بست‌ها بیش از هزار متر مربع زیربنای خود اختصاص داده است.

ری و آستان برای اولین بار صاحب موزه شد

آستان مقدس و شهر ری تا سال ۱۳۷۳ فاقد موزه بود و مجموعه آثار نفیس در خزانه نگهداری می‌شد. در بهمن ماه سال ۱۳۷۳ به همت آیت‌الله ری شهری تولید آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) سالنی در صحن باغ توتی جهت عرضه آثار اختصاص یافت که پذیرای انبوه کثیری از زائران علاقه‌مند بود.

دو سال بعد با اجرای بخشی از طرح توسعه حرم مطهر، محل موزه به طور موقت به ساختمان دیگری منتقل شد که پس از تکمیل ساختمان فعلی به وسعت سه هزار متر مربع، ساختمان موزه در سه طبقه در سال ۸۱ بازگشایی شد.

دارالشفای کوثر

با اجرای طرح توسعه آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) احداث دارالشفای کوثر با زیربنای شش هزار و ۵۰۰ متر با هدف ساخت یک پلی‌کلینیک تخصصی و فوق تخصصی خیریه برای ارائه خدمات بهداشتی و درمانی به زائران و نیازمندان در دستور کار قرار گرفت و دارالشفای کوثر با بخش‌های آزمایشگاه، بهداشت خانواده، بهداشت محیط، پزشکی عمومی، تزریقات و پانسمان، داروخانه، رادیولوژی، سونوگرافی، اتاق عمل، واکسیناسیون و کلینیک‌های تخصصی ارتوپدی، قلب و عروق، ارولوژی، اطفال، اعصاب و روان، تخصصی پوست، جراحی، چشم، داخلی، دندانپزشکی، زنان و زایمان، گوش، حلق و بینی و طب فیزیکی افتتاح شد.

کتابخانه منحصر به فردی

این کتابخانه با زیربنای دو هزار و ۳۰۰ متر مربع احداث شده است و برای آن بخش‌هایی نظیر مخازن کتاب، سالن‌های مطالعه، سالن نمایش کتاب‌ها و مجله‌های نفیس و... ساخته شده است. این کتابخانه به دلیل استفاده از روش خاص ارجاع‌دهی به کتاب و فهرست‌نویسی ویژه،

جزء کتابخانه‌های منحصر به فرد در جهان محسوب می‌شود. نبود مکان مناسبی برای تغذیه زائران حرم موجب شد دارالضیافه (مهمانسرا) در ضلع شرقی مجموعه آستان مقدس با زیربنای نزدیک به سه هزار متر مربع و در دو طبقه احداث شود. حیاط شیخ ابوالفتح رازی نیز بین صحن‌های مصلی و امامزاده حمزه ساخته شد و کاشی‌کاری زیبایی با طرح‌های اسلیمی و لاجوردی در ساخت آن به کار رفت.

ساخت ضریح جدید امامزاده طاهر (ع)

بر مرقد امامزاده طاهر ضریح فولادی در عصر ناصری نصب شده بود. در طرح توسعه حرم ضریحی از جنس برنج، مس، نقره و آب‌طلا ساخته و در روز مباهله (اسفند ماه سال ۱۳۸۰) بر روی قبر مطهر نصب و رونمایی شد.

محرورمیتی که دیگر نیست

کمبود فضای آموزشی به ویژه برای دانش‌آموزان

با استعداد همیشه یکی از محرومیت‌های قابل توجه جنوب تهران و شهر ری محسوب می‌شد. مجموعه مدارس حکمت با هدف رفع این معضل بزرگ در بخشی از زمین‌های موقوفه آستان در سال ۱۳۷۵ آغاز شد که فاز اول، دوم و سوم این مجتمع در مقاطع پیش‌دبستانی، دبستان پسرانه، پیش‌دبستانی و دبستان دخترانه بعد از ۵ سال به بهره‌برداری رسید.

بازار بزرگ ری

از دیر باز در کنار مجموعه‌های آرامگاهی و حرم‌های مطهر به لحاظ پذیرش تعداد زیادی از زائران و علاقه‌مندان مراکز تجاری ایجاد می‌شد. آستان حضرت عبدالعظیم (ع) نیز از دیرباز دارای بازار بود اما بازار قدیمی حرم که محل ورود به آستان نیز محسوب می‌شد به دلیل گنجایش محدود و بافت سنتی نمی‌توانست پاسخ‌گوی نیاز زائران باشد بر همین اساس در ضلع غربی مجموعه احداث بازاری متناسب با جمعیت روزافزون برنامه‌ریزی شد.

ویژه‌نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

عملیات اجرایی این بازار در سال ۱۳۷۳ آغاز و پس از رفع مشکلات عدیده‌ای از جمله وجود چاه‌های آب و آبگرفتگی‌ها و... این بازار در سال ۱۳۷۷ به بهره‌برداری رسید و مغازه‌های آن به عنوان موقوفات به اجاره مستأجران درآمد.

نخستین مجموعه مستقل حدیث پژوهشی در جهان تشیع

مؤسسه علمی - فرهنگی دارالحدیث در جهت ساماندهی احادیث و ترویج معارف حدیثی به عنوان نخستین مجموعه مستقل حدیث پژوهشی در جهان تشیع، درباره حدیث و مسائل مربوط به آن فعالیت می‌کند. این مجموعه در سال ۱۳۷۴ در شهر قم با پیام مقام معظم رهبری و مدیریت آیت‌الله محمدی ری‌شهری با نام مرکز تحقیقات دارالحدیث به‌طور رسمی آغاز به کار کرد. ساخت حسینیه اثنی عشری، مسجد بافقی، زائر سرای کوثر در مشهد مقدس و احداث واحدهای مسکونی از دیگر پروژه‌های انجام شده در طی ۲۵ سال فعالیت تولیت آستان مقدس حضرت

عبدالعظیم(ع) است.

پروژه‌های در دست اجرا

ساخت ضریح جدید حرم مطهر حضرت عبدالعظیم(ع)، انجام پروژه شبستان امام خمینی(ره)، پروژه خوابگاه دانشجویی، پروژه پاساژ حضرتی، پروژه ابوالفتوح رازی (جهت تبدیل صحن به شبستان و الحاق به حرم)، استفاده از سیستم GIS و دریافت و بررسی برخی از اسناد قدیمی موقوفات آستان مقدس و... نیز از جمله طرح‌های در دست اقدام و اجرای آستان محسوب می‌شود. فراتر از موارد مطرح شده، طرح‌های ویژه توسعه‌ای نیز در مرحله طراحی و آغاز عملیات اجرایی قرار دارد که از جمله این طرح‌ها می‌توان به طرح مسقف کردن صحن مصلى اشاره کرد.

در این آستان

از توسعه فرهنگ و علم غفلت نشد

ارائه خدمات علمی و فرهنگی بخش مهمی از

فعالیت‌هایی بود که سال‌ها مورد غفلت قرار گرفته بود که با روی کار آمدن تولیت جدید و با احداث مرکز آموزش قرآن که سالیانه بیش از چهار هزار نفر در آن آموزش‌های مربوط به قرآن را دریافت می‌کنند، بخشی از این آسیب مهم مرتفع شد. این مرکز از سال ۱۳۶۹ فعالیت‌های خود را آغاز و تاکنون تداوم بخشیده است.

برگزاری محافل انس با قرآن کریم (ویژه برادران و خواهران)، اجرای طرح ندای ملکوت (اجرای زنده قرآن و اذان)، برگزاری مداوم مسابقات حفظ و قرائت قرآن، برگزاری مسابقات اینترنتی به مناسب‌های مذهبی و فرهنگی مختلف، برگزاری جزءخوانی قرآن کریم، آموزش قرآن به خردسالان در مهد قرآن آستان و... از جمله اقدامات ترویجی و فرهنگی آستان طی ۲۵ سال اخیر بوده است.

متأسفانه باید اقرار کرد که انجام فعالیت‌های پژوهشی در قریب به اتفاق آستان‌های مقدس کشور مورد غفلت شدید قرار گرفته است اما در آستان حضرت عبدالعظیم توجه به این مهم یک اصل و اولویت است. پژوهش و تدوین طرح آموزش علمی قرآن با عنوان «قرآن»، مجلد حضرت پیامبر(ص) در قرآن، مجلد امام علی(ع) در قرآن، جزوه بینات، مجلد حفظ نامه و... از جمله طرح‌های پژوهشی قرآنی در آستان بوده است.

آموزش مجازی روخوانی قرآن، تولید لوح‌های فشرده و برنامه‌های قرآنی مناسب، تهیه لوح فشرده قرائت‌های اساتید برجسته قرآن، برگزاری دوره‌های متعدد و مختلف قرآنی (قرائت، حفظ، مفاهیم و...) برای همه گروه‌های سنی، برگزاری جشن تکلیف و جشن ازدواج، برگزاری برنامه‌های معرفت زیارت ویژه گروه‌های بازدیدی، تکریم حجاب و برگزاری کلاس‌های آموزشی متنوع برای زائران از دیگر فعالیت‌های فرهنگی مداوم آستان طی ۲۵ سال اخیر بوده است.

تأسیس حوزه علمیه خواهران و برادران در جوار حرم حضرت عبدالعظیم(ع)، تأسیس پژوهشگاه قرآن و حدیث، راه‌اندازی انتشارات آستان که وابسته به مؤسسه علمی فرهنگی دارالحدیث است و موفق به انتشار هزاران عنوان کتاب طی سال‌های اخیر شده است.

راه‌اندازی مرکز نجوم و علوم نوین با محور آموزشی، پژوهشی و ترویجی که خود این مرکز نیز موفق به انتشار کتاب‌های ارزشمندی در این حوزه شده است همه از جمله اندکی از بسیار آستان سیدالکریم بود.

گفت‌وگو با آیت‌الله محمدعلی شاهی؛

قطب فرهنگی در جهان اسلام

آیت‌الله ری شهری با اشاره به تمام مسئولیت‌هایی که پس از انقلاب اسلامی بر عهده داشته است، خدمتگزاری به آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) را شیرین‌ترین مسئولیت خود خواند و بزرگترین کرامتی که از این بزرگوار دیده است را انجام فعالیت‌های گسترده در این حرم با دست خالی و عنایت حضرت عنوان کرد و افزود: هر وقت که می‌ماندیم و مشکل پیدامی کردیم خدمت خود حضرت عرض می‌کردیم و ظرف یک هفته مشکلات هر قدر هم سخت بوده حل شد و خداوند گره‌ها را باز می‌کرد.

سوره

ویژه‌نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

۲۵ سال از حضور پر از تلاش و تحول آیت‌الله محمدی ری شهری در آستان مقدس حضرت عبدالعظیم(ع) گذشته است؛ فردی که مسئولیت‌های بسیار متعددی در نظام جمهوری اسلامی داشته اما این روزها با رها کردن تمامی مسئولیت‌ها به این آستان آمده و عمر خود را صرف تحقیق و پژوهش در حوزه احادیث ائمه و ترویج معارف اهل بیت(ع) کرده است؛ اکنون با طمأنیه‌ای همیشگی و تبسمی که فضای مصاحبه را آرامش بخش می‌کند به سؤال‌های ما در خصوص این ۲۵ سال پاسخ می‌دهد:

● ۲۵ سال خدمت در آستان حضرت عبدالعظیم(ع)؛ چه حسی از گذر این همه سال دارید؟

بنده در طول سال‌های پس از پیروزی انقلاب تا به امروز، مسئولیت‌های مختلفی داشته و کارهای زیادی انجام داده‌ام ولی با جرئت می‌توانم بگویم که از هیچ کارم به اندازه اقداماتی که در خدمت‌گذاری به آستان مقدس این سید بزرگوار که از نسل نورانی حضرت مجتبی(ع) هستند، راضی نیستم و هیچ یک از کارهای من به اندازه خدمت به این آستان نورانی برکت نداشته است.

● خادمی آستان‌های مقدس نصیب هر کسی نمی‌شود، راز انتخاب شما برای خادمی اهل بیت(ع) چه بوده است؟ چگونه شمارا انتخاب کرده‌اند؟

من احساس می‌کنم این خدمت‌گزاری توفیقی از سوی حضرت حق بوده است و شاید خدمت به احادیث اهل بیت(ع) و کلمات نورانی آن سلاله پاک، زمینه‌ساز این خدمت شده است؛ و در واقع باز این خدمت زمینه‌ساز جهانی کردن خدمت به معارف قرآن و حدیث شده است. از دوران کودکی خداوند توفیق داد در جوار این بزرگوار باشم و از ۴ یا ۵ سالگی که به خاطر دارم به زیارت این بزرگواران می‌آمدم. از همان دوران کودکی در ذهنم این مسئله مطرح بود که اگر مرقد‌های این سه امامزاده به هم متصل شوند بسیار خوب است و برای من سؤال بود که چرا این سه امامزاده از هم جدا هستند.

● چه خاطره ویژه‌ای از دوران نوجوانی خود و حضور در آستان دارید؟

بعدها یکی از خادمان مرحوم آیت‌الله محمد تقی بافقی برای من نقل کرده بود که وقتی خدمت حاج محمد تقی بافقی آمدم و ایشان از من سؤال کرد

که شما وقتی به زیارت این سه بزرگوار(حضرت عبدالعظیم(ع)، حضرت حمزه(ع) و حضرت طاهر(ع))، می‌روی آیا هر سه بزرگوار را از نزدیک زیارت می‌کنی و یا مانند بسیاری از مردم ری، امامزاده طاهر را به دلیل اینکه حرم ایشان جدا و کوچک است از دور زیارت و فاتحه می‌خوانی؟ که عرض کردم بله. آن دو بزرگوار را داخل حرم زیارت می‌کنم اما از بیرون حرم برای امامزاده طاهر فاتحه می‌خوانم که آیت‌الله بافقی فرمودند که این کار خوبی نیست شما خدمت سه بزرگوار می‌روی به دو امامزاده احترام می‌کنی اما از دور به امامزاده طاهر می‌گویی سلام و خداحافظ! این کار شایسته‌ای نیست.

آیت‌الله بافقی به آن خادم عرض کرده بود که از این پس که به حرم رفتی برو داخل حرم امامزاده طاهر و از جلو ایشان راز زیارت کن و بگو که «آخوند» هم سلام رساند. آن خادم نقل می‌کرد که دفعه بعدی که به حرم مشرف شدم به داخل حرم امامزاده طاهر رفتم؛ آنجا هیچ کس نبود هنوز به زبان هم جاری نکرده بودم کلامم را که سه بار از داخل ضریح صدا آمد: «لبیک»، «لبیک»، «لبیک» که بدن من شروع کرد به لرزیدن.

از این رو همیشه در ذهن من بود که بهتر است این سه حرم به هم متصل شوند. به همین جهت اولین کاری که بعد از بر عهده گرفتن مسئولیت آستان انجام دادم متصل کردن این سه حرم نورانی بود.

● پس اولین طرح‌های توسعه آستان از دوران کودکی در ذهن شما وجود داشته است؟

خداوند مقدر کرده بوده که طرح توسعه حرم به دست ما انجام شود. چند سال پیش به شیراز رفته بودم امام جمعه شیراز جناب آقای ایمانی مطرح کرد که حدود سال ۶۴ در عالم رویا دیده بودند که اطراف حرم تسطیح و توسعه داده شده است، با تعجب در عالم رویا این سؤال را مطرح کرده بودند که چه کسی فضای صحن‌ها را این چنین آراسته کرده است؟ که پاسخ شنیده بودند: «پدر آقای محمدی ری شهری دستور تسطیح و مرمت صحن‌ها را داده است». آقای ایمانی به من گفتند که مدت‌ها تعجب می‌کردم که این چه خوابی است که من دیده‌ام.

البته این رویای صادقه سه تا چهار سال قبل از این بوده که بنده از طرف مقام معظم رهبری مسئولیت این آستان را بر عهده بگیرم، پدر من نیز سال ۶۷ فوت کرده‌اند و به دستور دفتر حضرت امام، جناب حاج احمد آقا ایشان را در

داخل حرم دفن کرده‌اند. بر همین اساس معلوم می‌شود تقدیر الهی بوده که این کار به دست ما صورت گیرد و یک توفیق بوده والا من چنین تصویری نداشتم. طبیعتاً هر انسان شایسته‌ای دوست دارد که خدمتگزار این اماکن باشد.

● از حالات علما و بزرگان در هنگام زیارت حضرت عبدالعظیم(ع) بر ایمان بگوئید؟

از حضرت امام راحل نقل می‌کنند که در جوانی در ایام زیارتی خاص امام حسین(ع) زمانی که توفیق نداشتند کربلا باشند و از نزدیک زیارت کنند به این آستان می‌آمدند و همان اعمال را در حرم حضرت عبدالعظیم(ع) انجام می‌دادند. بسیاری از بزرگان به زیارت این حضرت اهتمام زیادی داشتند به خصوص کسانی که در تهران ساکن بودند، حداقل هفته‌ای یک بار رابه اینجا می‌آمدند.

از جمله پدر حاج آقا مرتضی تهرانی، آیت‌الله میرزا عبدالعلی تهرانی که از بزرگان علمای تهران و اهل کرامت و زهد و تقوا و از افراد برجسته بودند هر هفته به این آستان می‌آمدند. حاج آقا مرتضی تهرانی می‌فرمودند که شب‌های جمعه هر هفته پدرم دست مرا می‌گرفت و به اینجا می‌آورد. آیت‌الله بهجت(ره) هم مکرر به اینجا می‌آمدند و سفارش‌های جالبی هم برای زیارت حضرت دارند؛ زیارت ایشان آنگونه که برای من نقل شده سه تا چهار ساعت به طول می‌انجامد و از برکات و نورانیت حرم استفاده می‌کردند.

● برای افرادی که از زیارت حضرت غفلت می‌کنند چه صحبتی دارید؟

زیارت حضرت عبدالعظیم(ع) استثنایی‌ترین زیارت‌های امامزادگان است. ما تحقیقاً در میان همه امامزادگان موردی را نداریم که از معصوم روایت شده باشد که ثواب زیارتش، ثواب زیارت حضرت سید الشهداء(ع) را دارد. این خیلی مهم است و من به رمز و راز این موضوع در کتاب حکمت‌نامه حضرت عبدالعظیم(ع) اشاره‌هایی داشته‌ام.

به هر حال مغتنم دانستن زیارت حضرت عبدالعظیم(ع) برای همه شایسته است به خصوص برای اهالی تهران که همسایه این بزرگوار هستند مغتنم‌تر است.

البته نه تنها از ری و تهران بلکه از سراسر جهان دوستداران اهل بیت(ع) به اینجا می‌آیند و این جفاست که انسان بتواند به زیارت حضرت عبدالعظیم(ع) بیاید و از برکات نورانیت این مرقد استفاده کند اما در این کار سستی کند.

فشار قرار گرفته‌اند. اصلاح بافت‌های فرسوده‌ای که در اطراف حرم وجود دارد، وظیفه شهرداری و دولت است و باید طوری عمل شود که مشکل خانواده‌هایی که اطراف آستان هستند و طرح توسعه سبب شده که مشکل پیدا کنند، حل شود. ما برای مجاوران مشکل ایجاد نکرده‌ایم. باید شهرداری تکلیف این افراد را مشخص و ترتیبی دهد که خانه‌های اطراف آستان خریداری شوند.

مشکلات هر قدر هم سخت بوده حل و خداوند گره‌ها را باز می‌کرد.

● مطالبه مقام معظم رهبری تبدیل امامزادگان به قطب‌های فرهنگی است، آیا تولیت آستان حضرت عبدالعظیم (ع) این خواسته را محقق کرده است؟

با توجه به توفیقی که خداوند برای تأسیس دارالحدیث، دانشگاه علوم و حدیث و پژوهشگاه قرآن و حدیث به ما داده است، این آستان به یک قطب فرهنگی تبدیل شده است. نه تنها قطب فرهنگی تهران و ایران بلکه قطب فرهنگی سراسر ممالک اسلامی؛ شیعه و سنی به پژوهش‌ها و تحقیقاتی که در این دارالحدیث انجام شده مراجعه دارند. البته کارهای زیادی هم باید انجام شود، ولیکن همین اکنون هم این مجموعه یک قطب فرهنگی در جهان اسلام است. هر چند می‌توان بیش از این کار کرد و اقدامات را توسعه داد.

● چه آرزویی برای آینده آستان حضرت عبدالعظیم (ع) دارید؟
مجاوران آستان با طرح توسعه در

● بزرگ‌ترین عنایتی که در طول این سال‌ها شاهد آن بوده‌اید چه عنایتی بوده است؟

مهم‌ترین کرامتی که من از این مرقد نورانی دیده‌ام مربوط به طرح توسعه حرم است؛ اواخر سال ۶۹ ما این طرح را با دست خالی آغاز کردیم. آن زمان اینجا ۷۰ میلیون تومان درآمد سالیانه داشت که خرج آب و برق و خدام و ... بود و پولی برای توسعه حرم باقی نمی‌ماند و حتی این پول هزینه خادمان و نیازهای معمول حرم را نیز تأمین نمی‌کرد. اما خداوند توفیق داد و میلیارد‌ها تومان تاکنون هزینه طرح توسعه شد و هم در توسعه عمرانی و هم در توسعه فرهنگی آستان کارهای بزرگی انجام شده است.

بزرگ‌ترین کرامتی که از این بزرگوار در اینجا دیدم این بوده که ما را با دست خالی و فشارهایی که وجود داشته هیچگاه تنها رها نکرد؛ هر وقت که می‌ماندیم و مشکل پیدا می‌کردیم خدمت خود حضرت عرض می‌کردیم که ما این کار را شروع کرده‌ایم و برای کاری که انجام می‌دهیم حاضر نیستیم حتی یک کار مکروه انجام دهیم، خودتان کار را پیش ببرید که ظرف یک هفته

ویژه‌نامه

بزرگداشت حضرت عبدالعظیم (ع)

عصر معنوی و علمی در خاندان رسالت است. خانواده حضرت عبدالعظیم(ع) خانواده‌ای با کرامت هستند و از کرامت نفس فوق العاده‌ای برخوردارند و خود حضرت و پدر و اجداد بزرگوارشان شخصیت‌های جهادی هستند که مخفیانه به اینجا آمده و از دنیا رفته‌اند. ایشان علاوه بر اینکه یک شخصیت مبارز بودند یک شخصیت علمی هم هستند. کسی که امام معصوم(ع) وی را به عنوان نماینده خودشان انتخاب کند تا مشکلات فکری، عقیدتی و اخلاقی مردم را حل کند قدر مسلم یک شخصیت والای علمی دارد و این انتخاب نشان می‌دهد که علاوه بر اینکه حضرت عبدالعظیم(ع) یک شخصیت معنوی بوده که زیارت وی برابر با زیارت سیدالشهدا(ع) است، یک شخصیت علمی هم بوده‌اند که توان پاسخ گویی به مسائل دینی ایشان را امام معصوم تأیید کرده است. نائب خاص امام معصوم بودن جایگاه بزرگی است که حضرت چنین موقعیتی داشته‌اند که امیدواریم از برکات وجودی آنها همه دوستان اهل بیت(ع) استفاده کنند.

● **دولت‌ها در قبال دین و فرهنگ مردم که پیوستگی عظیمی به همین آستان‌های مقدس دارند، مسئول هستند؛ رفتار و حمایت‌های دولت‌ها از این آستان مقدس چگونه بوده است؟**

در طول مدت مسئولیت بنده در زمان دولت آقای هاشمی، ایشان کمک غیر مستقیم زیادی به آستان انجام دادند یعنی دولت مستقیماً پولی کمک نکرد اما کمک غیر مستقیم به این آستان زیاد انجام شد که در خاطر اتم مفصل به آن اشاره خواهم کرد. از سوی دولت آقای خاتمی کمک مستقیم و غیر مستقیم نداشتم؛ ولیکن مشکلی هم ایجاد نشد. در دولت نهم و دهم نه تنها کمکی صورت نگرفت، بلکه مشکلاتی هم برای ما ایجاد شد. دولت فعلی هم هیچ کمکی نکرده، البته مشکلی هم ایجاد نکرده است.

با وجود اینکه در مجلس تصویب شده که بودجه‌ای برای چهار حرم امام رضا(ع)، حضرت معصومه(س)، حضرت شاهچراغ(ع) و آستان حضرت عبدالعظیم(ع) اختصاص داده شود، از همان بودجه مصوب مجلس هم تاکنون چیزی به اینجا تعلق نگرفته است. حتی بودجه‌ای که در سفر رئیس جمهور به اینجا تصویب شد، هم داده نشده است. ولی خداوند کمک کرده تاکنون با آبرومندی این تشکیلات را اداره کرده‌ایم.

اهل بیت(ع) در این آستان فراهم شده است، بخشی از این مسئولیت نشر بر عهده رسانه‌ها به ویژه صدا و سیما قرار دارد. رسانه ملی باید سرمایه گذاری کند تا این معارف اینجا نماند، اما متأسفانه می‌بینیم آنگونه که شایسته است در زمینه شناساندن این بزرگوار و بهره‌گیری از این نقطه نورانی رسانه‌ها تلاش نمی‌کنند.

● **نگرانی بزرگ شما برای آینده چیست؟**
نگرانی و دغدغه بزرگ من این است که تلاش‌های صورت گرفته برای شناساندن معارف این خاندان در آستان حضرت عبدالعظیم(ع) بر زمین بماند. این معارف باید به گونه‌ای تنظیم و تبیین شود که جهانیان بتوانند از این معارف استفاده کنند. جهانی کردن معارف این خاندان زمینه‌ساز حکومت جهانی اسلام و موجب تقویت و تحکیم پایه‌های نظام اسلامی تا ظهور منجی عالم بشریت خواهد بود.

● **شما حضرت عبد العظیم(ع) را به یک جوان امروزی چگونه معرفی می‌کنید؟**
حضرت عبدالعظیم(ع) شخصیت جهادی و یک

وزارت مسکن هم در خصوص بافت‌های فرسوده مسئولیت دارد. حل شدن مشکل مجاوران آستان اولین آرزوی من است. از دولت و شخص آقای روحانی هم خواسته‌ام که اول مشکل مردم حل شود. ثانیاً چند صحن در حال ساخت داریم که ان شاء الله این صحن‌ها تکمیل شود و نیازهایی که زائران در شرایط خاص مانند وفات‌ها، اعیاد، اربعین و... دارند مرتفع و زائران در آسایش باشند.

● **برای آینده فرهنگی آستان چه برنامه‌ای دارید؟**

آرزو دارم خداوند توفیق دهد کارهایی که در رابطه با دانشگاه و پژوهشگاه قرآن و حدیث داریم را نهایی کنیم. برای شناساندن بهتر حضرت عبدالعظیم(ع) به مردم هم زمینه کار فراهم شده است. یکی از راه‌های معرفی حضرت این است که سخنان و روایت‌های این بزرگوار برای بهره‌برداری و ترجمه به زبان‌های مختلف آماده باشد که البته حکمت نامه حضرت عبدالعظیم(ع) فراهم شده است.

زیرساخت‌های لازم برای شناسایی حضرت عبدالعظیم(ع) و توسعه فرهنگی برای معارف

زائران آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) به سؤال‌های ما در خصوص سال‌های خدمت خود به این آستان مقدس پاسخ داد:

لیاقت خدمت از دعای مادر

● دلدادگی شما به حضرت عبدالعظیم (ع) از کجا آغاز شد؟

از سن پنج سالگی توفیق تشرف به این آستان را داشتم، حدود ۶۰ سال قبل و به یاد دارم که پدر و مادر عزیز و دایی بزرگوار و مادر بزرگم در مناسبت‌های مختلف من را به این محل می‌آوردند. در آن زمان اینجا یک بارگاه کوچک پُر از عبرت بود. در همان دوران طفولیت می‌دیدم که اینجا آستانی خیلی مظلوم با اماکنی نسبتاً فرسوده است که امکانات آن برای زائر در حد صفر است. اما در کنار اینجا ساختمان بسیار مجلل، مرتفع و سفید رنگی بود که در آن زمان به ما می‌گفتند اینجا آرامگاه است؛ مدفن رضاخان.

در آن دوران می‌دیدم که نیروهای نظامی و گارد تشریفات از آن ابنیه نگهبانی می‌دهند و مرتباً با حضور میهمانان خارجی و مقامات دولتی دسته‌های گل به آن آرامگاه اهدا می‌شود اما این آستان در نهایت غربت و مظلومیت بود. از همان دوران کودکی به ما می‌گفتند که اینجا کربلای ایران اسلامی است و امام هادی (ع) فرموده است آن کسی که عبدالعظیم را در ری زیارت کند مانند آن است که حسین بن علی را در کربلا زیارت کرده باشد. من از همان زمان ارادت خاصی به این حضرت داشتم.

● خاطره ویژه‌ای از دوران کودکی خود در آستان دارید؟

۱۱ سالم بود (قبل از انقلاب) با تعدادی از دوستان با مشقت و بدون امکانات از خیابان پیروزی (فعلی) حرکت کردیم و پس از زمانی طولانی به حرم رسیده و وارد صحن شدیم و دیدیم در مسجد جامع

استاد سلیمی از دعای مادر بزرگوار و سیده خود در اولین روز کار برای آستان حضرت گفت و عنوان کرد: در سال ۶۹ اولین روزی که کارم را در آستان شروع کردم هنگام بازگشت محضر مادر مر فتم و عرض کردم که به ما گفته شده در آستان حضرت عبدالعظیم (ع) خدمتگزار باشیم.

صاحب این صدای خاص دلداده این آستان است و گویی همه، این آستان را با طنین گرم او می‌شناسند. حتی اطلاعیه‌ها و پیام‌هایی که باید به گوش زائران برسد را هم خودش می‌خواند. اما دلدادگی به حضرت عبدالعظیم (ع) از کجا آغاز شد؟ عباس سلیمی، معاون فرهنگی و امور

هر آستان مقدسی یک گنبد، ضریح، گلدسته و یا پنجره معروف دارد، اما آستان حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) علاوه بر همه اینها یک صدای معروف هم دارد. یک صدا که هر کجا بشنوی دلت هوای حرم را می‌کند. گویی این صدا را به ضریح حضرت گره زده‌اند.

راوی

ویژه‌نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

دل‌تنگی امام (ره) برای زیارت حضرت عبدالعظیم (ع)

امام در مدت اقامت در مدرسه علوی یک شب اراده کردند بروند حضرت عبدالعظیم (ع) را زیارت کنند. فرمودند: یک ماشین بیابورید ماسوار کنید و برویم زیارت. ما می‌دانستیم که به این سادگی امکان پذیر نیست. بالاخره یک شب عده‌ای را مسلح به داخل حرم فرستاده بودیم و تمام مناطق مهم را تحت کنترل گرفتیم و بعد امام را به وسیله ماشین حفاظت کردیم و رفتیم تا حرم حضرت عبدالعظیم (ع). تا لحظه ورود امام به حرم کسی نمی‌دانست جریان چیست. به محض اینکه فهمیدند امام به حرم آمده به قدری ازدحام جمعیت زیاد شد که در بازگشت ماشین را از داخل بازار به کنار در حرم آورده بودیم. مردم آنچنان روی ماشین ریختند که برادر ابوالفضل توکلی راننده ماشین امام می‌گفت: «من به علت نبودن هوا احساس نفس تنگی کردم که با مشکلات فراوان توانستم ماشین را از آن شلوغی جمعیت خارج کنیم و به تهران برگردیم.» [۱]

[۱] اسرار سر تپ محسن رفیق دوست - امید انقلاب - ش ۲۵ - ص ۴۴.

● زمانی که کار خود را آغاز کردید، وضعیت آستان چگونه بود؟

ظهر همان روز به آستان حضرت عبدالعظیم (ع) آمدم یک ساختمان مخروبه‌ای بود که اکنون در آنجا شبستان امام خمینی (ره) در حال ساخت است و یک اتاق بود که چند پیر مرد بالای ۷۰ سال به عنوان مسئول و خادم آستان آنجا حضور داشتند. آنها وضعیت آستان را برابری توضیح دادند و من شروع به مطالعه و بررسی کردم و دیدم قسمت اعظم موقوفات حضرت به چپاول رفته است. به خاطر قانون اصلاحات ارضی و واگذاری زمین‌های موقوفه به مردم شرایط بسیار نامناسبی در خصوص موقوفات وجود داشت. البته در سال ۶۳ مجلس شورای اسلامی لایحه‌ای را تصویب کرد که بر اساس آن اسناد مالکیت اراضی موقوفه ابطال شد یعنی زمین‌های وقفی که سازمان ثبت به عنوان ملک شش دانگ به اسم افراد زده بود همه باطل شده بود اما با اینکه پشتوانه قانونی وجود داشت هیچ کس در آستان جرئت نکرده بود حتی یک متر آنها را مطالبه کند چون که کار بسیار سختی بود. برخی از این اراضی چندین نوبت مالکانه دست به دست شده بود و این راحت نبود که شما به مردم بگویید که درست است که اینجا به عنوان ملک به شما واگذار شده است اما از امروز می‌توانی به عنوان مستأجر موقوفه باشی و باید مالکیت خود بگذری.

● آیا توانستید موقوفات آستان را بازگردانید؟

طی ۱۰ سال موقوفات آستان احیا شد. همچنین نقشه ثبتی رقبات را توسط کارشناسان دادگستری تهیه و تثبیت کردیم و معلوم شد که اینها اموال حضرت عبدالعظیم (ع) و در حقیقت اموال امام زمان (عج) است که در این آستان وقف شده است. بعد مذاکرات با تک تک مالکان را شروع کردیم، از کسانی که ۵۰ هکتار در اختیار داشتند تا کسانی که یک خانه ۵۰ متری داشتند و به لطف خدا در ۹۸ درصد موارد با استناد به آیات قرآن، روایت‌ها، حسن استفاده از اعتقادات مردم و برخورد بسیار محترمانه، صمیمانه و صادقانه موقوفات دوباره به حضرت واگذار شد. شاید در طول این سال‌ها ۲۰ مورد داشتیم که پرونده‌ها به مراجع قضایی کشیده شد اما در تمامی آنها نیز متصرفان مجبور شدند از قانون تمکین کنند.

● دارالقرآن آستان چگونه و از چه زمانی راه‌اندازی شد؟

از همان سال ۶۹ همزمان با کار حقوقی و موقوفات، کارهای قرآنی را نیز در آستان آغاز کردیم. به خوبی به یاد دارم که به آیت الله ری شهری پیشنهاد دادیم که چنین زیارت‌گاه با عظمتی نیاز به دارالقرآن دارد.

کنونی جمعیت کثیری هستند؛ گویا فردی که قرار بود برای سخنرانی حاضر باشد دیر کرده بود و در همین اثنا یک روحانی پرسید آیا کسی می‌تواند قرآن بخواند که دوستان من گفتند: «حاج آقا، رفیق ما عباس آقا قرآن می‌خواند» ما را با عزت و احترام بالای منبری که همین اکنون نیز در مسجد است، بردند و از آیات اول سوره بقره تا آیه ۵ سوره بقره را خواندم. ما را تشویق کردند و از چای دو رنگی که از جمله ویژگی آن مسجد بود دوباره ما را مهمان کردند. از آنجا رفیق حضرت را زیارت کردیم و بعد هم وارد جلسه قرآنی شدیم که در حرم برگزار شده بود. آن شب، شب عجیبی در زندگی ما بود.

● آیا فکر می‌کردید زمانی خادم همین آستان شوید؟

هیچوقت به ذهن نمی‌رسید که آقا اجازه دهند همان مسجدی که من در سن ۱۱ سالگی روی پله دوم منبر آن قرآن خواندم بعداً در وظایف سازمانی بنده قرار گیرد که من برای آنجا باید خادم تعیین کنم، برنامه‌ریزی آموزشی قرآن داشته باشم یا بگویم که نماز جماعت برگزار شود و این از کرامت خود حضرت بوده و امیدوارم هم لیاقت آن را داشته باشم و هم با آبرو تا پایان عمر در همین مسیر یار و یاور من باشم.

● پیشنهاد خادمی حضرت عبدالعظیم (ع) چه زمانی و چگونه به شما داده شد؟ و در آن زمان چه حسی داشتید؟

سال ۶۹ سال‌هایی بود که بعد از پیروزی انقلاب اسلامی میزان فعالیت‌های نهادهای انقلابی بسیار زیاد بود من هم در دادستانی کل کشور بودم و حضرت آیت الله ری شهری شهردار دادستان کل کشور بودند. در آن زمان با تدبیری که مقام معظم رهبری فرمودند به غیر از دادستانی کل کشور دو مسئولیت به آیت الله ری شهری واگذار شده بود که یکی بحث سرپرستی حج و زیارت بود و دیگری تولید آستان حضرت عبدالعظیم (ع).

به یاد دارم یک روز مشغول کار بودم که آیت الله ری شهری تلفنی به من فرمودند که یکی از آقایان را مسئول کردیم که برای حرم حضرت در زمینه موقوفات و امور حقوقی کار کند اما مشغولیت‌های ایشان اجازه نداد و موقوفات آنجا وضع نگران کننده‌ای دارد شما از امروز صبح‌ها که در دادستانی هستی بعد از ظهرها را برای آنجا وقت بگذارید. من به حاج آقا عرض کردم که استخاره می‌فرمایید؟ ایشان که خودشان هم با قرآن مأنوس و اهل استخاره هستند گفتند: نه، نه این اصلاً استخاره نمی‌خواهد از همین امروز بروید آنجا.

است و به تعبیر رهبر انقلاب باید از قطب‌های فرهنگی بزرگ کشور باشد، اگر اینجا به تعبیر آقا قبله تهران است، باید از سوی دولت و مجلس به آن توجه ویژه شود. وظیفه این نهادها است که از این آستان حمایت کنند. اینجا سالیانه بیشتر از ۱۳ میلیون نفر زائر دارد، کدام یک از مراکز علمی و فرهنگی این تعداد مراجع در طول سال دارد؟ آیا آستان باید در رابطه با خدمات اولیه رفاهی، سرویس بهداشتی و... مشکل داشته باشد؟

● وجود بارگاه مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) از منظر فرهنگی چه نقشی می‌تواند در جامعه ما ایفا کند؟

در این وانفسای فرهنگی ما فقط می‌توانیم از راه الگوپردازی نسل جوان خود را سیانت و محافظت کنیم و چه الگویی بهتر از حضرت عبدالعظیم (ع) که بان جایگاه علمی، ولایت‌مداری ایشان به حدی بوده که در برابر امام جوانی که در سن فرزند ایشان بوده زانوی کُرنش بر زمین می‌زند و حدیث عرض دین را ارائه می‌کند. اگر ما تمام مجاهدت‌های حضرت را نادیده بگیریم و فقط حدیث عرض دین را در جامعه تبیین کنیم، آیا محلی برای عرض اندام عرفان‌های نوظهور و... باقی می‌ماند؟

اگر در بین همه این معارف، نامه امام رضا (ع) به حضرت عبدالعظیم (ع) را که جامع‌ترین دستورالعمل سبک زندگی اسلامی با شاخص قرآنی است را تبیین کنیم، آیا ۱۶ میلیون فقره پرونده در قوه قضاییه تحت رسیدگی خواهیم داشت؟ مسلماً خیر.

اگر ما درست از ظرفیت امامزادگان و الا مقام از جمله حضرت عبدالعظیم (ع) شناخت داشته و استفاده کنیم این همه ناهنجاری در جامعه وجود نخواهد داشت.

● و در این وانفسای فرهنگی یک خادم اهل بیت (ع) چه نقشی دارد؟

امام صادق (ع) در یک توصیه به یکی از اصحاب خود به نام شقرانی می‌فرماید: «ای شقرانی، کار خوب از هر کسی خوب است ولی از تو به واسطه انتسابی که با ما داری و تو را وابسته به خاندان رسالت می‌دانند خوب‌تر و زیباتر است و کار بد از هر کس بد است ولی از تو به خاطر همین انتساب زشت‌تر و قبیح‌تر است». باید بگوییم که خادم حقیقی و واقعی اهل بیت (ع) کسی است که دقیقاً مطابق دستورات قرآن و روهموند‌های عترت عمل کند.

● استاد احمد نعینق قاری برجسته مصری به

مدیران ارشد کشور حضور دارند، بارها در ساعات خاص و مناسبی با رعایت همه ملاحظات مربوطه شخص مقام معظم رهبری مشرف شده‌اند و البته نوع زیارت و خلوت ایشان با حضرت به نوع و شیوه دیگری بود که من برای اینکه حمل بر مبالغه نشود از عمق این زیارت چیزی نمی‌گویم.

● طرح توسعه آستان چگونه آغاز شد؟ آیا دولت‌ها از شما حمایت کرده‌اند؟

آیت الله ری شهری در سال ۶۹ که اینجا آمد طرح توسعه حرم را در ذهن داشت. بیش از ۱۰۰ هزار متر در طول ربع قرن اخیر بر مساحت اینجا افزوده شده اما با کدام بودجه و امکانات؟ روز اولی که آیت‌الله‌ری شهری می‌خواست طرح توسعه حرم را آغاز کند با خدا و قرآن مشورت کرد و قرآن اجازه ورود به این کار را داد بدون پشتوانه مالی، در طی انجام کار هم مراحل بود که فکر می‌کردیم طرح با شکست مواجه شود اما آیت الله ری شهری خودشان خدمت حضرت عبدالعظیم (ع) می‌رسیدند و با ایشان موضوع را مطرح می‌کردند. اعتقاد ما بر این است که امامان و امامزادگان را زنده می‌دانیم و در زیارت نامه‌ها می‌گوییم «شَهِدْ أَنْكَ تَشْهَدُ مَقَامِي وَ تَسْمَعُ كَلَامِي وَ تَرُدُّ سَلَامِي؛ من شهادت می‌دهم که شما سخن مرا می‌شنوید و سلام مرا پاسخ می‌دهید» ما که اینجا نمی‌آییم که به کاشی و ضریح سلام بگوییم، بلکه به حضرت عبدالعظیم (ع) سلام می‌کنیم و چون جواب سلام واجب شرعی است و این بزرگواران ترک واجب نمی‌کنند جواب ما را می‌دهند؛ ما با چنین جایگاهی مواجه هستیم.

(با حالتی اعتراضی عنوان می‌کند) البته من یک نقد مهم هم دارم. اگر اینجا کربلای ایران اسلامی

ایشان هم تصویب کردند و یک نفری کار آغاز شد و کم‌کم دوستان قرآنی را به همکاری دعوت و اولین جلسات محفل انس با قرآن برگزار شد. اکنون سالیانه چهار هزار دختر و پسر در مرکز آموزش قرآن آموزش می‌بینند.

● فکر می‌کنید چه رمز و رازی هست که اهل بیت (ع) برخی از مردم را برای خادمی خود انتخاب می‌کنند؟

در سال ۶۹ اولین روزی که کارم را در آستان شروع کردم هنگام بازگشت به محضر مادرم رفتم و عرض کردم که به ما گفته شده در آستان حضرت عبدالعظیم (ع) خدمتگزار باشیم ایشان خیلی خوشحال شدند و گفتند «ان شاء الله به حق جدم فراش حضرت عبدالعظیم (ع) بشی». من با خودم گفتم اما به من گفته‌اند که مدیر کل حقوقی! گذشت تا اینکه پنج سال پیش تولیت آستان مسئولیت جدیدی را به من دادند و دیدم که واحد فراشی هم زیرمجموعه واحدی قرار گرفت که مقرر شده من در آنجا کار کنم و آنوقت بود که فهمیدم دعای مادرم محقق شد و ان شاء الله حضرت ما را به عنوان فراش خود پذیرفته است.

● ما از حال خوش علما در این آستان شنیده‌ایم؛ شما از دیده‌هایتان در این خصوص صحبت کنید؟

همه علما، اندیشمندان، حکما، فلاسفه، شهدا و ... که اینجا هستند یک طرف اما امام خمینی (ره) به محض ورود به ایران روز سوم اولین زیارت‌گاهی که به آن مشرف شدند آستان حضرت عبدالعظیم (ع) بود. تمام مراجع عظام هر کدام مرتب به اینجا مشرف شده تمام شخصیت‌های طراز اول،

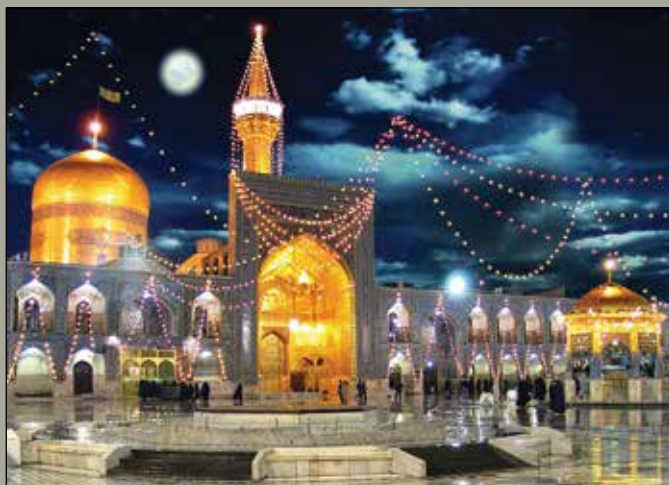
آستان حضرت عبدالعظیم (ع) مشرف شده بودند، از این تشریف برای ما بگوئید؟

من ایشان را دعوت کرده بودم که برای برگزاری ۱۵ روز محفل قرآنی به ایران بیایند، جلسات ایشان بسیار مورد توجه مردم و رسانه‌ها قرار گرفت. روز پنجم یا ششم حضور این قاری برتر جهان اسلام در ایران بود که سراسیمه پیش من آمدند و گفتند که باید به مصر بازگردند چرا که مادرشان مریض شده است. به ایشان گفتم که وقتی مسئله مادر است من تسلیمم اما همه منتظر حضور شما هستند، اما ایشان گفت که باید زودتر بازگردم. برای یک لحظه مستأصل شدم که حضرت عبدالعظیم (ع) به کمک من رسید و من بدون اینکه به این مسئله توجه کنم که دیدگاه ما ممکن است در خصوص توسل، شفاعت، زیارت و ... با هم متفاوت باشد گفتم شما به جای اینکه به مصر بازگردید به حضرت عبدالعظیم (ع) متوسل شوید.

وقتی این مطلب را به ایشان گفتم مثل اینکه شوک به ایشان وارد شده باشد گفت یعنی چه کار کنم؟ گفتم یعنی شما بروید پیش حضرت عبدالعظیم (ع) و از ایشان بخواهید واسطه شود و مادرتان شفا پیدا کند. شاید یک دقیقه بین ما با سکوت، نگاه رد و بدل شد ولی هر دو خوبتنداری کردیم ایشان به من گفتند بسیار خب برویم قرآن را بخوانیم من به عنوان مجری حضور ایشان را اعلام کردم و ایشان قرائت کردند سپس ایشان راهی آستان حضرت عبدالعظیم (ع) شدند؛ فردا ایشان خیلی شاد سرحال آمد و گفت: من به این سید بزرگوار متوسل شدم و مادرم خوب شد و ایشان این موضوع را مکتوب در دفتر نیز ثبت کرد. البته اساتید قرآنی زیادی به این حرم مشرف شده و قرائت داشته‌اند از جمله مرحوم استاد ابوالعینین شعیب آن اسوه اخلاق، استاد مرحوم شحات انور، استاد محمد الیثی، عبدالفتاح طاروطی، سید سعید بسبونی و استاد مصطفی غلوش از جمله استادان برتر قرآن هستند که اینجا تلاوت قرآن داشته‌اند. استاد ابوالعینین که تشریف آورده بودند با چنان خضوع و فروتنی به طرف ضریح برای زیارت رفتند که خیلی از ماها شاید اینگونه نرویم.

● و آخرین سخن؛

تک بیت صائب در خصوص این خاندان که می‌فرماید «ندهد فرصت گفتار به محتاج کریم ... گوش این طایفه آواز گدا نشنیده‌ست». (دست بر روی قرآن می‌گذارد و با تأکید می‌گوید) تمام آرزوهای زندگی من به واسطه این سید بزرگوار محقق شده است.

حضرت عبدالعظیم (ع) پیام رسان امام رضا (ع) به دوست دارانش

سلام گرم مرا به دوستدارانم برسان و به آنان بگو:
در دل‌های خویش برای شیطان راهی نگشایند.

بنام خداوند بخشنده بخشایشگر

ای عبدالعظیم اسلام گرم مرا به دوستدارانم برسان و به آنان بگو: در دل‌های خویش برای شیطان راهی نگشایند و آنان را به راستگویی در گفتار و ادای امانت و سکوت پر معنا و ترک درگیری و جدال در کارهای بیهوده و بی‌فایده فراخوان و به صلح رحم و رفت و آمد با یکدیگر و رابطه گرم و دوستانه با هم دعوت کن، چرا که این کار باعث تقرب به خدا و من و دیگر اولیای اوست.

دوستان ما نباید فرصت‌های گران‌بهای زندگی و وقت ارزشمند خود را به دشمنی با یکدیگر تلف کنند. من با خود عهد کرده‌ام که هر کس مرتکب اینگونه امور شود یا به یکی از دوستانم و رهروانم خشم کند و به او آسیب رساند از خدا بخواهم که او را به سخت‌ترین کیفر دنیوی مجازات کند و در آخرت نیز اینگونه افراد از زیانکاران خواهند بود.

به دوستان ما توجه ده که خدایکویک‌داران آنان را مورد بخشایش خویش قرار داده و بدکاران آنان را جز، آنهایی که بدو شرک ورزند و یا یکی از دوستان ما را برنجانند و یا در دل نسبت به آنان کینه بپرورند، همه را مورد عفو قرار خواهد داد، اما از آن سه گروه نخواهد گذشت و آنان را مورد بخشایش خویش قرار نخواهد داد. جز اینکه از نیت خود بازگردند و اگر از این اندیشه و عمل زشت خویش بازگردند، مورد آمرزش خواهند بود اما اگر همچنان باقی باشند، خداوند روح ایمان را برای همیشه از دل آنان خارج ساخته و از ولایت ما نیز بیرون خواهد برد و از دوستی ما اهل بیت (ع) نیز بی‌بهره خواهند بود و من از این لغزش‌ها به خدا پناه می‌برم.»

شیخ مفید (ره)، بحار الأنوار، جلد ۷۱/صفحه ۲۳۰

عبدالمسین سیف‌اللهی؛

توسعه حریم دل

مشاور فنی حرم مطهر حضرت عبدالعظیم (ع) با اشاره به کارهای عمرانی وسیع انجام شده در حرم اظهار کرد: صحن‌ها و مصلی‌های کنونی پیش از این وجود نداشت و تملک آن‌ها کارهای بسیار سنگینی بود.

دکتر عبدالحسین سیف‌اللهی، عضو هیئت امناء و مشاور فنی حرم مطهر حضرت عبدالعظیم (ع) است که از سال ۱۳۶۵ همکاری خود را با آستان مقدس آغاز کرده است؛ وی همچنین به دلیل تخصص خود در ساخت، مرمت و احیای ابنیه تاریخی و مذهبی هم‌زمان عضو هیئت امنای

آستان قدس رضوی، حرم حضرت معصومه (س) و مسجد جمکران نیز هست. مهندس سیف‌اللهی با اشاره به زمان حضور خود در این آستان مقدس گفت: از سال ۶۵ و ۶۶ که معاون عمرانی سازمان حج، اوقاف و امور خیریه بودم همکاری‌های من با حرم مطهر حضرت عبدالعظیم (ع) آغاز شد و از سال ۱۳۶۹ که آیت‌الله ری‌شهری تولیت آستان را بر عهده گرفتند از سوی ایشان به عنوان عضوی از هیئت امناء انتخاب شدم. از آن زمان تاکنون که می‌توان آن را به سه دوره تقسیم کرد پیوسته توفیق خدمتگزاری آستان را به دست آورده‌ام. در یک دوره آقای صنوبری معاونت اداری مالی حرم را بر عهده داشته و من نیز به عنوان مجری طرح در خدمت آستان بودم و پس از مدتی مدیر فنی حرم شدم که با همکاری دانشگاه علم و صنعت طرح جامع حرم تهیه و کار توسعه آن آغاز شد. او ادامه داد: در دوره‌ای نیز مهندس آقابابا به عنوان معاونت فنی بر سر کار آمدند، در آن زمان

بیشترین کار تأسیسات و تزیینات بقعه انجام شد، در دوره سوم هم آقای اکبریان به اینجا آمدند، این دوره زمانی است که بیشتر اداره مسائل اداری و مسائل اوقافی رو به تکمیل بوده و بسیاری از کمیوندها جبران شد.

وی اوج سازندگی و توسعه عمرانی را از ۱۳۸۱ دانست و بیان کرد: کار اجرایی حرم نیز همان زمان آغاز شد، صحن امامزاده حمزه (ع) و امامزاده طاهر (ع)، صحن باغ توتی و صحن امام خمینی (ره) کارشان آغاز و کارهایی نیز در شبستان‌ها به ویژه در مصلی بزرگ شهر ری که در کنار بقعه است، انجام شد.

سیف‌اللهی اظهار کرد: در زمان تولیت محترم قبلی حرم کار آنچنانی انجام نشد از سوی دیگر در آن زمان بود که مقبره فروشی آغاز و برخی ساکنان خانه‌های اطراف حرم شبانه از مردم پول گرفته و میت را در خانه خود دفن می‌کردند، اما از زمان آیت‌الله ری‌شهری جلوی این کار گرفته شد و تحولات مثبت دیگری هم انجام شد. به عنوان مثال ساختارها تغییر، بیمارستان، دارالقرآن، دانشگاه و صحن امامزاده حمزه (ع) و تالار شیخ صدوق و غیره ساخته شد، رواق بین الحرمین هم چیده شد.

دانشگاه علم و صنعت مشاور طرح جامع آستان

وی در ادامه با مروری بر مشکلاتی که با آن دست و پنجه نرم می‌کردند، عنوان کرد: در بخش گورستان‌ها ما مشکلات زیادی داشتیم، کار بسیار سنگین بود، تخریب و یا ساخت و ساز بسیاری از ساختمان‌ها نیاز به هماهنگی با میراث فرهنگی داشت که کار بسیار سختی بود. طرح جامع را اساتید دانشگاه علم و صنعت متقبل شدند. به هر حال با الطاف الهی و نظر حضرت عبدالعظیم (ع) به کمک شهرداری کار با تملک خانه‌ها و مغازه‌ها آغاز شد و به لطف خدا سال اول از آغاز طرح جامع، خدمات بسیاری ارائه شد.

عضو هیئت امنای آستان مقدس افزود: همچنین کارهای دیگری مانند ساماندهی مدارس ابتدایی، راهنمایی و دبیرستان دخترانه و پسرانه انجام شد، بسیاری از موقوفات حضرت، دوباره بازپس گرفته، بازار قدیمی بازسازی و بازار جدید هم در ۱۳ هزار متر مربع زیربنا ساخته شد. در مانگه حرم هم که در حد تزریق یک واکسن و خدمات سرپایی و عمومی ارائه خدمت داشت، امروزه با تلاش‌هایی که صورت گرفت محل انجام جراحی‌های بسیار سنگین شده

رابطه

ویژه‌نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

است. ظرفیت کتابخانه هم از لحاظ فضا، تعداد مراجعین و تعدد کتاب‌ها افزایش پیدا کرد.

وی معتقد است که در زمینه عمرانی کارهای بسیاری انجام شده که شاید در بقاع متبرکه چنین امری و در این زمان کوتاه مسیوق به سابقه نباشد. صحن‌ها و مصلی‌ها پیش از این وجود نداشت، تملک این‌ها کارهای بسیار سنگینی بود. سیفاللهی به برنامه‌های حوزه فرهنگی نیز اشاره و اظهار کرد: محور فرهنگی آستان، آقای سلیمی بوده و هستند کارهای خوبی در زمینه کودکان، مدارس و فعالیت‌های قرآنی و ساماندهی مراسم‌ها و برنامه‌های مذهبی انجام و همه آنها دارای برنامه شد، موزه حرم هم که در دوره تولیت قبل در حد خزانه بود و تعداد بسیار معدود و خاصی از آن بازدید می‌کردند، در آن برای عموم باز شد.

عضو هیئت امنای آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) گفت: خاطره‌ای که در حوزه اجرایی برایم جالب است به دوران جا به جایی قبور بر می‌گردد، در آن زمان قبور متعددی را جابه‌جا کردیم که یکی از آن‌ها قبر پدر همسر گرامی حضرت امام خمینی (ره) مرحوم آیت‌الله ثقفی بود، در آن زمان مرحوم حاج احمد آقای خمینی بسیار نگران این جابه‌جایی بودند، که من به ایشان اطمینان دادم حرمت قبر و متوفی کاملا حفظ می‌شود. برای جابه‌جایی از چهار طرف قبر صفحاتی به عمق زمین فرو کرده تا به ۱،۵ متر زیر قبر برسیم، پس از آن صفحاتی فلزی را به زیر قبر برده و کل قبر را بر می‌داشتیم و آن را داخل صندوق می‌گذاشتیم و به مکانی که صاحبان متوفی در نظر گرفته بودند جابه‌جایی می‌کردیم.

جابجایی قبور بدون نبش قبر

وی ادامه داد: مرحوم حاج احمد آقا و دیگرانی که متوفایی در آن جا داشتند وقتی این کار را دیدند بسیار خوشحال شدند که حرمت قبر و متوفی حفظ می‌شود، در واقع ما جابه‌جایی قبور بدون نبش قبر انجام دادیم و این کار بسیار بزرگی در سطح ایران بود.

سیفاللهی در پاسخ به این سوال که چه برکتی را در زندگی خود احساس می‌کنید که به واسطه خدمت در آستان به آن نائل شدید؟ عنوان کرد: همین که به حرم می‌آیم و می‌روم و افتخار خدمت به زوار این بقاع شریف را دارم، خود بزرگترین افتخاری است که خداوند نصیب من کرده است؛ حضور در این حرم‌ها برکت‌های زیادی در زندگی من داشته و دارد.

رواق‌ها بخش اول طرح توسعه حرم

تا قبل از توسعه عصر حاضر آستان، مجموعه حرم‌های سه‌گانه تنها دارای سه رواق شرقی، غربی و شمالی بود. تمامی این سه رواق مساحتی کمتر از چهار هزار متر مربع را در بر می‌گرفت که به هیچ‌رو گنجایش لازم برای جمعیت روزافزون زائران حرم‌های سه‌گانه را نداشت.

بنابراین نخستین پروژه‌های طرح توسعه، احداث رواق‌های جدید بود که حرم عبدالعظیم (ع) را از سمت جنوب و شرق گسترش می‌داد و آن را به وسیله یک رواق بزرگ و سرپوشیده به حرم امامزاده طاهر (ع) متصل می‌ساخت تا امکان رفت و آمد بین سه حرم در این مجموعه با ظرفیت بالا فراهم آید، این رواق‌ها عبارت بودند از: رواق بین‌الحرمین، رواق امامزاده حمزه (ع)، رواق امامزاده طاهر (ع) و رواق ابوالفتح رازی و رواق اسماعیل رضایی.

این رواق‌ها به عنوان بخش اول طرح توسعه در روز دهم خرداد ماه ۱۳۷۴ با حضور رئیس‌جمهور وقت، آیت‌الله هاشمی رفسنجانی افتتاح و بهره‌برداری شد.

پروژه‌های اصلی طرح توسعه آستان

ساخت چندین شبستان و رواق و الحاق آنها به شبستان‌های قبلی با هدف افزایش گنجایش حضور زائران، ایجاد مصلی به مساحت هفت هزار متر مربع در شرق حرم امامزاده حمزه (ع) همراه با صحن و امکانات جانبی، احداث ساختمان اداری آستان (دارالتولیه)، احداث صحن جدیدی در جنوب حرم امامزاده حمزه (ع) و صحن امامزاده طاهر (ع) در قسمت شمالی مجموعه، ساخت تخت‌گاه‌ها، راهروها و بست‌های جنوبی و شمالی، تجهیز و توسعه کتابخانه، ایجاد دارالضیافه، احداث دانشگاه علوم حدیث، بازسازی و توسعه حوزه علمیه برهان، احداث سالن اجتماعات، همایش‌ها و کنفرانس‌ها، احداث ساختمان جدید موزه، احداث وضوخانه‌ها و سقاخانه‌های متعدد، ایجاد سیستم تأسیسات و موتورخانه مرکزی، احداث خیابان ۲۰ متری در گرداگرد حرم مطهر، احداث صندوق فرض الحسنه و احداث بازار جدید از جمله موارد مربوط به پروژه‌های اصلی در طرح توسعه آستان است.

فروش قبور و موقوفات بود. اما بیشتر موقوفات به ثمن بخش رفته و خلاف‌هایی نیز صورت گرفته بود.

مثلاً قبرهایی که داخل آن مرده بود را مجدد فروخته بودند و این مشکل به گردن آستانه افتاده بود، که آیت‌الله ری شهری دستور تشکیل کمیسیون بررسی مسائل قبور را دادند تا این مشکل حل شود.

وی که تجربه کار در جهاد سازندگی را نیز دارد با مطرح کردن این مسئله که شکل و ساختار درست اداری اینجا وجود نداشت، ادامه داد: شروع کردیم به نوشتن آیین‌نامه و ایجاد ساختار تشکیلاتی، بعد شروع کردیم به احصای سابقه خادمان و تدوین احکام کارگزینی.

فهمیده از بررسی عملکرد و روضه‌خوانان داخل حرم و حتی آزمودن آنها از منظر اخلاقی و عملکردی سخن گفت و افزود: پس از این بررسی‌ها افراد مناسب را برای روضه‌خوانی به حرم آوردیم.

مسئین فهمیده؛

بنیاد موزه گذاشته شد

وی از نحوه تحویل گرفتن آثار باستانی و تاریخی آستان هم گفت و عنوان کرد: پس از تحویل گرفتن کار، یک اتاق به من نشان دادند که داخل آن مملو از اشیای تاریخی و قدیمی بود که آثار بر روی هم انباشته شده بودند. با سید جلال هراتی که یک کارشناس عتیقه قابل اعتماد بود تماس گرفتم و وی به صورت رایگان تمام آثار را بررسی و ساماندهی کرد و بنیاد موزه را اینگونه گذاشتیم. او گفت: با بررسی شرایط دیدیم که با وضعیت مالی موجود اصلاً نمی‌توان حرم را توسعه و یا کار مرمت و بازسازی انجام داد همین بود که تصمیم گرفتیم دست به انجام کار اقتصادی بزنیم.

قرض گرفتیم و با قرض و وام شروع کردیم به انجام کارهای اقتصادی و شرکت‌هایی را با نام آستان خریداری کردیم، فعالیت‌های خوبی انجام شد که سود آن تماماً برای آستان بود، حتی یک ریال آن به دست شخص یا اشخاص نمی‌رسید و این موجب شد بتوانیم طرح توسعه حرم را پیش ببریم. مؤسسه دارالحدیث و ... نیز همان زمان ساخته شدند.

وی از افزایش پرسنل حرم نیز سخن گفت و عنوان کرد: از سوی دیگر با توسعه حرم تعداد خادمان افزایش یافت و به ارائه حکم و بیمه خادمان اقدام کردیم که البته با درآمد سنتی آستانه نمی‌شد این کارها را سامان داد و باید از طریق کارهای اقتصادی خارج از حرم هزینه این امور پرداخت می‌شد.

گنبدی گسترده بر سر هزاران نیازمند

مؤسسه خیریه آستان با ۲۴ مؤسسه خیریه که ۹ مدرسه و یژه کودکان استثنایی، ۵ مؤسسه متعلق به معلولان ضایعه نخائی، ۵ مؤسسه مربوط به ایتم، چند مؤسسه مربوط به اشتغال، چند مؤسسه مربوط به زنان معتاد و... در ارتباط و تعامل است.

بوده را برای ما بیان کند. وی از اولین روزهایی می‌گوید که نخستین گام‌های تحول در آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) در حال برداشته شدن بود و وی یکی از افرادی بود که در حوزه اقتصادی و مالی فعال بود. می‌گوید از سال ۶۹ من نیز به اینجا آمدم. او گفت: آیت‌الله ری شهری به ما تکلیف کردند به همراه آقای صنوبری در این حوزه فعال شویم، من تجربه کار اداری مالی داشتم وقتی به اینجا آمدم دیدیم هیچ چیزی وجود ندارد.

وقتی از افراد حاضر که خادم و مسئول اینجا بودند سؤال کردم آیا پرونده کارگزینی و حسابداری دارید؟ گفتند: خیر. خلاصه باید بگویم قبل از سال ۶۹ اینجا به صورت سنتی و اوقافی اداره می‌شد. بودجه اینجا هم محدود به پول‌های داخل ضریح،

اگر کسی ۲۵ سال توفیق زیارت آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) را نداشته و اکنون به این آستان برود، قدر مسلم شگفت‌زده خواهد شد. چرا که آنچه در مقابل دیدگانش می‌بیند با آنچه به خاطر می‌آورد بسیار متفاوت است.

آستانی که یک زمان هیچ ساختار و نظم مدیریتی و سامان اجرایی نداشت، اکنون از منظر مدیریت اداری و مالی، خدمت به زائران و البته حمایت از نیازمندان یکی از برترین و به روزترین آستان‌های کشور محسوب می‌شود.

حسین فهمیده، معاون سابق اداری و مالی و مدیرعامل مؤسسه تعاون با مؤمنین آستان مقدس حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) یکی از افرادی است که در این تحول نقش داشته است. از وی خواستیم آنچه طی این سال‌ها انجام داده و شاهد

ویژه‌نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

برای ساخت ضریح از نقره و طلا دریغ نکن

فهمیده از خیرین هم گفت و بیان کرد: خیرین در این مسیر همراه بودند؛ یعنی هر طرف که متوجه می‌شدند اقدامات صورت گرفته برای آستان حضرت عبدالعظیم (ع) است کمک مالی می‌کردند. به یاد دارم زمانی که قرار بود ضریح امامزاده طاهر (ع) را عوض کنیم، عباس مصلی نژاد (یکی از خیرین معروف کشورمان) به من گفت که من هر چه دارم از امامزاده طاهر گرفته‌ام و مدیون این امامزاده هستم هر وقت هر چیزی خواستم اینجا آمده‌ام و گرفته‌ام برای ساخت ضریح از نقره و طلا دریغ نکن و ضریح را بساز؛ و همه پول ضریح را داد.

وی ادامه سخنان خود را به تشریح فعالیت‌های کنونی خود در آستان به عنوان «مدیر عامل مؤسسه تعاون با مؤمنین» اختصاص داد و گفت: وقتی در بخش اداری و مالی بودم علاوه بر این کارها، کار رسیدگی به خانواده‌های مستمندان را هم انجام می‌دادم. اما پس از اتمام کارم در اداره مالی فعالیت‌های خود را بر روی مؤسسه تعاون با مومنان متمرکز کردم. این مؤسسه دارای

فعالیت‌های گسترده‌ای است و در حال حاضر بیش از هزار نیازمند مورد حمایت مستقیم قرار گرفته‌اند. همچنین مؤسسه خیریه آستان با ۲۴ مؤسسه خیریه که ۹ مدرسه ویژه کودکان استثنایی، ۵ مؤسسه متعلق به معلولان ضایعه نخاعی، ۵ مؤسسه مربوط به ایتم، چند مؤسسه مربوط به اشتغال، چند مؤسسه مربوط به زنان معتاد و... در ارتباط و تعامل است.

کمک به مؤسسه حمایت از ایتم مبتلا به ایدز، رها نکردن کودکان ایتم وقتی به سن قانونی می‌رسند و تداوم حمایت از آنها برای اشتغال، ازدواج، تهیه جهیزیه و... از جمله دیگر اقداماتی بود که او از انجام آنها توسط مؤسسه تعامل با مومنان البته با کمک سایر مراکز خیریه خبر داد و گفت و تأکید کرد: البته بنای ما این است که باید کرامت افراد حفظ شود. مثلاً از زانی که به نیازمندان می‌دهیم را هرگز در داخل پاکت‌هایی با اسم و نشان آستان نمی‌گذاریم بلکه بدون اسم و به صورت سفید داده می‌شود.

مدیر عامل مؤسسه تعاون با مؤمنین از آرزوی خود برای توسعه هر چه بیشتر فعالیت‌های این مؤسسه خیریه سخن گفت و در پاسخ به این سؤال که آیا شده کسی دست خالی از این آستان برود؟ گفت: نه؛ ما از افراد متقاضی تحقیق می‌کنیم اگر در تحقیق به این نتیجه رسیدیم که نباید به وی کمک شود آنوقت است که کمکی صورت نمی‌گیرد؛ اما در دعای مکارم الاخلاق فرازی است که اجرای آن بسیار سخت است. می‌گوید که خدا با به من قدرتی بده که به کسی که مستحق نیست بدهم. استجابات این دعا را من می‌خواهم.

پایان سخنان فهمیده درد و دل بود. اینکه همه کارهای اقتصادی آستان را بادست خالی آغاز کرده اما همیشه آقا پشت و پناهاشان بوده و مسئولان، ابزار بوده‌اند. ابزار بودنی که یک توفیق بزرگ است.

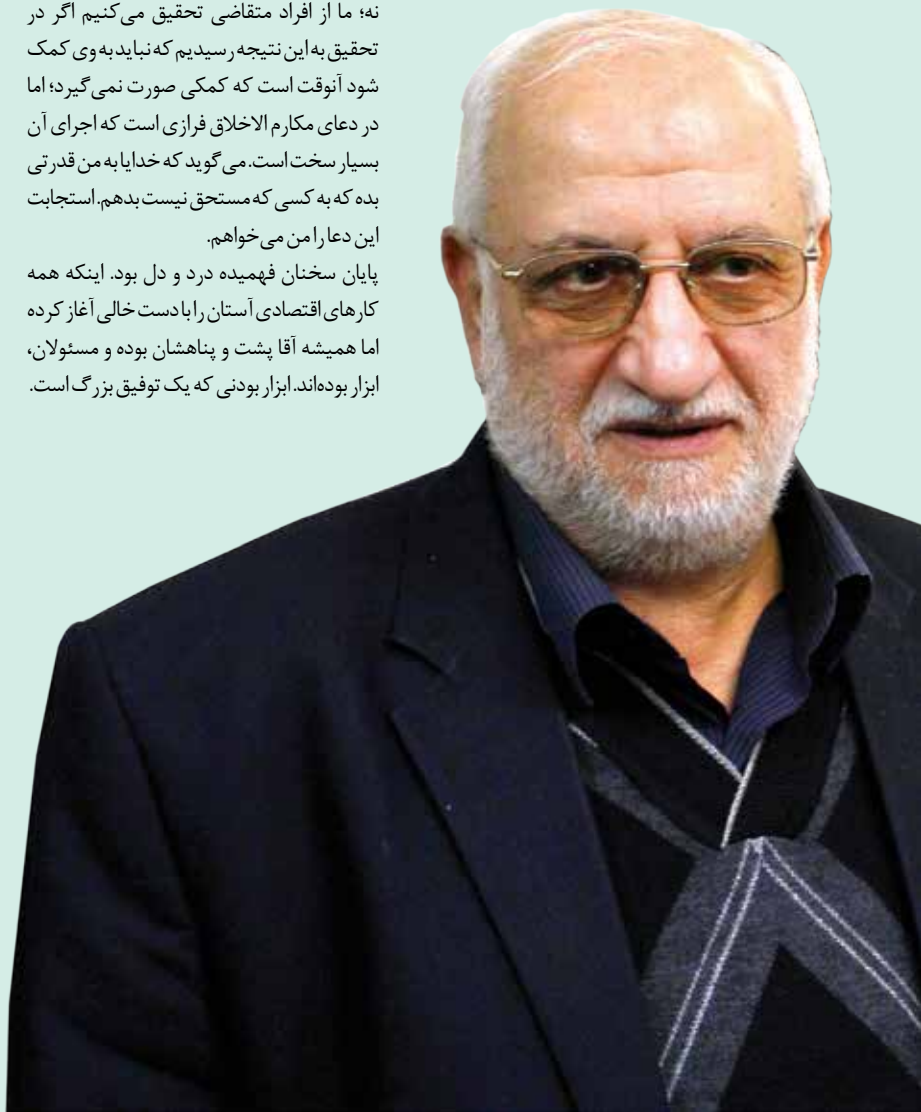

خیرجاری تعاون با مؤمنین

بر اساس دستور تولید آستان مقدس حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) بخشی از درآمدهای معاونت اقتصادی آستان برای کمک به مستمندان با اولویت مجاوران حرم و اهالی ری اختصاص یافت.

آن معاونت در سال ۱۳۷۴ طرحی با عنوان «تعاون با مؤمنین» ارائه کرد و در سال ۱۳۷۹ کمیته‌های پنج گانه تحقیق و شناسایی، جذب، سرپرستی، بهداشت و درمان و بانوان برای توسعه و ساماندهی طرح تشکیل شد. از جمله کارهای عام المنفعه بر اساس این طرح، پرداخت وام به نیازمندان و نیز کمک‌های بلاعوض برای مستمندان به طور ماهیانه و مستمر است.

این مؤسسه دارای فعالیت‌های گسترده‌ای است و اکنون بیش از هزار نیازمند مورد حمایت مستقیم آن قرار گرفته‌اند؛ کمک به مؤسسه حمایت از ایتم مبتلا به ایدز، حمایت مداوم از ایتم وقتی به سن قانونی می‌رسند، تداوم کمک به آنها برای اشتغال، ازدواج و تهیه جهیزیه نیز در این مرکز انجام می‌شود.

علیرضا معیری تشریح کرد

قرار دل از اروپا تا شهری

سفیر سابق ایران در مقر اروپایی سازمان ملل یکی از اعضای هیئت امنای آستان حضرت عبدالعظیم (ع) است و درباره حضور خود در این مکان متبرک گفت: زمینه تخصصی من در زمینه سیاست خارجی و بین الملل بوده و از نظر آیت الله ری شهری حضور من برای این قسمت مفید تشخیص داده شده بود.

دکتر علیرضا معیری، سفیر سابق ایران در مقر اروپایی سازمان ملل از سال ۱۳۶۹ با دعوت آیت الله محمدی ری شهری به عضویت آستان مقدس حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) انتخاب شد و از آن سال تا کنون به گفته خود توفیق خادمی حضرت را به عنوان بزرگترین برکت زندگی به دست آورده است.

معیری از نخستین روزهای ورود خود به عنوان عضو هیئت امنای آستان مقدس گفت: از سال ۱۳۶۹ وقتی آقای ری شهری به عنوان تولید آستان توسط مقام معظم رهبری انتخاب شدند، گروه جدیدی مانند حجت الاسلام محمدی گلپایگانی، مرحوم آیت الله غیوری امام جمعه شهر ری، تیمسار منتظری، مهندس سیف اللهی و چند نفر دیگر را به عنوان هیئت امنای انتخاب کردند که بنده هم عضواً این گروه بودم.

او با بیان اینکه اعضای هیئت امنای بر اساس تخصص و با نظر تولید انتخاب شدند، اظهار کرد: ایشان از افرادی که در زمینه های مختلف تخصص داشته و به صورت طبیعی هم به حضرت ارادت داشتند برای کار دعوت کردند؛ زمینه تخصصی من در زمینه سیاست خارجی و بین الملل بوده و از نظر آیت الله ری شهری حضور من برای این قسمت مفید تشخیص داده شده بود.

آغاز تحول حرم در ابعاد متفاوت

معیری در ادامه ویژگی آیت الله ری شهری که موجب شد ۲۵ سال همکاری پایداری داشته باشند را تقوا و اطلاعات سرشار ایشان دانست و افزود: از سال ۶۴ تا ۶۸ که در وزارت اطلاعات بودند، من هم معاون سیاسی نخست وزیر بوده و در نتیجه هر دو در دولت بودیم، آشنایی ما از همان جا شروع شد. ایشان یک مجتهد عالم به ویژه در حوزه حدیث است؛ از زمانی که ایشان به حرم حضرت عبدالعظیم (ع) آمدند تحول بسیار بزرگی در حرم آغاز شد، این تحول هم در قسمت فرهنگی و هم در بخش عمرانی و آموزشی و حتی درمانی به صورت همزمان آغاز شد.

او گفت: تأسیس دانشگاه علوم حدیث، دارالشفای کوثر، کتابخانه و ساماندهی حرم و خدمات زائرین از جمله این تحولاتی است که از دوره تولید

ریشه

ویژه نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

آیت‌الله‌ری شهری صورت گرفت.

معیری در ادامه به تشریح تحولات صورت گرفته طی دوره تولید جدید پرداخت و اظهار کرد: من از کودکی در تهران بودم و ارادت بسیار ویژه‌ای به حضرت عبدالعظیم (ع) داشتم، از سوی دیگر حرم در قبله تهران واقع شده است؛ همیشه نگرانی ما این بود که در اطراف حرم یکسری افراد ارادل و اوباش بیتوته دارند و باعث شده بودند اطراف حرم برای خانواده‌ها و زائران جای مناسبی نباشد. همیشه آرزو می‌کردم، حرم سر و سامان گیرد، الحمدلله در دوران جدید هم اطراف حرم و هم مقوله کارهای عمرانی به لحاظ زیربنایی حل شد. از سوی دیگر خطراتی که آن زمان برای گنبد وجود داشت رفع و ارتباط داخلی در حرم بین سه امامزاده برقرار شد، قسمت کتابخانه تجهیز و بخش‌های مربوط به کارهای تحقیقاتی راه‌اندازی شد. همچنین سامان دادن به قبور و گرفتن موقوفات حضرت صورت گرفت.

انتظار می‌رود دولت و دیگر نهادها کمک بیشتری به ما داشته باشند

او به مشکلاتی که طی این سال‌ها با آن روبرو بوده‌اند اشاره و عنوان کرد: دولت‌های مختلف اهتمام و علاقه به توسعه و ساماندهی حرم داشتند و حمایت‌های مقام معظم رهبری و دفتر ایشان همیشه وجود داشته، اما مشکل عمده ما مشکل مالی است. با توجه به پروژه‌های مختلف فرهنگی و عمرانی که در حرم وجود دارد علی‌رغم تلاش‌ها و تدابیر ویژه و دوراندیشی خاصی که تولید داشتند این درآمدها متناسب با هزینه‌ها نیست، انتظار می‌رود دولت و دیگر نهادها کمک داشته باشند. عضو هیئت امنای آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) در پایان با بیان خاطره‌ای از دوران حضور در کسوت خادمی حضرت سخن به میان آورد و افزود: در جلسه هیئت امنای همیشه از مشکلات صحبت می‌شود، همیشه هم احساس می‌کردیم کمک‌های حضرت راهگشای بسیاری از کارها است و راه را باز می‌کند، زمانی که تعمیر سقف مصلی نیاز به هزینه مالی بسیاری داشت در اوج مشکلات مادی، خیری پیدا و هزینه را متقبل شد.

فاندانی‌گردمردم سیدالکریم

احیای کتابخانه آستان حضرت عبدالعظیم (ع) تنها یکی از اقدامات مرحوم جواد مؤذنی از جمله خادمان این آستان نورانی است. وی از نوادگان مؤذنان آستان حضرت عبدالعظیم بوده و اجداد وی سال‌ها در این محل خدمت کرده‌اند. خود نیز مدتی افتخار گفتن اذان در آستان را داشت. ساعت‌سازی و تعمیر و نگهداری ساعت صحن آستان از دیگر اقدامات مرحوم مؤذنی بود تا اینکه وی در سال (۱۳۲۳) شمسی به وجود کتابخانه قبلی آستان مقدس پی برده و موجودیت آن را با سید احمد هدایتی تولید وقت، در میان گذاشته و احیای مجدد کتابخانه آستان را خواستار شد. وی ابتدا با خرید حدود ۶۰۰ جلد کتاب از کتب مرحوم نظر پاک (یکی از اساتید مدرسه سپهسالار) کتابخانه‌ای در ضلع شرقی صحن حضرت امامزاده حمزه علیه السلام دائر و در تاریخ ۱۳۲۴/۴/۱ مورد بهره برداری قرار گرفت.

وی ضمن تماس با افراد علاقمند به کتاب با علما و مؤلفین نجف اشرف و الازهر مصر نیز مکاتبه و از آنان درخواست همکاری نمود که آنها نیز به احترام وجود مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) کتاب‌هایی را تقدیم کردند.

مرحوم جواد مؤذنی تا پایان زندگی خود یعنی قریب ۵۰ سال در کتابخانه انجام وظیفه کرده و در جمع آوری کتب و طبقه بندی آن زحمت کشید. ایشان پس از سال‌ها خدمت به آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) در سحرگاه نیمه شعبان ۱۴۱۳ بدرود حیات گفت و در صحن مطهر، جنب قبر مرحوم حاج شیخ هادی اسکویی تبریزی، استاد و مرشد خویش، که این هم‌جواری نهایت آرزوی او بود دفن شد.

آیت‌الله العظمی مرعشی یکی از اشخاصی بود که به درخواست مرحوم مؤذنی ۴۴۰ جلد کتاب بسیار نفیس به آستان هدیه کرده است. همچنین به توصیه و پیشنهاد مرحوم مؤذنی، محمد میمند یکی از نظامیان دوره پهلوی دوم خانه ۴۰۰ متری خود را وقف کتابخانه حضرت کرده است.

حجت الاسلام والمسلمین محمدحسن عظیمیا، مدرس حوزه و امام جماعت آستان مقدس حضرت عبدالعظیم الحسنی(ع) که سابقه ۲۵ سال امامت جماعت مصلی بزرگ ری را دارد از این توفیق بزرگ و همجواری با حرمهای مطهر حضرت عبدالعظیم الحسنی(ع)، امامزاده طاهر(ع) و امامزاده حمزه(ع) سخن گفت. ایشان در پاسخ به این سؤال که امام جماعت زائران این حرم بودن با امامت جماعت در سایر مکانها چه تفاوتی دارد؟ گفت: در نماز جماعت حرم علاوه بر نماز در خدمت حضرت عبدالعظیم(ع) نیز هستیم، خصوصا اینکه در روایتها آمده است زیارت حضرت عبدالعظیم(ع) ثواب زیارت امام حسین(ع) را دارد.

حجت الاسلام عظیمیا

آیت الله بهجت زیارت حضرت عبدالعظیم(ع) را ترک نمی کرد

نماز در حرم حضرت موجب خیر و برکت
خوشحالی؛ شاید ساده ترین واژه برای توصیف دریافت پیشنهاد امامت جماعت آستان توسط حجت الاسلام عظیمیا بود، او در این خصوص گفت: نماز در حرم حضرت موجب خیر و برکت برای دنیا و آخرت است البته اگر قابل باشیم. امام جماعت آستان مقدس حضرت عبدالعظیم(ع) در پاسخ به این سؤال که چه قدر در صحبت های خود حضرت را معرفی می کنید؟ گفت: شب هایی که منبر رسمی نداشته باشیم و مداح هم حضور نداشته باشد مسائل اخلاقی، دینی، شرعی، ذکر مصائب اهل بیت(ع)، روضه خوانی و ... انجام و در ضمن هم هر چند وقت یک بار در باره این سه بزرگوار به ویژه حضرت عبدالعظیم(ع) تذکراتی می دهم و ایشان را معرفی می کنم، خصوصا در ایام ولادت و وفات حضرت روایاتی که ایشان نقل کرده برای زوار مطرح می کنم و از شرایط زندگی ایشان و ارزش و توجه ائمه(ع) نسبت به این بزرگوار به مردم گوشزد می کنم.

امام جماعت آستان مقدس حضرت عبدالعظیم(ع) ضمن بیان خاطرات خود از علمای معاصر و ارادت آنها به حضرت عبدالعظیم(ع) گفت: در کنار این بزرگواران عنایات پروردگار شامل حال ما می شود.

ویژه نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم(ع)

**اهل تهران
اگر هفته ای یک مرتبه
به زیارتش نروند، جفا کرده اند**

افرادیست که زیارت آیت الله بهجت از حضرت عبدالعظیم(ع) را دیده اند. فقط وقتی چشم بصیرت داشته باشی می توانی جایگاه واقعی یک امامزاده را ببینی و در خور شأن آن امامزاده رفتار کنی. حضرت آیت الله العظمی بهجت رضوان الله علیه به زیارت امامزادگان اهتمام ویژه ای داشت و معتقد بود که این بزرگواران مانند میوه هایی هستند که هر کدام فایده ای خاص دارند و انسان نباید خود را از هیچ یک محروم کند.

خود ایشان هم به زیارت امامزادگان مختلف می رفت و در این میان برای حضرت عبدالعظیم الحسنی علیه السلام احترام خاصی قائل و به

سر خمیده، کرنش، احترام، حال خوش، کناری ایستادن و آرام زمزمه کردن، ساعتها در حرم ماندن و ملاقات آشنایی عزیز؛ اینها توصیفات

فرازی از زیارت‌نامه که خستگی را از تن دور می‌کند

او با بیان اینکه در زیارت اگر معرفت باشد برای انسان، تکراری نیست بیان کرد: ما بزرگانی داشتیم چه در ری و چه در جاهای دیگر که مرتب به زیارت حضرت می‌آمدند. حرم حضرت عبدالعظیم (ع) جایی است که این فراز زیارت نامه آن خستگی را از جان انسان می‌گیرد که می‌فرماید: «یا من بزیرت ثواب زیاره سیدالشهداء یرتجی» یعنی ای آقای که زیارت شما امید زیارت امام حسین (ع) را دارد.

حجت‌الاسلام عظیمی در خصوص زیارت‌های خاص و حس‌های نابی که در این آستان تجربه کرده است، گفت: گاهی انسان حال خوشی دارد و گاهی معمولی است. قبولی یا عدم قبولی زیارت‌ها را ما نمی‌دانیم اما امید داریم همه زیارت‌های ما مقبول باشد. ان‌شالله حضرت عبدالعظیم (ع) از همه ما راضی باشد و ما هم قدر دان این عنایت الهی باشیم و روح حضرت عبدالعظیم (ع)، حضرت حمزه (ع) و حضرت طاهر (ع) از ما راضی باشد و دعا‌های ما مستجاب شود.

امام جماعت آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) گفت: خداوند مرحوم آیت‌الله مجتهدی و مرحوم علامه جعفری را رحمت کند، ایشان از کسانی بودند که خودشان را موظف کرده بودند که هر چند وقت یکبار برای زیارت بیایند. مرحوم آیت‌الله بهجت هر وقت برای کاری به تهران می‌آمد زیارت حضرت عبدالعظیم (ع) را ترک نمی‌کرد. وقتی مرحوم علاوه جعفری به آستان می‌آمدند می‌دیدم که پای ضریح چه حال خوش و چه توجهی به حضرت دارند. حال ایشان چنان خوش بود که مزاحمشان نمی‌شدم و فقط نگاهشان می‌کردم که نگاه به چهره علما عبادت است.

وی در پاسخ به این سؤال که اگر بخواهید

نکته پایانی:

در محضر حضرت عبدالعظیم (ع) و امامزادگان دیگر بودن خیر و سعادت دنیا و آخرت است. روزی هزاران نفر به این آستان می‌آیند حاجت می‌گیرند و می‌روند و کاری به کسی ندارند. من نیز در میان این خیل جمعیت، منتظر گوشه چشمی هستم. باید قدر امامزاده‌ها به ویژه حضرت عبدالعظیم (ع) را بدانیم که در کنار این بزرگواران عنایات پروردگار شامل حال ما می‌شود.

حضرت را به کسانی که کمتر در خصوص ایشان شناخت دارند معرفی کنید چه می‌گویید؟ عنوان کرد: عبارتی در زیارت ایشان هست که همه خوبی‌ها را در بر دارد و آن عبارت این است «السَّلَامُ عَلَى الْعَبْدِ الصَّالِحِ الْمُطِيعِ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ» زیارت نامه حضرت عبدالعظیم (ع) به خوبی ایشان را معرفی می‌کند. حضرت عبدالعظیم (ع)، حضرت ابوالفضل (ع) و سایر امامزادگان بندگان شایسته و ابرومند نزد خداوند هستند.

حجت‌الاسلام عظیمی به نکاتی برای داشتن یک زیارت درست اشاره و اظهار کرد: خداوند آیت‌الله بهجت را رحمت کند، بسیاری نزد ایشان می‌رفتند و درخواست می‌کردند چیزی به ما بیاموزید که ما به مقامات و معارف برسیم، ایشان می‌فرمودند: گناه نکنید، واجبات را انجام دهید. پله اول برای رسیدن به هر جا این است که انسان گناه نکند و واجبات خود را انجام دهد. وقتی به زیارت حضرت عبدالعظیم (ع) می‌آیم باید مراقب خودم، زبانم و چشمم باشم. مراقب باشم حرف بیجا نزنم، نگاه بیجا نداشته باشم. دنیا محضر خداست و هر کس به مقتضای کار خودش باید در محضر خدا بودن را حس کند. همین یک جمله که دنیا محضر خداست یک دنیا حرف برای همه ما دارد، ان‌شالله به مقامات عالی‌برسیم.

مزاحمان بود، ولی ایشان از زیارت منصرف نمی‌شد. حتی یک بار اتفاق افتاد که ما حدود ساعت دوازده شب به تهران رسیدیم، دیگر حرم حضرت عبدالعظیم (ع) را بسته بودند. خیلی خوشحال شدیم که آقا دیگر از زیارت منصرف می‌شود و یکسره به قم می‌رویم. فرمود: «باید برویم». گفتیم: «بسته است». فرمود: «باشد! ما پشت در هم که زیارت کنیم برایمان کافی است». پشت در حرم ماندیم. وسایل را همان‌جا گذاشتیم. ایشان فرمود: «همین جا می‌مانیم تا در حرم باز شود». وضو گرفت و نزدیک اذان که در باز شد، رفت داخل حرم. یکی دوبار هم مسافر خانه گرفتیم که آن‌طور پشت در به انتظار نمانیم.

زیارت آن حضرت اصرار داشتند. حجت‌الاسلام والمسلمین علی بهجت، فرزند مرحوم حضرت آیت‌الله بهجت رضوان الله تعالی علیه نقل کرده‌اند: وقتی که می‌خواست به حرم حضرت رضا علیه‌السلام مشرف بشود، اصرار داشت که سر راه باید به حرم حضرت عبدالعظیم (ع) برویم و می‌فرمود: «اهل تهران اگر هفته‌ای یک مرتبه به زیارتش نروند، جفا کرده‌اند».

از مشهد که برمی‌گشتیم باز اصرار داشت که به زیارت حضرت عبدالعظیم برویم. برخی اوقات ما خسته راه بودیم و اسباب سفر

آستان مقدس حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام - باغ توتی

عکس: حمیدرضا رستمی

استان مقدس حضرت عبدالعظیم
لعط • سالانہ

باید همه را به زیارت حضرت تشویق کنیم

مرحوم حضرت آیت الله مجتهدی تهرانی در سال‌های پایانی عمر شریف شان و در حاشیه تفسیر دعای روز ۲۹ ماه مبارک رمضان با بیان ویژگی‌های برجسته حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) گفت: آن حضرت از علما و محدثین و وکیل امام هادی علیه السلام بود. برخی قائلند که دشمنان، حضرت را زنده دفن کردند و وی را به شهادت رساندند.

آیت الله مجتهدی تهرانی گفت: روزی دیدم آیت الله وحید خراسانی از قم برای زیارت به شهرری آمدند. تقاضا کردم «تشریف بیاورید در منزل و مسجد میهمان ما باشید» که گفت «تنها برای زیارت حضرت عبدالعظیم الحسنی علیه السلام آمده‌ام.» که این را باید به تمام امامان جماعت بیان کنیم تا هم خودشان مشرف شوند و هم مریدان خود و مسجدی‌ها را به زیارت حضرت عبدالعظیم الحسنی علیه السلام تشویق کنند.

مرحوم آیت الله خوشوقت؛

امیدوارم شیعیان قدر حضرت را بدانند

ایشان آمدند به‌ری و مخفیانه هم‌زندگی کردند تا از دنیا رفتند و کسی ایشان را نمی‌شناخت و فقط حضرت هادی علیه السلام ایشان را می‌شناخت. حضرت با این بیان، موقعیت و مقام حضرت عبدالعظیم علیه السلام را برای همه شیعیان بیان کردند؛ فرمودند که اگر کسی نمی‌تواند به زیارت امام حسین صلوات الله و سلام الله علیه برود، به زیارت عبدالعظیم الحسنی برود. امیدوارم همه شیعیان، بخصوص کسانی که نزدیک حرم مطهر ایشان هستند مثل اهالی محترم تهران و اطراف، قدر ایشان را بدانند و به زیارت ایشان مشرف شوند و اشتغال دنیا مانع نشود از اینکه از این زیارت محروم شوند. امیدواریم خداوند متعال به ما هم توفیق مرحمت کند تا بیشتر بتوانیم به این حرم مطهر مشرف شویم و از معنویت ایشان استفاده کنیم.»

آیت الله خوشوقت در حرم مطهر حضرت عبدالعظیم الحسنی علیه السلام در حاشیه مراسم پاسداشت خدمات ایشان در سال ۹۰، گفتاری در خصوص مقام و منزلت حضرت عبدالعظیم الحسنی علیه السلام و اهمیت زیارت بارگاه ملکوتی حضرت، بیان کرد که متن کامل آن را در ادامه می‌خوانید:

«امام هادی صلوات الله و سلامه علیه، بیانی فرموده‌اند که از بیان ایشان ما فهمیدیم، حضرت عبدالعظیم علیه السلام، چه مقام و منزلت بالا و والایی نزد امام عصرشان دارند.

در اثر ارادت زیاد و ارتباط بیشتر ایشان با حضرت هادی علیه السلام، دشمن فهمید که ایشان موقعیت خاصی دارند و درصدد ایجاد خطر برای ایشان برآمد، از این رو حضرت فرمودند: باید فرار کنی، به بیرون از عراق.

ویژه‌نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

بزرگداشت
حضرت عبد العظیم (ع)
مراکز وابسته آستان

حضرت عبدالعظیم(ع) نیز جمع شده است و به راستی خود ما پزشکان نیز در هنگام مریضی دست به دامان این بزرگواران می‌شویم.

مجموعه خدمات درمانی دارالشفاء

وی به مجموعه خدمات درمانی دارالشفای آستان مقدس حضرت عبدالعظیم(ع) اشاره کرد و گفت: علاوه بر این خدمات، بخش ممدکاری برای بیماران بی بضاعت داریم؛ تعرفه ما در حد تعرفه‌های دولتی است و حداقل از وقتی من اینجا بوده‌ام هیچ گزارشی از مراجعه کننده‌ای به دارالشفای کوثر که به خاطر نداشتن هزینه درمان نسبت به او خدمتی ارائه نشود به دستم نرسیده است.

رئیس دارالشفای کوثر با استناد به بخشی از سند ۲۰ ساله آستان مقدس و سند تحول پنج ساله دارالشفای کوثر عنوان کرد: در سال ۱۳۹۰ با حضور حدود ۵۴ پزشک متخصص بخش‌های مختلف دارالشفاء همچون؛ کلینیک عمومی و تخصصی، مرکز تصویربرداری، دندانپزشکی، آزمایشگاه و داروخانه فعالیت داشته‌اند، اما با برنامه‌ریزی انجام شده و با رهنمودهای تولید محترم آستان مقدس و پشتیبانی هیئت امنا و مدیر دارالشفاء برای رفع نیازهای زائران و مجاورین بیمار، توسعه کلینیک‌ها و بخش‌های پاراکلینیکی در دستور کار قرار گرفت به طوری که در حال حاضر بیش از ۱۰۰ پزشک متخصص و فوق تخصص در رشته‌های مختلف پزشکی در این مرکز در حال خدمت هستند.

وی ادامه داد: تغییرات ساختمانی و گسترش فضای فیزیکی، تهیه و تأمین تجهیزات پیشرفته پزشکی، اجرای سیستم اطلاعات بیمارستانی، ایجاد پرونده الکترونیکی بیماران، اجرای سیستم نوبت‌دهی تلفنی، افزایش مرکز فیزیوتراپی، مرکز جراحی محدود (با ظرفیت ۱۰ تخت بستری، دو اتاق عمل مجهز و ریکاوری) با امکان انجام جراحی عمومی، ارتوپدی، ارولوژی جراحی چشم، گوش و حلق و بینی و جراحی زنان و راه‌اندازی کلینیک فوق تخصصی چشم از پیشرفت‌های دارالشفای کوثر بوده است.

عارف همچنین عنوان کرد: طی پنج سال اخیر، سرمایه تجهیزات پزشکی ما به ۱۰ برابر افزایش پیدا کرده است، به عنوان مثال دستگاه پیشرفته سی‌تی اسکن ۱۶ مولتی اسلایس خریداری کرده‌ایم و سعی شده که سید خدمات درمانی متناسب با نیاز درمانی اکثریت مراجعین این منطقه باشد.

گزارشی از دارالشفای کوثر

پزشکان هم برای شفا به اینجامی آیند

رئیس دارالشفای کوثر وابسته به آستان مقدس حضرت عبدالعظیم الحسنی(ع) هر نگاهش به گنبد این آستان را تکرار نشدنی دانست؛ اینجا حرمی است که پزشکان هم برای درمان به آنجا پناه می‌آورند.

نیز ذکر شده که عموم مردم با مراجعه به حضرات معصومین(ع) امراض روحی و جسمی خود را مطرح و درخواست شفا و درمان داشتند. عنایت این بزرگواران در قالب توصیه‌های پزشکی بوده که پایه‌های طب اسلامی را بنیان نهاده است که از جمله طب‌الصادق(ع) و طب‌الرضاع(ع) را می‌توان نام برد.

این پزشک که بیش از ۱۲ سال سابقه خدمت در مرکز درمانی حرم حضرت معصومه(س) را نیز دارد، معتقد است که همه پارامترهای امیدبخش درمان در پزشکی را در مراکز درمانی وابسته به بقعه‌های متبرکه می‌توان پیدا کرد و افزود: در پزشکی بخش اعظمی از درمان، امیدبخشی است که همه این موارد در دارالشفای

دکتر سید علیرضا عارف، رئیس دارالشفای کوثر وابسته به آستان مقدس حضرت عبدالعظیم الحسنی(ع) با اشاره به تاریخچه این مرکز گفت: این مکان درمانی از سال ۱۳۶۴ در ساختمانی نزدیک حرم مطهر به صورت درمانگاه و در راستای رفاه حال زائران و مجاوران ایجاد و سپس به محل باغ توتی منتقل و در سال ۱۳۸۳ به ساختمان فعلی نقل مکان کرد.

وی که سابقه خدمت پنج ساله در دارالشفای کوثر را دارد در پاسخ به مبنای ایجاد مراکز درمانی در کنار امامزادگان، اظهار کرد: همیشه بقاع متبرکه پناهگاهی برای حاجتمندان و نیازمندان بوده که یکی از این حاجات، شفا و سلامتی جسمی زائران است. در سیره ائمه طاهری(ع)

ویژه‌نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم(ع)

بخشی از فعالیت‌های دارالشفای

در آغازین روزهای ماه فرخنده ربیع الاول دو سال گذشته، مرکز جراحی محدود دارالشفای کوثرپس از طی مراحل قانونی و اخذ مجوزهای لازم و مطالعه و تلاش برای انتخاب پیشرفته‌ترین تجهیزات و فراهم کردن بهترین شرایط، افتتاح شد.

این مرکز با امکانات دو اتاق عمل، بخش ریکواری، بخش بستری با ظرفیت ۱۲ تخت مجهز به سیستم مانیتورینگ و تجهیزات پیشرفته پزشکی شامل دستگاه‌های بی‌هوشی، ست‌های جراحی و بخش استریلیزاسیون مرکزی و لنژر با تجهیزات مربوطه در فضایی به وسعت ۱۰۰۰ متر مربع به بهره‌برداری رسید.

در این مرکز انواع مختلف جراحی‌های تعریف شده برای یک مرکز جراحی محدود در رشته‌های جراحی‌های عمومی، زنان و زایمان، چشم، گوش و حلق و بینی، ارتوپدی و ... با حضور پزشکان و جراحان متخصص و کادر درمانی مجرب انجام می‌پذیرد.

این مرکز به عنوان بخش تکمیلی درمانگاه‌های تخصصی و فوق تخصصی دارالشفای کوثر که شامل بخش‌های پاراکلینیکی مجهز مانند آزمایشگاه، تصویربرداری، دندانپزشکی و ... است.

دارالشفاء بودم که همان جوان را دیدم، از پله‌ها پایین می‌آمد، کمی رنگ پریده بود، دستش را گرفتم و کمکش کردم. به من گفت شما هم مریض هستید؟ گفتم بله. گفت: «اینجا جای خیلی خوبی است، شما آقا مریضی، اینجا زیاد بیا غیر از دکتر، خود آقا حواسش هست!» حرف‌های این بیمار جوان، شاید همان نشانه‌ای بود که می‌خواستم.

دو هزار تا دو هزار و ۵۰۰ نفر مراجعه کننده در روز آمار عملیاتی و واقعی دارالشفای کوثر بود که دکتر از آنها سخن گفت و اظهار امیدواری کرد که با داشتن سرمایه بیشتر این دارالشفای بتواند به یک قطب درمانی در منطقه جنوب تهران مبدل شود. او در پایان سخنانش از کمک‌های بی‌دریغ آستان مقدس و تولیت محترم آستان مقدس به این مرکز درمانی سخن گفت که: تمامی هزینه‌های سربار از جمله آب، برق، نگهداری و پشتیبانی ساختمان، سیستم‌های سرمایش و گرمایش در فضای شش هزار و ۴۰۰ متر مربع در چهار طبقه بر عهده آستان است، غیر از این آیت‌الله ری شهری تأکید کرده‌اند که با درآمدهای احتمالی دارالشفای کوثر نسبت به سرمایه‌گذاری و خرید تجهیزات پزشکی اقدام شود.

دکتر عارف مجموعه خدمات ارائه شده را در دارالشفای کوثر مرهون زحمات صادقانه تمامی اساتید و همکاران پزشک و کادر درمان، پرسنل اداری، مالی و خدماتی دانست و گفت: همه همکاران با اعتقادی خاص در راستای رفاه بیماران تلاش می‌کنند.

او گفت: گر چه کثرت مراجعین بیمار به این مرکز درمانی را بیشتر مربوط به اثرات معنوی و شفابخش این بارگاه ملکوتی می‌دانیم اما حضور کادر مجرب درمانی، نرخ مناسب تعرفه درمانی و امکانات فراهم شده با وجود تجهیزات پیشرفته پزشکی نیز تأثیر بسزایی در انتخاب این مرکز برای امر درمان قلمداد می‌شود.

از آرزوهای دکتر عارف در خصوص آینده دارالشفای کوثر سؤال کردیم، وی اینگونه پاسخ داد: علاقه‌مند بودم فضای بزرگتری در اختیار داشته‌ام، تا با گسترش بخش‌های درمانی جدید و تفکیک کلینیک‌های موجود زمینه ارائه خدمات تخصصی مربوطه فراهم شود.

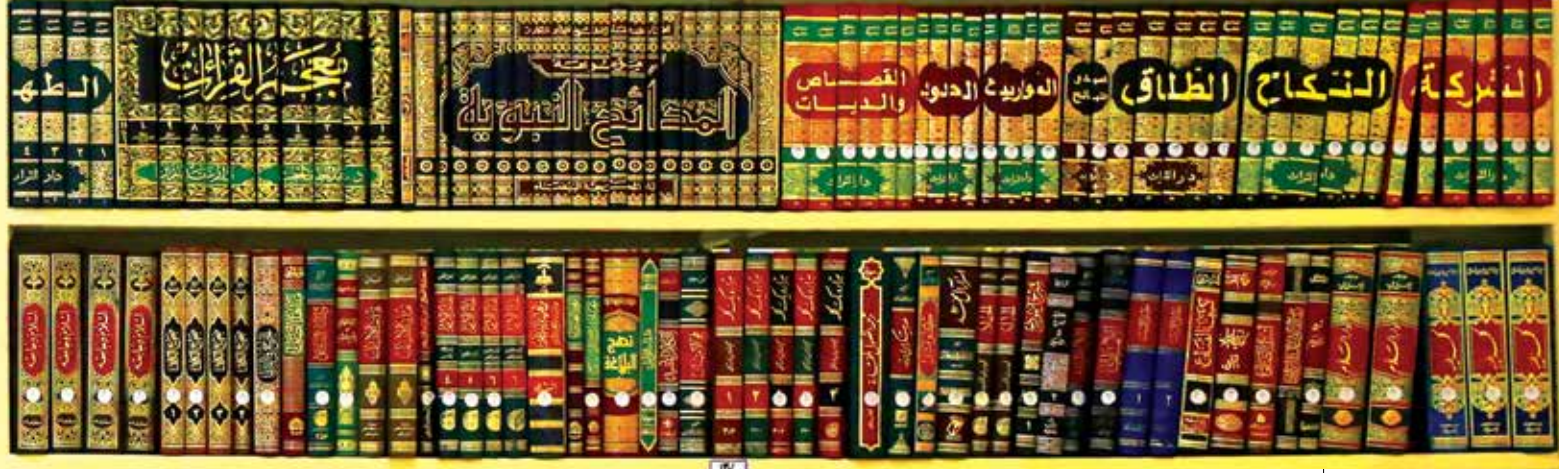
عارف حضور روزانه در حریم حرم را اینگونه توصیف کرد که این زیارت هر روز و هر لحظه رنگ و آب خود را دارد و هر روز یک حس خاص تکرار نشدنی دارم.

او به تأییراتی که کار در جوار آستان حضرت عبدالعظیم (ع) برایش داشته نیز اشاره و عنوان کرد: شیرینی عسل رانمی‌توان هیچوقت در کلام گنجاند. خدمت به بیمار در هر جایی برکت خود را دارد اما حس آن وقتی در جوار مولای کریمی باشی، ملموس تر است.

دکتر عارف گفت: هفته کاری سختی داشتم و مدام این سؤال در ذهن خسته من تکرار می‌شد که چرا باید این قدر کار کنم و خسته باشم و هیچ نشانه‌ای نبینم؟ در مراکز درمانی دوربین‌هایی وجود دارد که مدیران برای کنترل جمعیت کاری در مرکز نصب می‌کنند تا اگر تجمع بیمار در کلینیکی ایجاد شد، دستورات لازم را به سوپروایزر مربوطه ارائه دهند. من از این دوربین‌ها بطور اتفاقی شاهد جوانی بودم که در بخش تصویربرداری بی‌قراری می‌کرد، مدام نشست و برخاست می‌کرد و دست به کمرش داشت؛ تشخیص دادم درد شدید او احتمالاً ناشی از سنگ کلیه است، با مسئول بخش تصویربرداری تماس گرفتم مشخصات جوان را دادم و از او خواستم به صورت اورژانسی به او رسیدگی کند.

او گفت: این فرد به صورت اورژانسی سونوگرافی کرد و مشخص شد که سنگ کلیه داشته و سنگ وارد حالب شده که درد شدیدی دارد، بنابراین به سرعت مراحل درمانی وی طی شد. پس از پایان روز در حال خروج از

اینجا کتابخانه آستان مضررت عبدالعظیم(ع) است

۴۰۰ جلد کتاب خطی، ۳۰۰ جلد کتاب چاپ سنگی و سربی

شهرری با حضور آستان مقدس حضرت عبدالعظیم(ع)، به محل تردد علما و اندیشمندان تبدیل شد و بدین ترتیب وجود کتابخانه و حوزه علمیه یکی از ملزوماتی بود که ایجاب می کرد.

موجود در آن وقف آستان شده اند و فقط ۱۰ درصد کتاب های چاپ جدید که مورد نیاز مردم بوده توسط کتابخانه خریداری شده است. البته گنجایش این کتابخانه در طرح توسعه آستان به بیش از ۵۰۰ هزار جلد کتاب می رسد.

یکی از ویژگی های کتب خطی آستان، تنوع موضوعی این کتاب ها است، در این کتابخانه کتاب های خطی و نفیس در خصوص ادبیات، ریاضیات، قرآن، طب، فلسفه و... وجود دارد. از جمله این کتاب ها کتاب «کفایة التألیف» است که مرحوم محیط طباطبایی جلوی مسجد شاه سابق (مسجد امام کنونی) پیدا می کند و با مشاهده کتاب متوجه می شود که وقف نامه شاه عباسی در حاشیه کتاب نوشته شده است، او این کتاب را خریداری و به امانت نزد خود نگه می دارد تا زمانی که کتابخانه آستان دوباره افتتاح شود و وی کتاب را به کتابخانه آستان تحویل می دهد.

از جمله نفایس خطی کتابخانه آستان مقدس حضرت عبدالعظیم(ع)، نسخه خطی نادر به خط شهید ثانی شامل چهار رساله در موضوع فقه است و از نوادر نسخ خطی جهان اسلام محسوب می شود. کتاب «کافی» مرحوم کلینی متعلق به قرن چهارم هجری با خطی بسیاری زیبا، غرر الحکم حضرت امیر(ع) از شاهکارهای اواخر دوره صفوی، رساله ای در طب از «ابن نفیس» قرن هفتم هجری با حاشیه نگاری های خاص و ارزشمند، کتابی در اخلاق و کتابی با عنوان جام جهان نادر حکمت تنها بخشی از گنجینه آستان حضرت عبدالعظیم(ع) است.

علاوه بر کتب خطی قدیمی، قرآن های چاپ سنگی و سربی نیز در گنجینه این کتابخانه نگهداری می شوند. کتاب هایی که به روش چاپ سنگی چاپ شده اند اما به دلیل ارادت ایرانیان به قرآن و همت آنها

حوزه علمیه آستان بارها تخریب شده است، اما هر بار پس از تخریب یا هجمه دوباره بازسازی شده و اکنون نیز کتابخانه حرم حضرت عبدالعظیم(ع) با دارا بودن ۱۴۰۰ جلد کتاب خطی نفیس، ۳۰۰۰ جلد کتاب چاپ سنگی و سربی و بیش از ۱۱۰ هزار جلد کتاب چاپی جدید صاحب گنجینه ای ارزشمند از تاریخ و تمدن ایران اسلامی است.

جالب است بدانید بر اساس اسناد تاریخی در سال ۱۰۳۷ قمری شاه عباس صفوی ۱۲۰ جلد کتاب خطی وقف کتابخانه و حوزه علمیه آستان حضرت کرده است و این وقف نشان می دهد که در آن سال ها آستان حضرت عبدالعظیم(ع) دارای کتابخانه و مدرسه دینی بوده است.

قریب به ۹۰ درصد کتاب های موجود در این کتابخانه و ۱۰۰ درصد کتاب های خطی و نفیس

در کتاب های تاریخی، قدمت شهرری بین شش تا هشت هزار سال اعلام شده است. این شهر از نظر موقعیت جغرافیایی سرزمین وسیعی بوده که در مسیر جاده ابریشم قرار داشته است. ری سرزمین آبادی بوده و در روایت های تاریخی معروف است که عمر سعد به طمع ملک ری به کر بلا رفت. اما با حضور حضرت عبدالعظیم(ع) در این شهر و وفات حضرت در اینجا، دیگر کسی به این منطقه ری نگفت، بلکه همه از آن با عنوان شاه عبدالعظیم یاد می کنند.

این شهر با حضور حضرت عبدالعظیم(ع) وجود بارگاه ایشان، به محل تردد علما و اندیشمندان تبدیل شد و بدین ترتیب وجود کتابخانه و حوزه علمیه یکی از ملزوماتی بود که این حضور ایجاب می کرد. بر همین اساس کتابخانه و حوزه علمیه در جوار آستان حضرت ایجاد شد. اگر چه در طول قرن ها کتابخانه و

ویژه نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم(ع)

مراکز وابسته
آستان

در تزئین و تذهیب قرآن و کتب دینی کتاب‌ها پس از چاپ به هنر صفحه‌آرایی و تذهیب آراسته شده‌اند. شماره‌هایی از نشریات قدیمی چاپ شده در ایران بخش دیگری از گنجینه ارزشمند کتابخانه آستان است. در این گنجینه مجموعه‌ای از شماره‌های روزنامه ایران نگهداری می‌شود از جمله شماره‌ای که در آن خبر کشته شدن ناصرالدین شاه قاجار در حرم حضرت عبدالعظیم (ع) با نواری مشکی به دور خبر چاپ شده است. اهداکننده این اثر سیدعبدالله عقیلی، یکی از اهداکنندگان کتاب و اشیای موزه‌ای بوده که مجموعه روزنامه ایران از شماره ۷۲۷ به بعد را که طی سال‌های ۱۳۰۸ تا ۱۳۲۰ هجری شمسی منتشر شده به کتابخانه آستان هدیه کرده است.

کتابخانه با سابقه تاریخی ارزشمند و البته مسلح به علم روز است. به گفته امیدعلی مقیمی، مدیر کتابخانه مرکزی آستان این مرکز یکی از معدود کتابخانه‌های جهان است که از روش فولکسونومی (Folksonomy) در رده بندی محتوای کتاب‌های خود استفاده کرده است. در این روش کتاب‌ها علاوه بر اینکه بر اساس عنوان و موضوع کلی کتاب فهرست نویسی می‌شوند، مطالب و محتوای داخل کتاب به صورت جزئی نیز فهرست نویسی می‌شود و پژوهشگران با جست‌وجوی موضوع خود می‌توانند به تمام کتاب‌هایی که در محتوای آنها به آن موضوع خاص اشاره شده دست یابند. به کار بردن این روش موجب شده تعداد زیادی از کتاب‌هایی که در گذشته مورد مراجعه مخاطبان قرار نداشته است به چرخه مراجعه عمومی بازگردند و مراجعه‌کنندگان در کم‌ترین زمان مطلب مورد نیاز خود را پیدا کنند.

در این بخش علاوه بر قرآن‌ها و مفاتیح داخل حرم مطهر که توسط خادمان افتخاری مرمت می‌شوند، با حضور مستمر کارشناسان و اهل فن کتاب‌ها و نسخ خطی نفیس با استفاده از تجهیزات علمی و فنی مدرن مرمت و احیا می‌شوند. توانمندی این کارگاه در تعمیر و احیای نسخ خطی به حدی است که آماده همکاری با سازمان میراث فرهنگی، دارالقرآن‌ها، موزه داران، مجموعه‌داران و کلکسیونرهایی است که علاقه‌مند به احیا و مرمت کتب نفیس خود هستند. جالب اینکه هر یک از ابزارهای این کارگاه مرمت توسط خادمان، خیران و علاقه‌مندان حضرت با عشق و ارادت و البته به سختی خریداری و به مجموعه اضافه شده است.

کارمناوت کتابخانه

آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع)

کتابخانه آستان حضرت عبدالعظیم (ع) یک

مجموعه مجلات قدیمی و نوستالوژیک شامل مجله سخن، مجله مکتب اسلام، یغما، کیهان سال، دانشگاه، هد هد، مجله بررسی‌های تاریخی که بسیاری از مستشرقان در خصوص ایران در آن مقاله دارند، آرشیو ۵۰ سال روزنامه اطلاعات و ... نیز تنها بخشی از گنجینه کتابخانه آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) است. کتاب‌هایی به زبان انگلیسی، عربی و سایر زبان‌ها نیز در این کتابخانه وجود دارد که همه اهدایی مردم است. بخش دیگری از کتابخانه آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) بخش مرمت کتاب است. در سال ۱۳۸۹ کتابخانه آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) با همکاری کتابخانه مجلس به مرکز احیا و مرمت نسخ خطی مجهز و اسکنری برای دیجیتالی کردن نسخ خطی مجهز شد، اکنون تعدادی از نسخ خطی این کتابخانه دیجیتالی شده و سایر نسخ نیز در نوبت دیجیتالی شدن قرار گرفته‌اند.

بنیانی مرصوص در جوار محدثی و الامقام

مقام معظم رهبری فرمودند که طرح بنیان مرصوص را استان تهران بررسی کند و اگر زمینه آن وجود داشته باشد در سایر حوزه‌های علمیه استان تهران هم اجرا شود.

و مدیران حاضر در جلسه قرار گرفت، گفت: مقام معظم رهبری در این جلسه فرمودند که این طرح (بنیان مرصوص) را استان تهران بررسی کند و اگر زمینه آن وجود داشته باشد در سایر حوزه‌های علمیه استان تهران هم اجرا شود.

او بیان کرد: لازم است قرآن و حدیث جزو دروس اصلی طلبه‌ها باشد لذا در حوزه علمیه استان حضرت عبدالعظیم (ع) از همان ابتدا که طلبه وارد درس می‌شود قرآن، حدیث و انس با اهل بیت (ع) به صورت جدی در دروس آنها قرار می‌گیرد.

حجت‌الاسلام پناهی گفت: نهج البلاغه، صحیفه سجادیه، کتب روایی و کتب ادعیه نیز به صورت جدی جزء کارهای اصلی حوزه علمیه حضرت عبدالعظیم (ع) است و همین مسئله این حوزه علمیه را با سایر حوزه‌های علمیه متفاوت کرده است.

او از دیگر اقدامات خاصی که در این حوزه علمیه انجام می‌شود و موجب شده حوزه علمیه استان به عنوان یک حوزه علمیه پیشتاز مطرح باشد را «آموزش شیوه‌های تبلیغ» به طلاب اعلام کرد و گفت: البته شیوه‌های تبلیغ فقط فن سخنوری نیست بلکه یکی از مسائلی که در شیوه‌های تبلیغ مطرح است این است که مبلغ باید در آشنا باشد، مسائل را بشناسد و نیازها و ضرورت‌های جامعه را بداند تا بتواند تبلیغ دین را انجام دهد. اگر تبلیغ اثرگذار نیست به جهت این است که نیاز جامعه در

استان مقدس فعالیت می‌کرد، ادغام شد و به عنوان حوزه علمیه استان حضرت عبدالعظیم (ع) زیر نظر استان مقدس و مرکز مدیریت قم قرار گرفت.

او با اشاره به اینکه تا حدود شش سال پیش طرح‌های برگزار شده در این حوزه مانند سایر حوزه‌های علمیه بود، تصریح کرد: البته این مرکز در گذشته هم جزء حوزه‌های علمیه خوب و موفق استان تهران بود، اما از شش سال پیش اتفاق خاصی در اینجارج داد و پس از ارائه طرح «بنیان مرصوص» به آیت‌الله ری شهری، تولید استان مقدس و خواست ایشان مبنی بر اجرای این طرح در حوزه علمیه شاهد تحول ویژه‌ای در آن بوده‌ایم.

حجت‌الاسلام پناهی گفت: این طرح خصوصیات ممتازی را نسبت به بسیاری از برنامه‌های آموزشی و تربیتی دارد و برنامه جامع آموزشی تربیتی است که ناظر بر سنت‌های گذشته حوزه و روش‌های جدید تدریس است. اجرای این طرح موجب می‌شود دغدغه‌های حال حاضر در خصوص وظایف حوزه‌های علمیه پیگیری و محقق شود. مدیر حوزه علمیه برادران استان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) با اشاره به اینکه ۲۵ اردیبهشت‌ماه سال جاری گزارشی از روال فعالیت‌های این حوزه خدمت مقام معظم رهبری ارائه و مورد توجه ایشان و اساتید

«حوزه علمیه پیشتاز»، این مهم‌ترین ویژگی حوزه علمیه استان حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) است که حجت‌الاسلام والمسلمین ناصر پناهی، مدیر این حوزه علمیه عنوان و بیان کرد: حوزه علمیه استان مقدس در سال تحصیلی ۶۶-۶۷ اولین طلبه‌ها را به عنوان ورودی جذب و در سال ۱۳۷۳ با حوزه علمیه برهان که از گذشته در جوار

ویژه

بزرگ
حضرت عبدالعظیم

ارزش‌های حاکم بر آستان حضرت عبدالعظیم(ع)

۱. محور قرار دادن تعالیم اسلام در همه فعالیت‌ها.
۲. اعتقاد به جایگاه والای قرآن کریم به عنوان ثقل اکبر و سند جاویدان هدایت الهی.
۳. توجه به جایگاه والای اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام به عنوان رهبران الهی و کشتی نجات بشریت.
۴. اهتمام ویژه نسبت به محبت و مودت اهل بیت علیهم السلام و نقش سازنده زیارت در تکامل معنوی.
۵. التزام به آرمان‌های انقلاب اسلامی بر اساس رهنمودهای حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری مدظله العالی.
۶. رعایت اخلاص، صداقت، امانتداری، ادب، گشاده رویی و دیگر ارزش‌های اخلاقی در همه رفتارها و بر خوردنها.
۷. باور به جایگاه والای زائران حرم مطهر وارزشمند بودن خدمتگزاری به آنان.
۸. تکریم کارکنان و تلاش برای افزایش اشتیاق و دلبستگی آنان نسبت به آستان مقدس.

قطعه‌ای از بهشت است و باید قدر نفس کشیدن در کنار مرقد حضرت عبدالعظیم(ع) را بدانید. برکات وجودی آن حضرت شب و روز برای ما هست و ما از خدایم خواهیم توفیق داشته باشیم هر روز بیشتر در این فضا حضور و خدمت داشته باشیم و عنایات ایشان برای ما قابل شمارش نیست.

مقام محدث کبیر

وی در خصوص مقام و جایگاه بلند حضرت عبدالعظیم(ع) نیز گفت: حضرت عبدالعظیم(ع) محدث کبیر هستند و حدود ۲۵۰ حدیث از ایشان نقل شده است اما محدث بودن ایشان تحت تأثیر امامزاده بودن ایشان قرار گرفته و ناشناخته مانده است. ایشان مقام علمی و معنوی بسیار بالایی دارند ما محدثانی را داریم که شاید ۱۰ تا ۲۰ روایت را نقل کرده‌اند و از آنها به بزرگی یاد می‌شود ولی حضرت عبدالعظیم(ع) کسی بودند که در توسعه تشیع در این شهر و خطه از ایران نقش مؤثری را داشته‌اند و به توصیه امام معصوم به ری تشریف آوردند. اگر چه کنگره‌ای در خصوص ایشان برگزار شده است اما همچنان از مقام حدیثی، علمی و معنوی ایشان کمتر سخن به میان آمده است. اگر به ابعاد وجودی حضرت و ارتباطات معنوی که علمای بزرگ معاصر با حضرت داشته‌اند، پرداخته شود قدر مسلم برای مردم مفید و قابل استفاده خواهد بود.

تبلیغ مطرح نمی‌شود و با مطالب تبلیغی مطرح، در زمان و مکان مناسب ارائه نشده است.

حجت الاسلام پناهی در ادامه از علمایی سخن گفت که برای زیارت به آستان مقدس حضرت عبدالعظیم(ع) مشرف می‌شدند و گفت: آیت‌الله العظمی بهجت(ره)، آیت‌الله العظمی مشکینی، علامه جعفری و ... هر زمان که اینجا تشریف می‌آوردند طلاب دور آنها را گرفته و دعوت می‌کردند که برای آنها سخنرانی کنند. دو بار آیت‌الله بهجت(ره) در تشریف به اینجا، توصیه‌هایی را در زمینه اخلاق و شیوه‌های درس خواندن برای طلاب عنوان کردند. جمله معروفی که آیت‌الله العظمی بهجت(ره) خطاب به طلاب داشتند این بود که فرمودند «شما در جوار گنج الهی هستید قدر این گنج الهی را بدانید».

او در ادامه سخنان خود از حمایت‌ها و پشتیبانی‌های تولیت آستان مقدس حضرت عبدالعظیم(ع) سخن گفت و اظهار کرد: آیت‌الله ری شهری از همه برنامه‌های حوزه علمیه پشتیبانی و حمایت می‌کنند، یعنی هم حمایت فکری دارند و هم تشویق و ترغیب می‌کنند.

حجت الاسلام پناهی از تفاوت وجود حوزه علمیه در جوار آستان حضرت عبدالعظیم(ع) نیز سخن گفت و عنوان کرد: ما به طلاب می‌گوییم صبح که پایتان را داخل حوزه علمیه می‌گذارید فکر نکنید که زمین اینجا با زمین خیابان کناری یکی است. اینجا

آن، مکان ساختمان کنونی در ضلع جنوب شرقی و در مجاورت مصلاى بزرگ ری، به وسعت ۳۰۰۰ متر مربع در سه طبقه در هشتم آبان ماه سال ۱۳۸۱ بازگشایی شد.

آثار به نمایش در آمده در این موزه که بالغ بر هزار اثر است همه هدایای و وقف آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) هستند. تنوع هدایا و موقوفات صورت گرفته به این آستان به حدی زیاد است که در این موزه شمایی توانید از سفالینه‌های مربوط به هزاره چهارم قبل از میلاد تا قرآن‌ها و کتاب‌های خطی، درب‌های قدیمی حرم، مجموعه قفل‌ها از دوران قدیم تا معاصر، مجموعه حجاری از دوره قاجار، مجموعه منسوجات از جمله بخشی از پرده کعبه، مجموعه نقاشی‌ها، تابلوها و خط و تزئینات، روپوش زری ضریح آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) از دوره صفویه، پرده ماهوت عهد قاجار تا مدال‌های اهدای ورزشکاران و مسلسل‌های از جنس طلا را ببینید.

قدیمی‌ترین اثر موجود در این موزه دو جام سفالینه مربوط به هزاره چهارم قبل از میلاد است که به آستان اهدا شده است. در بحث نسخ خطی نیز قدیمی‌ترین اثر قرآن خطی متعلق به قرن ۷ هجری است.

نکته جالب این‌که یکی از واقفان این موزه آیت‌الله محمدی ری‌شهری تولیت آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) است. ایشان بسیاری از هدایایی که در سمت‌های مختلف از جمله در سمت وزیر اطلاعات، نماینده ولی فقیه در امور حج و زیارت و حتی سکه‌های طلایی (سکه‌های بهار آزادی) که به دلیل انتخاب اثر ایشان به عنوان تألیف برتر به ایشان اهدا شده است را به موزه آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) اهدا کرده و قرار است در ساخت ضریح جدید حضرت عبدالعظیم (ع) مورد استفاده قرار گیرد. از جمله این آثار مسلسل‌های از جنس طلا است که در دوران تصدی ایشان بر وزارت اطلاعات به ایشان هدیه داده شده است.

بخش بسیار ارزشمند و تاریخی آثار موجود در این

«فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ»

توقف برای درک ارادت

هر کس برای عرض ارادت به محضر بزرگان دین راه و روشی می‌یابد و روش برخی از قلب تاریخ و فرهنگ و خاک این مرز و بوم می‌گذرد. اگر می‌خواهید نمود عینی ارادت‌های نفیس بر خواسته از قدمت خاک، فرهنگ و هنر ایران زمین را ببینید سری به موزه آستان حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) بزنید.

اهدای قرآن‌ها و نفایس فرهنگی، هنری، تاریخی و ... نیز به آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) قرن‌های متمادی صورت گرفته بود و نام و شماره ثبت هدایا در دفاتر آستان موجود است، اما اینکه این آثار در قالب موزه مدون در معرض دید عموم قرار گیرد به سال ۷۳ بازمی‌گردد.

از بهمن ماه سال ۷۳ سالنی در دارالتولیه قدیم حرم در صحن باغ توتی به عنوان موزه شکل گرفت. اما این بنا در طرح توسعه حرم تخریب و محل موزه به مجاور ساختمان فعلی منتقل و پس از چند سال فعالیت در

اینجا یک موزه معمولی نیست. به قول علیرضا اودران، رئیس موزه آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) اینجا آیه شریفه «فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ؛ پس ای دیده‌وران عبرت گیرید (آیه ۲ سوره حشر)» نمود عینی دارد. انسان‌های زیادی هزاران قرن است که آمده و رفته‌اند بدون اینکه نمود و نمادی از خود باقی بگذارند اما برخی خود را به آستان‌های همیشه جاوید متصل کرده و نامشان را در کنار یادگارهایی باقی گذارده‌اند. رسم مردم ایران برای اهدای اشیای گرانبها به مکان‌های باارزش قرن‌هاست که وجود دارد.

ویژه‌نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

ماندگاری در کنار آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع)

هر جنس قدیمی که ارزش تاریخی و معنوی دارد. هنوز هم در برخی خانه‌های مردم ایران چنین آثاری یافت می‌شود.

ماندن این آثار در خانه‌های مردم و مراقبت غیر اصولی و حتی بی‌توجهی به آنها موجب شده است که نه تنها گنجینه‌های تاریخی که در اصل متعلق به همه مردم ایران است به شدت در معرض خطر نابودی قرار گیرند، به ویژه اگر کتاب خطی یا نسخه‌ای کاغذی باشند، موجب شده این آثار ناشناخته مانده در چرخه پژوهش‌های تاریخی قرار نگیرد.

محروم کردن تمام مردم ایران از دیدن آثار تاریخی کشورشان به

یک قرآن خطی، یک مفاتیح قدیمی، یک سند تاریخی، نسخه‌ای از یک روزنامه یا مجله که دارای ارزش تاریخی است، یک قفل، ظرف و

مراکز وابسته
آستان

آستان آثاری بسیار قدیمی برگرفته از هنرهای ناب ایرانی است که مردم و بزرگان برای اظهار ارادت به حضرت عبدالعظیم (ع) به این آستان مقدس هدیه کرده‌اند. از جمله این آثار می‌توان به درهای چوبی و قدیمی حرم که با هنرهای ناب ایرانی تزیین شده، آینه‌های ارزشمند که در گذشته در حرم نصب بوده‌اند، قرآن‌های خطی و زیارت‌نامه‌های نفیس که در آستان مورد استفاده قرار می‌گرفته است، کاشی‌کاری‌های قدیمی، ضریح قدیمی امامزاده طاهر (ع) و صندوقچه قبر امامزاده حمزه (ع) اشاره کرد.

با توجه به اینکه اکنون ضریح جدید حضرت عبدالعظیم (ع) در دست ساخت است و پس از اتمام بر روی قبر مطهر ایشان نصب می‌شود، ضریح قدیمی قبر حضرت که بیش از ۲۵۰ سال قدمت دارد نیز در آینده به موزه منتقل خواهد شد.

شاید برخی گمان کنند که موزه‌ها محلی ایستا و بدون تحول و تحرک هستند اما اینجا متفاوت است. هنوز هم بسیاری از علاقه‌مندان و ارادت‌مندان به اهل بیت (ع) برای اهدای آثار ارزشمند و نفیسی که در خانواده آنها به صورت موروثی نگهداری شده است به این آستان مقدس مراجعه می‌کنند از جمله این آثار کتاب‌های نفیس و خطی است که به تازگی به آستان مقدس اهدا شده است و قدر مسلم ارادت، تنها عاملی است که موجب می‌شود فردی با اشتیاق، میراث صدها ساله خاندان خود را به آستان حضرت عبدالعظیم اهدا کند.

هر اثر اهدایی ابتدا توسط متخصصان فن مورد بررسی قرار گرفته قدمت و ارزش تاریخی آن استخراج و سپس به نام اهدای کننده اثر در معرض دید عموم قرار می‌گیرد. موزه آستان حضرت عبدالعظیم (ع) فقط محلی برای دیدن نیست؛ اینجا باید ایستاد و به دقت به هر آنچه دیدنی است گوش کرد، چرا که هر اثر داستانی از دلدادگی صاحب خوب به کریم اهل بیت (ع) و پیام رسان امام رضا (ع) به شیعیان دارد. اینجا همه چیز مهر ارادت به خاندان اهل بیت (ع) را دارد.

نمایش عمومی گذاشته می‌شود. هنرمندان، ورزشکاران، اصحاب اندیشه و قلم که جوایز ملی و بین‌المللی کسب کرده‌اند، سیاستمداران و ... نیز می‌توانند آثاری که دارای ارزش خاص است را به نام خود به این موزه اهدا کنند. نکته جالب اینکه با وجود پیشینه تاریخی، طولانی و هزاران ساله شهر ری، این شهر تا قبل از تأسیس موزه آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) هیچ موزه‌ای نداشته و آثار کشف شده در این شهر تاریخی به سایر موزه‌ها منتقل می‌شده است اما با تأسیس این موزه فرصتی مغتنم برای حفظ آثار تاریخی شهر ری در این شهر فراهم شده است.

ویژه دریغ کردن این آثار از نگاه کنجکاو نسل جوان غفلت و قصور در حق مردمی فرهنگ‌دوست است. در حالی که می‌توان اقدامی بسیار ارزشمند کرد که موجب می‌شود نه تنها میراث خانوادگی یک فرد برای همیشه محافظت و ماندگار شود بلکه به نام همان فرد و خانواده در موزه آستان حضرت عبدالعظیم (ع) ثبت شود.

برای اهدای این آثار کافی است که اثر تاریخی خود را به دفتر موزه آستان ببرید و رسید دریافت کنید. پس از بررسی تاریخی اثر مورد نظر و مشخص شدن ارزش تاریخی و هنری آن توسط کارشناسان زبده آثار میراث فرهنگی، اثر تاریخی شما به نام خودتان در موزه ثبت و به

سلسله سال‌ها در مرگ کبریا؛

قرن‌ها هنر و تمدن در صحن عتیق

چه خوب است که با پیشینه ساخت حرم حضرت عبدالعظیم (ع) و هنر و معماری به کار رفته در ساخت آن آشنا باشیم. حرمی که هر گوشه آن روایت خاص خود را دارد.

ویژه‌نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

قدر مسلم بسیاری از مردم ایران بارها و بارها حرم مطهر حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) و دو امامزاده هم‌جوار ایشان امامزاده حمزه (ع) و امامزاده طاهر (ع) را زیارت کرده‌اند، اما بسیاری از مردمی که به شوق زیارت وارد آستان می‌شوند توجه چندانی به صحن‌ها و قرن‌ها هنر نهفته در معماری آستان که نشان ارادت ویژه مردم به حضرت است، نداشته‌اند. اما چه خوب است که با پیشینه ساخت حرم حضرت عبدالعظیم (ع) و هنر و معماری به کار رفته در ساخت آن آشنا باشیم. حرمی که هر گوشه آن روایت خاص خود را دارد. در صحن عتیق (صحن اصلی حرم) روبروی آئینه کاری ورودی حرم مطهر، پنجره‌ای چوبی قرار دارد که متعلق به دوره سلجوقی است. این پنجره به روش گره چینی که یکی از هنرهای اصیل ایرانی است ساخته شده که در آن قطعات چوب بدون استفاده از چسب یا میخ درون هم گره می‌خورند (به شکل کشویی داخل هم بافته می‌شوند) تا شکلی کلی به خود بگیرند. پنجره‌های ساخته شده با این صنعت فلسفه خاص خود را که برگرفته از توحیدگرایی مردم ایران است را نشان می‌دهد. در این صنعت چوب‌ها از اطراف به هم بافته می‌شوند و به نقطه مرکزی در وسط پنجره می‌رسند که نشان دهنده رسیدن از کثرت خلقت به وحدانیت الهی است.

کاشی کاری‌های صحن عتیق متعلق به دوره قاجاریه است. ظل السلطان (شاهزاده قاجار) بیمار می‌شود و بینایی خود را از دست می‌دهد، پس از بهبودی متعهد می‌شود که کاشی‌های صحن حضرت عبدالعظیم (ع) و حضرت طاهر (ع) را عوض کند. وقتی به صحن وارد می‌شوید حتما نگاهی به دور تا دور صحن بیندازید، ترکیب بند معروف «باز این چه شورش است که در خلق عالم است» دور تا دور صحن عتیق کاشی کاری شده است.

آئینه کاری‌های صحن مربوط به دوره قاجاریه است و گنبد مربوط به دوره ناصرالدین شاه قاجار

مرکز نجوم و علوم نوین آستان

فعالیت آموزشی خود را به طور رسمی از سال ۱۳۷۹ و با ارائه دوره‌های ویژه برای دانشجویان دانشجو علوم و حدیث و حوزه علمیه حضرت عبدالعظیم (ع) آغاز کند.

از سال ۱۳۸۰ نیز دوره‌های مختلف نجوم مقدماتی، نجوم کروی، نجوم محاسباتی، عکاسی نجومی، طراحی و ساخت سیستم‌های خورشیدی، مدلسازی ستارگان، فضا و زمان، اخترشناسی هسته‌ای و هواشناسی طب سنتی - اسلامی، نجوم کودکان زیر نظر استادان مطرح کشور برای عموم علاقه‌مندان در این مرکز برپا شده است. از دیگر برنامه‌های آموزشی این مرکز معرفی ابزار آلات نجومی از قبیل

تفکر در آفرینش آسمان و زمین و وضع خورشید، ماه و ستارگان جزو یکی از مهم‌ترین مباحث قرآن کریم است. همین مبحث مهم قرآنی بود که موجب شد مرکز نجوم آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع)

زیباترین نذری که دیدم

بیش از هزار سال است که آستان‌های مقدس امامان و امامزادگان به دست مردم عاشق اداره شده‌اند. موقوفات و نذورات از راه‌هایی است که مردم از طریق آنها به اداره مراکز دینی و مقدس پرداخته‌اند. آستان حضرت عبدالعظیم (ع) نیز جزو مراکز دینی است که توسط مردم اداره می‌شود.

حسین خراسازی، رئیس اداره نذورات آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) از نقش نذورات و هدایای مردم گفت: بخش نذورات آستان از سه بخش: پول شماری، بخش دفاتر و جمع آوری نذورات و بخش بانیان خیر و خیرین تشکیل شده است. او با اشاره به فعالیت ۶ دفتر دریافت نذورات در صحن و رواق‌های آستان مقدس گفت: نذورات نقدی و غیر نقدی توسط این دفاتر دریافت و مورد استفاده آستان قرار می‌گیرند. به غیر از وجه نقد بیشترین نذر صورت گرفته برای حضرت، طلا و نقره است و پس از آن قربانی و عقیقه جزو نذوراتی است که مردم همیشه به این آستان می‌آورند.

رئیس اداره نذورات آستان حضرت عبدالعظیم (ع) در پاسخ به این سؤال که آستان چه نیازهایی دارد؟ گفت: طی ۲۵ سال گذشته فضای آستان به طور تقریبی هزاران متر مربع اضافه شده که همه این توسعه با حضور و مشارکت‌های مردمی صورت گرفته است، اما با وجود این توسعه همچنان در مناسبت‌ها با کمبود فضا مواجه هستیم بر همین اساس طرح توسعه جدید حرم در حال اجراست.

او با بیان زیباترین هدیه و نذری که طی این مدت دیده است، گفت: خانمی حدوداً ۸۰ ساله همراه برادرزاده خود به آستان آمده بود و اصرار داشت که با آیت‌الله ری شهری دیدار کند، دوستان آن‌ها را به دفتر نذورات معرفی کردند. وقتی به اینجا آمدند برادرزاده آن خانم عنوان کرد که این خانم هیچ ورثه‌ای ندارد و سال‌های سال در خانه‌های مردم کارگری کرده است و پس اندازش مبلغ یک میلیون تومان است که می‌خواهد در شبستان امام خمینی (ره) که در حال ساخت است هزینه شود. از نظر من این خاص‌ترین هدیه و نذری بود که طی این مدت شاهد بودم چرا که یک زن ۸۰ ساله از هر چه داشت گذشت و این پول را هدیه کرد.

است. مناره‌ها چندین بار تخریب و بازسازی شده اما قدیمی‌ترین سند مربوط به دوره قاجار است و مستندترین و محکم‌ترین سندی که در مورد صحن حضرت وجود دارد کتیبه آجری سردر ورودی به خط کوفی مجدالملک اردستانی احیاگر بنای آستان حضرت عبدالعظیم (ع) است.

اسناد و فرامین زیادی در خصوص آستان حضرت عبدالعظیم (ع) در مراکز اسناد و مرکز اسناد موزه حضرت وجود دارد، طومار شاه طهماسب صفوی به سال ۱۰۲۷ قمری یکی از این اسناد است که به قلم متولی و مردم نوشته شده و این درخواست آمده است که خادمان امکان پذیرایی از زائران راندارند و مغازه‌های نیز برای خرید زائران در اطراف حرم وجود ندارد. شاه تهماسب نیز دستور می‌دهد از درب اصلی حرم چهار دکان سمت راست و چهار دکان سمت چپ (با تعیین نوع کسبه) مغازه ایجاد شود. محور بازار قدیمی آستان مربوط به همین دوره است که بر همین اساس آن را بازار صفوی می‌نامند. در ابتدای این بازار دو مجسمه سنگی نصب شده است و در همین بازار کاروان سرای صفوی نیز وجود دارد.

یکی دیگر از آثار نفیس آستان طاق سر در ورودی است که مربوط به دوره قاجار و باروش گره چینی است. کشیک خانه سابق حرم نیز سمت راست درب ورودی به سمت داخل حرم مطهر وجود دارد. در حرم حضرت عبدالعظیم (ع) شخصیت‌های فرهنگی، سیاسی، مذهبی و ... زیادی دفن شده‌اند که از جمله می‌توان از آیت‌الله شاه‌آبادی استاد اخلاق امام، قائم مقام فراهانی وزیر محمد شاه قاجار، ناصرالدین شاه قاجار، (سقف شیروانی کنار حرم نشان دهنده قبر ناصرالدین شاه است)، ستارخان، باقرخان و ... نام برد. در تشریف بعدی که وارد حرم مطهر شدیم با دقت بیشتری نشانه‌های ارادت مردم ایران به آستان حضرت عبدالعظیم (ع) را بینیم.

انرژی خورشیدی و انجام سه پروژه تحقیقاتی درباره تقویم از دیگر فعالیت‌های مختلف مرکز نجوم است.

مرکز نجوم و علوم نوین آستان مقدس از دور صد خانه عهد جدید (عبدالرحمان صوفی رازی) و عهد قدیم (ابو محمود خجند رازی)، کتابخانه تخصصی از بیش از ۲۵۰۰ جلد کتاب با موضوعات مختلف علمی، نجومی، فیزیک و ...، نمایشگاه عکس نجومی، ایستگاه هواشناسی و رصد رادیویی (خورشیدی) برخوردار است.

در این حرم مطهر، متفاوت از هر مکان مقدس دیگری، دور راه برای رسیدن به آسمان هست. یکی با چشم دل و دیگری با چشم سر.

GPS، افلاک نما، تئودولیت، دوربین دوچشمی، تلسکوپ، CCD (آشکار سازی کامپیوتری) و تلسکوپ رادیویی به علاقمندان است.

دانش‌آموختگان این مرکز درس‌های عملی ستاره‌شناسی را نیز در برنامه‌های رصد شبانه و یا شرکت در گروه‌های رؤیت هلال ماه فرا می‌گیرند. تاکنون ۱۱۳ نشست علمی - تخصصی و سمینار نجومی پیرامون علوم ستاره‌شناسی و اتفاقات نجومی نیز در این مرکز برگزار شده است.

برگزاری ۳۰ دوره آموزشی با عناوین مختلف برای علاقه‌مندان درباره علوم نجوم و انجام ده‌ها پروژه تحقیقاتی در زمینه تقویم، اوقات شرعی،

در گفت‌وگو با مهندس بهزادی و استاد اسدی مطرح شد:

ساخت ضریح و تدوین دانشنامه

کارگاهی شیشه‌ای؛ هر کسی می‌تواند بیاید و تماشا کند خلق یک اثر بی‌بدیل هنری و خاص را که قرار است زیار نگاه میلیون‌ها زائر دل‌داده باشد.

ویژه‌نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

در پلان مستطیل شکل چهار گوشه به هشت گوشه تبدیل و شمه‌ای از ضریح امام حسین (ع) را یادآوری خواهد کرد.

برای طراحی نقوش ضریح، استاد فرشچیان این غرفه بزرگ را که دو برابر غرفه‌های کناری است، هنرمندانه به وسیله یک نماد درخت سرو به چهار بخش تقسیم کردند؛ با این طراحی پنجره‌ای به ملکوت و فردوس گشوده شده و درخت طراحی شده در آن نمادی از نماد پیوند زمین با آسمان و باغ نشانه‌ای از بهشت است.

از آنجایی که طرح معماری ضریح (اسکلت) و طرح استاد فرشچیان از نوآوری و بلوغ هنری نسبت به طرح سایر ضریح‌ها برخوردار است، از استاد محمد علی بیابانی دعوت و با همکاری استاد محمد طالبی‌پور (گچ بر) بخشی از طرح ضریح جدید یک به یک به صورت ماکت گچی ساخته شد. پس از ساخت ماکت گچی غرفه بزرگ که به ابعاد (۱۷۰ * ۱۴۰) سانتیمتر است توسط استاد علیرضا اسدی روی ورق مس قلم زنی شد؛ این قطعه ساخته شده به دلیل یکپارچه بودن در نوع خود بی‌نظیر است.

کارهای ساخت ضریح جدید آغاز شد. از آنجایی که هنر معماری ایران از نخستین کانون‌های مهندسی به‌شمار می‌آید که نه تنها در بناهای عظیم و سترگ بلکه در آثار خرد مقیاس روح یگانه و ذات نیرومند آن همواره زنده و بالنده باقیمانده و همپای زمان، ظرافت‌های خویش را تغییر داده است، لذا طراحی معماری ضریح جدید به شادروان دکتر محمد میرزا علی تهرانی استاد پیشکسوت معماری و از اساتید برجسته دانشگاه‌های شهید بهشتی و تهران واگذار شد.

در اواخر مهرماه ۱۳۹۱ نیز طی حکم تولیت آستان مقدس کار طراحی نقوش و نظارت عالی به در ساخت ضریح جدید به هنرمند نابغه استاد محمود فرشچیان سپرده شد.

در ادامه روند کار، اسکلت ضریح جدید با ورق استیل چهار میلیمتر (۳۰۴) و روکش چوب‌ساج به ضخامت ۲/۵ سانتیمتر و به ابعاد (طول ۳۹۰، عرض ۲۹۰، ارتفاع ۳۶۰ سانتیمتر) که توسط شادروان تهرانی طراحی شده بود تکمیل شد. ویژگی طرح ایشان ایجاد غرفه‌ای بزرگ در طول ضریح جدید با پیش‌آمدگی خیلی ظریف است که نمای ضریح

اینجا کارگاه ساخت ضریح جدید حضرت عبدالعظیم (ع) است. محلی در داخل آستان با دیوارهای شیشه‌ای که این فرصت را به همگان می‌دهد که ناظر اقدامات صورت گرفته و روند ساخت ضریح جدید باشند.

ضریحی که اکنون روی مضجع شریف حضرت قرار دارد در زمان فتحعلی شاه قاجار ساخته و تاریخ نصب آن در سال ۱۲۲۲ بوده است. این ضریح در طول سال‌ها در اثر تماس دست زائران فرسوده و چندبار مرمت شده است.

با توجه به گذشت بیش از ۶۰ سال از آخرین تعمیر ضریح مطهر و سایش و فرسودگی بخش‌هایی از آن، آیت‌الله محمدی‌ری‌شهری تولیت آستان حضرت عبدالعظیم (ع) ضرورت ساخت ضریح جدید با پیش‌بینی‌های لازم از حیث استواری، استحکام و در عین حال جذابیت و برخورداری از جلوه‌های هنرهای نوین اسلامی ایرانی را احساس و دستور مطالعه، پژوهش و در نهایت ساخت ضریح جدید را صادر کرد.

از سال ۱۳۸۷ با مطالعه، بررسی و نظر خواهی از صاحب‌نظران دانشگاهی و فرهنگستان هنر

در روز زیارت خاصه امام رئوف امام رضا (ع) مصادف با ۲۸ شهریور ماه ۱۳۹۳ طی مراسمی با حضور محمود فرشچیان، استاد ظریفی، استاد موحد، استاد اسدی و مهندس سیف الهی و بهزادی از قطعاتی از ضریح جدید که توسط استاد علیرضا اسدی نمونه سازی شده بود رونمایی و نمونه های ساخته شده مورد تشویق و تأیید خاص استاد فرشچیان واقع و ایشان سبک قلم زنی شده را برای ادامه کار تأیید کرد.

همزمان با انجام این نمونه سازی ها عملیات دیگری در خصوص آلیاژ سازی ورق نقره ضریح جدید توسط استاد ابوالقاسم دولتی و همکاران وی در دانشگاه صنعتی شریف از شهریور ماه سال ۱۳۹۰ شروع شد. هدف از این پروژه بررسی فعالیت های انجام شده پیرامون سخت کردن، افزایش مقاومت در برابر خوردگی و جلوگیری از تیره شدن نقره از طریق آلیاژ سازی و انجام عملیات حرارتی مناسب بر روی قطعه ذوب و ریخته گری شده بود.

با توجه به بررسی های انجام شده پیرامون سخت کردن نقره از طریق آلیاژ سازی، استفاده از سه عنصر مس، نیکل و پالادیوم به عنوان عناصر آلیاژی

پیشنهاد و ذوب، ریخته گری و آلیاژ سازی توسط کوره القایی و ریخته گری در قالب فولادی انجام شد و از نمونه های ساخته شده آزمون های عملیات مکانیکی نورد، سیکل عملیات حرارتی مناسب، سختی سنجی، استحکام کششی و بررسی رفتار خوردگی انجام گرفت.

عملیات ساخت ورق آلیاژی نقره ضریح جدید به ضخامت ۲/۵ میلیمتر به ابعاد مورد نظر نیز توسط مرکز پژوهش و متالوژی رازی زیر نظر ناصر وهرام (استاد دانشگاه صنعتی شریف) و همکاران وی در مرکز فوق در حال انجام است. در این مرکز امکان اجرای پروژه های صنعتی در زمینه هایی نظیر بهینه سازی فرآیندهای تولید، طراحی قطعه، مهندسی معکوس و انتخاب آلیاژ برای کاربردهای صنعتی وجود دارد. در اصل ورق نقره ای که برای ساخت این ضریح مورد استفاده قرار گرفته در هیچ ضریحی تاکنون کار نشده است و منحصر به فرد است.

پس از طی این مراحل پژوهشی و تحقیقی، طرح ضریح جدید حضرت عبدالعظیم (ع) پس از سال ها تلاش علمی و هنری به پایان رسید و در شب میلاد حضرت بقیه الله اعظم (عج) مطابق با اول خرداد ماه سال ۱۳۹۵ عملیات قلم زنی ضریح جدید در جوار بارگاه نورانی آن حضرت با حضور استاد فرشچیان و تولیت محترم و مسئولان کشوری و لشکری و همچنین علاقمندان حضرت توسط استاد علیرضا اسدی شروع شد.

نظرات هنرمندان و مسئولان

ساخت ضریح جدید حضرت

استاد فرشچیان در خصوص ساخت ضریح جدید حضرت عبدالعظیم (ع) با اشاره به هنرهای به کار رفته در ساخت ضریح جدید، معتقد است: این ضریح یکی از تابلوهای بزرگ هنر اسلامی خواهد بود.

او گفت: استاد اسدی و اساتید بزرگی در ساخت این پروژه همکاری دارند که با فعالیت های شبانه روزی، عاشقانه کار می کنند تا این کار را در نهایت کمال و هنر به بهره برسانند. افتخار دارم که طراحی ساخت ضریح امام رضا (ع) و امام حسین (ع) را بر عهده داشتم و اکنون با عنایت خداوند، عناصر و عواملی فراهم شده تا به این وسیله در راه رضای خداوند قدمی برداشته شود.

استاد اسدی؛ قلم‌زن ضریح جدید

علیرضا اسدی، استاد برجسته قلم‌زنی کشورمان که مسئولیت قلم‌زنی ضریح حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) را بر عهده دارد نیز در خصوص ویژگی‌های منحصر به فرد ضریح جدید حضرت عبدالعظیم (ع) عنوان کرد: برای ساخت تمامی ضریح‌ها از فلز استفاده می‌شود، اما تمامی فلزهای به کار رفته سایش پیدا کرده و تخریب می‌شوند بر همین اساس پس از تحقیقات صورت گرفته، ما برای ساخت ضریح حضرت عبدالعظیم (ع) از تکنیکی در آلیاژسازی استفاده کردیم که دوام و نقش‌هایی که روی فلز وجود دارد را بالا ببرد.

او با اشاره به تماس مستقیم دست میلیون‌ها زائر با ضریح گفت: برای ایجاد دوام بیشتر در نقوش ضریح، به اصطلاح نقوش‌ها را پاشنه دار کرده و دیواره‌هایی بین نقوش‌ها ایجاد کردیم تا دوام بیشتری داشته باشند.

استاد اسدی که سابقه ۴۵ سال قلم‌زنی و کار بر روی ضریح‌ها و درب‌های حرم‌های مطهر بسیاری را دارد و در آخرین فعالیت خود، قلم‌زنی دو در حرم حضرت امام حسین (ع) را بر عهده داشته است، به سبک متفاوت قلم‌زنی به کار رفته در ساخت ضریح جدید نیز اشاره کرد و گفت: برای اولین بار از سبک قلم‌زنی سه بعدی در تزئین ضریح حضرت عبدالعظیم (ع) استفاده می‌شود. دوست داشتم سبک سه بعدی قلم‌زنی را که برای جهانیان چشم‌گیر و قابل توجه است برای کارهای ضریح استفاده و این نقوش را طوری کار کنم که هم جلوه‌بدها را نشان دهم و هم از نظر استحکام به آن دوام ببخشم که این توفیق حاصل و لطف خدا شامل حال من شد.

او بیان کرد: از خرداد ماه در این کارگاه مشغول کار هستیم، اما این سبک کار زمان بر است و ما مرتباً با استاد فرشچیان در ارتباط هستیم و طرح‌ها و تصحیح‌ها را برای ایشان ارسال و از نکته نظرات ایشان استفاده می‌کنیم.

عباس بهزادی، مدیر پروژه ساخت ضریح جدید حضرت عبدالعظیم (ع) ضمن نقد این مسئله که پژوهش‌های دانشگاهی و تحقیقات علمی مناسبی در خصوص ساخت ضریح‌ها صورت نگرفته است، ضمن یادآوری پژوهش‌های علمی صورت گرفته در خصوص ساخت این ضریح، اعلام کرد: تأکید آیت‌الله‌ری شهری این بود که روند ساخت ضریح به صورت یک دانشنامه تهیه شود تا بتوان علم ساخت آن را به دیگران هم انتقال داد بر همین اساس نمونه‌های تولید شده ذوب نشده‌اند بلکه آزمایش‌ها و تحقیقات مختلف روی نمونه‌ها انجام

و روند کارها نگهداری شده‌اند تا دانشنامه این کار تهیه شود.

او گفت: قبل از آغاز پروژه با تمام کسانی که قبلاً در حوزه ساخت ضریح فعالیت داشته‌اند و نیز اساتید دانشگاهی که هر کدام به نوعی می‌توانستند در خلق اثری بی‌بدیل و بی‌نظیر کمک کنند، مشورت کردیم. همچنین ضریح‌هایی که توسط ایرانیان ساخته شده است از جمله ضریح امام حسین (ع)، ضریح امامین عسکریین (ع) و حتی ضریح‌هایی که برای امامزادگان کشور از جنس مس و برنج ساخته شده بود را بررسی و سپس شروع به کار کردیم.

بهزادی یکی از افتخارات این کار را مشارکت و اظهار نظر اکثر اعضای فرهنگستان هنر ایران در خصوص آن دانست و گفت: در انجام این کار وسواس و اخلاص زیادی به کار رفته و به هیچ وجه تعجیل در کار نیست تا بهترین کار ممکن ساخته شود.

بهزادی اعلام کرد: آیت‌الله‌ری شهری، تولیت آستان حضرت عبدالعظیم (ع) نیز نظارت دقیقی بر روند ساخت ضریح دارند و ما موظف هستیم هر ماه در جلسه هیئت امنا گزارش عملکرد ارائه دهیم. پیگیری مدیریت آستان مقدس در خصوص ضریح به حدی جدی بوده که خاص بودن کار را به مدیران القا کرده است.

مدیر پروژه ساخت ضریح جدید حضرت عبدالعظیم (ع) در خصوص زمان اتمام ساخت ضریح نیز گفت: قرار داد برای ساخت ضریح ۴۰ ماه است. ما نمی‌خواهیم کار را با عجله انجام دهیم بلکه خواست ما این است که یک استاد کار بر روی آن کار کند و الا می‌شد چندین قلم‌زن را آورد و به سرعت کار را جمع کرد.

آخرین سخن بهزادی آرزوی مشارکت در ساخت ضریح‌های بقیع بود و بیان آندوه بی‌نهایتی که با دیدن قبور با خاک یکسان شده ائمه بقیع احساس می‌کند و در نهایت تشکر و سپاسگزاری بی‌نهایت از صاحب اصلی کار که او را برای کار در این پروژه راه داده است.

توصیه‌های آیت‌الله‌ری شهری برای طرح‌های ضریح جدید

طی دیداری که استاد فرشچیان و مسئولان ساخت ضریح با تولیت آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) داشتند، آیت‌الله‌محمدی‌ری شهری، رهنمون سازی زائران به مبانی توحیدی و معارف الهی را در کنار لحاظ مسایل فنی و هنری از مهمترین نکات در ساخت ضریح مطهر حرم مطهر حضرت عبدالعظیم الحسنی علیه‌السلام برشمرد.

تولیت آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) گفت: حدیث عرضه دین حضرت عبدالعظیم الحسنی علیه‌السلام که در آن، مبانی اعتقادی حضرت عبدالعظیم الحسنی علیه‌السلام مورد تأیید واقع شده و ایشان مشمول دعای امام زمان خویش شده‌اند، از مهمترین مبانی اعتقادی است که می‌بایست با ظرافت و دقت به مخاطبان منتقل شود.

آیت‌الله‌ری شهری همچنین به برنامه ریزی دقیق و ایجاد زمینه برای مشارکت عموم مردم و زائران حرم مطهر در ساخت ضریح حرم مطهر تأکید کرده است.

بزرگداشت
حضرت عبد العظیم (ع)
در آسمان کرامت

عبدالمجید مساحتی

فیض عظیم بارویای سیدالکریم

یکی از خادمان حرم از ماجرای حضور خود گفت و بیان کرد: شب در خواب حضرت عبدالعظیم (ع) را دیدم که از من پرسید آیا ناراحت هستی و من نیز از اینکه حاجتم برآورده نشده بود، ابراز ناراحتی کردم.

دست داده بود، گفت: برادر بزرگترم بیمار شده بود و حال و روز خوبی نداشت. من در آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) حاضر شدم و خطاب به آقا گفتم، من و خواهر و برادرانم پدر خود را از دست داده‌ایم و جز این برادر بزرگتر کسی را نداریم، شما واسطه فیض باش و از خداوند بخواه که لباس شفا بر وجود برادرم بیوشاند، ولی این چنین نشد و برادرم فوت کرد. من نیز ناراحت و پریشان به درگاه حضرت عبدالعظیم (ع) آمدم و

عبدالمجید مساحتی، از خادمان آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) که سابقه ۶۰ سال خدمت در حرم مطهر حضرت عبدالعظیم (ع) را دارد در ابتدای سخن، از چگونگی حضور خود در این مکان نورانی گفت و اظهار کرد: من حاجات خود را به درگاه آقا بردم و از ایشان خواستم ضمن واسطه فیض شدن برای برآورده کردن حاجاتم، لیاقت نوکری خود را به من عطا کند. او با بیان اینکه پدر خود را در دوران نوجوانی از

ویژه‌نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

شناسنامه‌ای به نام خادمی حضرت

مرضیه زین العابدین همواره هنگام زیارت، خود را به ائمه معصومین (ع) خادم حضرت سیدالکریم معرفی می‌کند و معتقد است شاید به برکت

ایشان، آبرویی نزد آنان بیایم و ضامن قدرتمندی پیدا کنم. مرضیه زین العابدین، خادمه آستان حضرت عبدالعظیم (ع) نحوه ورود خود به این حرم مطهر در سال ۸۵ را مرتبط با یک خواب عنوان کرد و گفت: در زندگی شخصی خود با مشکلی مواجه شده و متوسل به حضرت ام البنین شده بودم تا دستگیر من باشد. مسئول خادمه‌های آستان که مدیریت بر حدود ۲۰۰ نیرو را بر عهده دارد با بیان اینکه روزانه بین ۲۰ تا ۳۰ خانم برای عضویت در گروه خادمان افتخاری حرم مراجعه می‌کنند، اظهار کرد: کرامات عجیبی طی سال‌های خدمت خود در این حرم مشاهده کرده‌ام که از جمله آن

گلایه کردم که من یک خواهش از شما داشتم ولی از محبت شما محروم ماندم و شکایت شما را به مادر تان حضرت زهرا (س) می‌کنم.

مساحتی گفت: شب در خواب حضرت عبدالعظیم (ع) را دیدم که از من پرسید آیا ناراحت هستی و من نیز ابراز ناراحتی کردم از اینکه حاجتم برآورده نشده است، ولی حضرت فرمودند خاندان ما چنان آبرویی نزد خداوند دارد که اگر از پروردگار چیزی بخواهیم به اذن خدا برادر مرده تونیز از گور برمی‌خیزد؛ ولی خداوند به تو و برادرت لطف کرد که وی را از دنیا برد. برادرت در حالی مرد که «سعید» بود، اما اگر زنده می‌ماند «شقی» از دنیا می‌رفت. بنده از خواب بیدار شدم و به سمت آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) رفتم و ضمن عذرخواهی از محضر ایشان درخواست کردم که مرا به خادمی خود بپذیرد.

خادم حرم مطهر حضرت عبدالعظیم (ع) افزود: چند روز پس از این ماجرا من از سوی آستان خوانده و مأمور قرائت قرآن و دعا و اذان در آستانه شدم.

بسیاری افراد مدت‌ها خادم این بارگاه بودند و بازنشسته شدند اما من هنوز پس از ۶۰ سال افتخار حضور در این صحن و سرا را دارم.

وی که سابقه خدمت در آموزش و پرورش به عنوان معلم را داشته است، گفت: این لطف حضرت عبدالعظیم (ع) است که طی این سال‌های طولانی اجازه نوکری و خدمت خود را به من داده است. من هر چه از آقا خواستم، به من عنایت کرده است. خدمت در شغل معلمی نیز از دیگر خواسته‌های من از حضرت بود که واسطه فیض شدند و این خواسته من اجابت شد؛ آقا شیخ عباسعلی اسلامی در زمان طاغوت مدرسه‌ای اسلامی بنا کرده بود و من به عنوان معلم در آنجا خدمت می‌کردم و سال ۵۵ بازنشسته شدم.

الْعِبَادَةُ وَالِدُعَاءُ؛ خوشایه حال کسانی که خالصانه برای خدا عبادت و دعا می‌کنند.

این خادم حرم با بیان اینکه خانواده، اقوام و دوستان نیز همواره از او طلب دعا در حرم به واسطه آبرویی که نزد حضرت دارد را می‌کنند اظهار کرد: زمانی که در آستان هستم همواره به یاد دوستان و آشنایان و گرفتاران هستم چرا که همواره از من به واسطه حضور در این فضای روحانی طلب دعا می‌شود.

او آرزوی خود را رضایت خداوند از خود خواند و گفت: همواره سلامتی فرزندانم را از خدا خواسته‌ام اما حضرت پیش از من به نیازهایم واقف بوده‌است و حاجات مرا نزد خداوند برده‌است.

این خادم حرم آقایان نظام، عنایت‌الله عنایتی، احمد هدایتی و پسرشان و شادمان را از جمله تولیت‌های حرم مطهر حضرت عبدالعظیم (ع) خواند و تصریح کرد: پس از حضور آیت‌الله ری شهری به عنوان تولیت، این آستان از امکانات، فضا و مصلی ویژه‌ای بهره‌مند شده است که جای قدردانی دارد.

او با بیان اینکه در جوانی مسئولیت قرائت مناجات آستانه، دعای سحر و افتتاح بر عهده من بود، به خاطره‌ای از زمان طاغوت اشاره و عنوان کرد: روزی از دربار شاه به سراغ من آمدند، اما من رفتنم را منوط به اجازه استاد قرآنم کردم تا از او اجازه بگیرم و البته ایشان به من اجازه نداد که بروم و درباری‌ها از اینکه من همراهشان نرفتم ناراحت شدند؛ در تمام این مدت سعی کردم خودم را آلوده به رژیم طاغوت نکنم و در خدمت حضرت باشم.

مساحتی که صاحب چهار فرزند است به ارتباط فرزندان خود با این حرم روحانی اشاره و عنوان کرد: فرزندانم را طوری تربیت کردم که دلبستگی شدیدی به ائمه معصومین (ع) و این مضجع شریف دارند و من از همه آنها رضایت کامل دارم. او لازمه حضور با معرفت و استجاب حاجات را اخلاص و صدق و صفا خواند و گفت: اگر این معرفت و اخلاص وجود داشته باشد مسلماً به برآورده شدن حاجات می‌انجامد به نحوی که در روایات نیز آمده است: «طُوبَى لِمَنْ أَخْلَصَ لِلَّهِ»

در آسمان کرامت

بابت احساس افتخار و عزت‌مندی می‌کنم.

زین‌العابدین آنچه را که موجب شد تا وی افتخار خدمت در این آستان مقدس را پیدا کند دعای مادر خواند و عنوان کرد: مادرم همواره رو به من می‌کرد و می‌گفت که انشاء‌الله در دنیا هم‌نشین خوبان و در آخرت هم‌نشین حضرت زهرا (س) باشی.

این خادم آستان حضرت عبدالعظیم (ع) به تشریف خود به کربلای معلی و سایر آستان‌های متبر که اشاره و عنوان کرد: همواره هنگام زیارت، خود را به ائمه معصومین (ع) خادم حضرت سیدالکریم معرفی می‌کنم تا به برکت ایشان آبرویی نزد آنان بیابم و ضامن قدرتمندی پیدا کنم.

می‌توان به خانواده‌ای اشاره کرد که به درمانگاه کوثر وابسته به آستان مراجعه کرده بودند تا مراحل درمان پسر جوان معلول خود را طی کنند اما در فاصله‌ای که به حرم برای اقامه نماز مغرب و عشا آمدند پسر معلول شفا پیدا کرد.

این خادم آستان حضرت عبدالعظیم از برکتی که خدمت در این حرم بر مال و جان وی دارد سخن گفت و اظهار کرد: بسیاری از همکارانم معتقد هستند برکت مالشان بیش از سایرین است چرا که در خدمت فرزندان ائمه معصومین (ع) هستند. همچنین اثرات معنوی خدمت در این آستان همواره من و خانواده‌ام را تحت حمایت قرار داده و من از این

سید جواد حاج میر اسماعیل

توفیق طبابت با آرزوی شفاعت

ویژه نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

مردان با تجربه‌های پایین ارائه می‌شود. او با ابراز رضایت از حضور خود در این مرکز درمانی بیان کرد: از زمانی که خدمتگزاری خود را در این مرکز آغاز کردم خاطرات بسیار خوبی برای من رقم خورد و تمامی خدمت‌ها در این مرکز سرشار از رضایت‌مندی و دعاگویی بیماران مستضعفی است که دعای خیر خود را نثار ارائه دهندگان خدمات سلامت این مرکز می‌کنند. رئیس دانشگاه علوم پزشکی ایران گفت: بارها

پزشک متخصص و فوق تخصص همچنین تعداد زیادی همکار دندان پزشک، فیزیوتراپ، آزمایشگاه و رادیولوژیست در آن مشغول خدمت و فعالیت هستند

او با تأکید بر امکانات تشخیصی و درمانی دارالشفاء کوثر عنوان کرد: از چند سال گذشته تنها ام. آر. آی موجود در شهر ری مربوط به دارالشفاء بوده و سی تی اسکن بسیار مجهزی دارد، رادیولوژی و سونوگرافی آن بسیار کامل است؛ حداقل ۱۱ الی ۱۲ متخصص رادیولوژی در این درمانگاه کار می‌کنند و در کمتر مرکز درمانی چنین است چرا که بسیاری از رادیولوژیست‌ها ترجیح می‌دهند در بخش‌های خصوصی کار کنند. در بخش قلب نیز که بنده توفیق خدمت‌گذاری در آن را دارم مجهزترین تست ورزش و دستگاه‌های اکوکاردیوگرافی را در اختیار داریم.

حاج میر اسماعیل با بیان اینکه از طریق دارالشفاء مجوز جراحی محدود راه‌اندازی شد عنوان کرد: در این مرکز اعمال جراحی محدود مانند چشم، گوش حلق و بینی و اورتوپدی برای زنان و

سید جواد حاج میر اسماعیل، رئیس دانشگاه علوم پزشکی ایران از جمله پزشکانی و متخصصانی است که از سال ۱۳۶۹ در دارالشفای کوثر وابسته با آستان مقدس حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) به امر طبابت و ارائه خدمات به محرومان و مستمندان می‌پردازد، او گفت: از اردیبهشت ماه سال ۱۳۶۹ همزمان با آغاز کارم در بیمارستان آیت‌الله فیروز آبادی به دلیل نیاز مردم و محرومان آن منطقه همچنین زوار حضرت عبدالعظیم (ع) من کار خود را در این دارالشفاء آغاز کردم.

او گفت: این مرکز از جمله معدود مراکز درمانی است که هیچ منفعت مالی برای پزشکان و کادر درمانی مستقر ندارد و تنها خدمت به خلق الله و نیازمندان محروم شهر ری مد نظر آنان است؛ این مسئله بهترین انگیزه را برای حضور من در این مرکز درمانی به وجود آورد.

رئیس دانشگاه علوم پزشکی ایران تصریح کرد: این مرکز ابتدا از چند اتاق کوچک در جنوب باغ توتی آغاز شد، اما به تدریج مجهزتر شده و طبیعتاً فضای بیشتری را در اختیار گرفت، اکنون نیز بالغ بر ۸۰

زائرش بود؛ همسایه شد

امامزاده حمزه (ع) فرزند امام موسی کاظم (ع) است. مادر ایشان «ام احمد» بود که بنا بر این حضرت حمزه علیه السلام برادر حضرت احمد بن موسی علیه السلام ملقب به شاه چراغ و محمد عابد علیه السلام است. از تاریخ تولد و وفات یا شهادت حضرت حمزه بن موسی علیه السلام اطلاع دقیقی در دست نیست، اما بر اساس قرائن، ایشان در سال ۲۰۴ هـ ق وفات یافته یا به شهادت رسیده است.

بر اساس قرائن و به احتمال قوی چون حضرت حمزه (ع) با احمد بن موسی (ع) برادر ابوی نبی بوده است، همراه برادر خود به دیدار امام رضا (ع) شتافته اما در بین راه با سپاه قتلخ خان، حاکم شیراز مواجه شدند و چون یاران احمد بن موسی علیه السلام آمادگی برای نبرد نداشتند بعضاً مجروح و زخمی شده و از معرکه گریخته‌اند و خود احمد بن موسی علیه السلام هم به شهادت رسیده است. در این میان، می‌توان چنین ادعا کرد که امامزاده حمزه علیه السلام در این جهاد زخمی شده و به شهرری گریخته که در آنجا به دست عمال مأمون شناسایی و به قتل رسید یا اینکه با همان زخم از دار دنیا رفت. دقیقاً نمی‌توان معلوم کرد که از چه زمانی برای مرقد مطهر امامزاده حمزه علیه السلام، گنبد و حرم و ضریح بنیان کرده‌اند ولی مسلم این است که حضرت عبدالعظیم علیه السلام در زمان اقامت خود در شهرری به زیارت قبری که فعلاً در مقابل قبر اوست می‌آمد و می‌فرمود: «هذا قبر رجل من ولد موسی بن جعفر علیه السلام؛ این قبر مردی از فرزندان امام موسی بن جعفر علیه السلام است».

حاج میر اسماعیل در ادامه بیان کرد: من طی این مدت ۲۵ سال که در خدمت آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) هستم هر چه برکت در زندگی من وارد شده است از اثر این خدمت و ورود این بزرگواران و کاری بوده که در آنجا انجام داده‌ام، بسیاری از گره‌های زندگی‌ام را خداوند به راحتی گشوده و الحمدالله مشکل جدی ندارم، خداوند به ما سلامتی داده تا در خدمت مردم باشیم و کمک کرده تا مسئولیت‌های واگذار شده به من به نحو احسن انجام گیرد.

او با تذکر این مورد که خدمت در آستان روزمرگی و تکرار ندارد، تصریح کرد: من هیچوقت از آنجا خسته نشده و حتی خستگی کارهای اداری در مسئولیت‌های دیگر خارج از این جا را با ورود به آستان از جسمم خارج کرده و با تمدد اعصاب و روحیه بیشتری کار می‌کنم.

این پزشک حاضر در دارالشفاء مستقر در آستان حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) گفت: هر روزی که به آستان می‌روم از دور به حضرت سلام می‌دهم و از ایشان می‌خواهم شفاعت ما را انجام دهند.

به دلیل مسئولیت کاری که در دانشگاه علوم پزشکی ایران که از فرط خستگی به مرکز واقع در آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) رفتم تا تعدادی بیمار را ویزیت کنم اما به محض که ورود اثری مضاعفی گرفته توانستم ارائه خدمت کنم؛ فکر می‌کنم این مسأله از الطاف خداوندی و وجود حضرت عبدالعظیم باشد که همه کادر این مرکز را به وجود آورده و با احساس و انگیزه مناسب از راه‌های دور و نزدیک می‌آیند و ارائه خدمت می‌کنند.

او با بیان اینکه به عنوان پزشک باید فلسفه کاری مان این باشد که هیچگونه تبعیضی بین بیماران نگذاریم گفت: اما شاید لازم باشد بیمارانی که به دارالشفاء کوثر مراجعه می‌کنند به دید پهنتری به آنها نگرسته چرا که بسیاری از آنان به لحاظ مالی دارای محدودیت‌هایی بوده و مشکلات بسیاری داشته چنانکه در مراکز خصوصی کارشان قابل انجام نباشد، تلاش می‌شود این بندگان خدا کارشان در این مرکز انجام شود حتی به لحاظ فرانشیز هم چنانچه این افراد مشکلی داشته باشند، مددکاری که آنجا مستقر است تلاش می‌کند این هزینه را نیز صفر کند.

سیدابوالفضل احمدی

سیدابوالفضل احمدی، مدرس انجمن خوشنویسان ایران با اشاره به زمان آغاز به کار کتابت در حرم مطهر حضرت عبدالعظیم(ع) از سال ۱۳۷۶ اظهار کرد: پس از اولین سفر حج که با خادم القرآن جناب آقای سلیمی آشنا شدم، ارتباطم با حرم میسر شد و به عنوان خادم افتخاری حرم در بخش روابط عمومی مشغول به کار شدم و توفیق خدمتگزاری در بخش خوشنویسی و کتیبه از سوی حضرت به من داده شد.

او به اهمیت محل خدمت و ثمره فعالیت‌هایش نیز اشاره و اظهار کرد: ماحصل کار من کتابت آیات قرآنی و دعا است، وقتی که در یک مکان مانند حرم مطهر حضرت عبدالعظیم(ع) کارم را ارائه می‌دهم و مخاطب هم در آنجا کار را مشاهده

سیدابوالفضل احمدی از جمله کاتبان و خوشنویسانی است که در حرم مطهر حضرت عبدالعظیم(ع) به کتابت آیات قرآن مشغول است؛ او می‌گوید: از زمانی که به عنوان خادم افتخاری وارد آستان مقدس حرم شدم، زندگی‌ام از لحاظ مادی و معنوی به صورت همزمان دچار تغییر و تحولات مثبتی شده است.

مشق عشق در امتداد نور

ویژه‌نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم(ع)

تمنای دل و نگارش اذن دفول

تدریس می‌کند از جمله هنرمندانی محسوب می‌شود که آنچه در دل دارد را در خطاطی بر زبان آورده و تقدیم آستان مبارک حضرت عبدالعظیم(ع) کرده است.

از جمله نمونه‌هایی که با خط خوش استاد در حرم حضرت عبدالعظیم(ع) نصب شده است می‌توان به اذن دخول و زیارت‌نامه حضرت حمزه(ع)، حضرت طاهر(ع) و حضرت عبدالعظیم(ع) اشاره کرد که به صورت نستعلیق نگاشته شده است.

وی در خصوص علت نگارش ادعیه به خط نستعلیق بر کاشی‌های حرم چنین گفت: پیش‌تر نوع خط‌ها از عباری بالا و پایین برخوردار بود

احمد محمدپور که دارنده نشان درجه یک هنری و استادی انجمن خوشنویسان است و به عنوان استاد در دانشگاه سوره و شهید رجایی

و حسی روحانی و معنوی به او دست می‌دهد، حس رضایت‌مندی فوق‌العاده خوب و زیبایی را به من می‌دهد.

احمدی ارتباط برقرار کردن با آیات قرآن، کلام الهی و احادیث را بسیار متفاوت می‌داند و معتقد است: فعالیت در این عرصه احساس متفاوت روحانی و شادی زاید الوصفی به هر انسانی می‌دهد، در هر انسانی این کشش وجود دارد، اما برای ارائه و رسیدن به آن باید یک وسیله‌ای باشد، که خداوند این لطف را شامل حال من کرده و آن را در اختیار من گذاشته تا احساس نزدیکی بیشتری با پروردگارم داشته باشم. این هنرمند موفق ادامه داد: وقتی انسان آیات الهی را کتابت می‌کند حس خاصی دارد، نوعی اعتماد به نفس ایجاد می‌شود و انسان گمان می‌کند خداوند نظر ویژه‌ای به او دارد.

او با بیان خاطره‌ای از زمان ورود به حرم مطهر حضرت عبدالعظیم‌الحسنی(ع) و اتفاق‌های رخ داده در زندگی‌اش گفت: از زمانی که با حرم مطهر ارتباط پیدا کردم دگرگونی عجیبی از نظر معنوی و مادی در زندگی‌ام اتفاق افتاده است و آن قدر در زندگی من برکت به وجود آمده که حتی بارها اقوام به من گفته‌اند اگر امکان دارد مقداری از این پولی را که حرم به عنوان دستمزد به شما می‌دهد به ما امانت بدهید تا این برکت به زندگی آنها نیز سرایت پیدا کند.

او بیان کرد: از سوی دیگر هنگام زیارت ایشان احساس می‌کنم این روحانیت و معنویت در وجودم همیشگی خواهد بود، پس از هر زیارتی تا زیارت بعدی با انگیزه‌تر می‌شوم، همیشه وقتی می‌خواهم به حرم بیایم خانواده و به ویژه همسرم اصرار دارند که آنها هم بیایند و تا انجام کار من، حضرت را زیارت کنند، این یک ارتباط باطنی و قلبی است که وقتی انسان درگیر آن می‌شود باید آن را ادامه دهد.

روایت حاجت‌روایی زائران

اکرم عسکری از خادمه‌های حرم مطهر حضرت عبدالعظیم(ع) است که سابقه ۲۰ سال خدمت به این بارگاه مطهر را دارد، او علت انتخاب شدنش به عنوان خادمه حضرت را دعای دیگران در حق خود می‌داند و گفت: هر چه به آستان زائران حضرت خدمت کنم بلافاصله اثر و برکت آن را در زندگی شخصی خود ملاحظه می‌کنم و تمام خستگی‌های حاصله نیز با نگاه خاص خود حضرت صبر و شکیبایی را به ما هدیه داده‌اند. این خادمه به زائران دل شکسته‌ای که به حرم حضرت عبدالعظیم(ع) مراجعه می‌کنند و از خادمان گل و یا پارچه‌های متبرک شده به ضریح رادر یافت می‌کنند اشاره کرد و گفت: بسیاری از این افراد مجدداً به حرم مراجعه و از حاجت‌روایی خود حکایت می‌کنند. او با بیان یک خاطره از بانویی که از بیماری سرطان رنج می‌برد و از شیراز عازم تهران شده بود گفت: در مراجعه‌ای که این خانم به آستان داشتند یک شاخه گل متبرک شده به ضریح راهدیه و قول دادم که اگر با یقین این گل را قبول کند حضرت نیز حاجت دل شکسته وی را می‌دهد. این خانم پس از دو سال مجدداً به آستان مراجعه کرد و گفت: گلی که به من دادید را به شهر خودم بردم و شاهد بهبود حال جسمی خودم شدم، در این راستا به پزشک مراجعه کردم و با این جمله مواجه شدم که شما هیچ مشکل جسمی ندارید.

نقش بندند که گویای حال دل باشند. با خط‌های بازاری نمی‌توان این تمنای دل را بروز داد اما در خط‌های هنری آنچه در دل است زیباتر بر زبان می‌آید. او با بیان اینکه برای انجام فعالیت‌های هنری که در حرم حضرت عبدالعظیم(ع) داشته است هزینه‌ای دریافت نمی‌کند، بیان کرد: فعالیت‌های هنری متعددی در مکه مکرمه داشتیم، به این ترتیب معاونت فرهنگی و امور زائران حرم مطهر به سبب شناختی که از فعالیت‌های هنری من داشت درخواست کرد تا زمینه همکاری وسیع‌تری را در حرم حضرت عبدالعظیم(ع) ایجاد کنیم.

و رعایت هم سطحی در کتیبه‌ها صورت نمی‌گرفت. به این منظور بخاطر رعایت شأن حضرت عبدالعظیم(ع) تصمیم گرفتیم در این زمینه ورود کنیم و این زیارت‌نامه‌ها با نظم بیشتری تدوین شود تا زائران در خواندن با مشکل روبرو نباشند.

محمدپور با بیان اینکه برای خوانش خط ثلث و نسخ حتماً باید افراد مسلط به زبان عربی باشند، اظهار کرد: به این منظور از خط نستعلیق استفاده کردیم تا خوانش روان‌تری برای زائران داشته باشد.

او با تأکید بر اینکه جنس کار هنری برای اولیاء خدا متفاوت از سایر کارهای هنری است، گفت: خطاطی یک ودیعه الهی است تا کلماتی

مسئول امینی مقدمه؛

تفسیر نسل‌ها عاشقی در آستان یار

خادمی حرم در خانواده ما وجود داشته است، هنگامی که پدرم ایست قلبی کرد و چند سالی در خانه بستری بود بنده با وجود اینکه به تحصیل اشتغال داشتم برای خدمت به جای پدر به آستان آمدم.

می‌گرفت است و از بالای مسجد جامع، مؤذن با صدای بلند چنان به قرائت اذان می‌پرداخت که صدای آن تا فرسنگ‌ها آنطرف‌تر نیز می‌رسید و البته امروز معاونت فرهنگی و امور زائران، زیارت عاشورا، دعای توسل و دعای ندبه، دعای کمیل را در روزهای مختلف هفته قرائت می‌کنند و اذان با بلندگو پخش می‌شود.

گسترش بخش‌های مختلف حرم

امینی مقدم با بیان اینکه خادمان حرم در بخش‌های مختلف امر به معروف، مصلی و مسجد جامع خدمت می‌کنند، اظهار کرد: حرم مطهر حضرت عبدالعظیم (ع) به لحاظ فرهنگی، عمرانی و مدیریت اداری با گسترش روبرو بوده است که از جمله می‌توان به مصادیقی همچون: حوزه علمیه و دانشکده علوم و حدیث، موزه، مدرسه حکمت و دارالشفاء اشاره کرد.

وی به فعالیت‌های دارالقرآن این آستان مقدس نیز اشاره و عنوان کرد: از زمانی که آیت‌الله ری شهری به مجموعه ورود پیدا کردند دارالقرآن فعال شد و تعداد بالایی از افراد و جوانان در این زمینه به فعالیت می‌پردازند و در مسابقات قرآن شرکت می‌کنند. بسیاری از قراء و حافظان مطرح قرآن کریم در این آستان به فراگیری دوره‌های آموزشی پرداختند و

تلاش می‌کنند نمی‌تواند یک در از مجموع سه در را ببندد، سپس سلامی به حضرت می‌دهد و امور را به خودشان واگذار و صبح مشاهده می‌کنند که هیچ مشکلی ایجاد نشده است.

او در ادامه به مسئولیت‌های متفاوتی که خادمان حرم بر عهده دارند و عناوینی که در دهه‌های قبل موضوعیت داشته، اشاره کرد و گفت: در گذشته مسئولیت‌های مختلفی همچون دربان، فراش، روضه خوان، شمع‌دار، چراغچی و... وجود داشت اما امروز شکل دیگری یافته است، به عنوان مثال مسئولیت درباری را انتظامات ایفا می‌کند و یا روضه خوانی به شکل دیگری دنبال می‌شود.

این خادم حرم با بیان اینکه شمع داری به طور کلی از میان برداشته شده است و افراد بجای شمع، لامپ‌های کم مصرف را به دایره نذورات تحویل می‌دهند گفت: مسئولیت چراغچی نیز که در گذشته به صورت روزانه برگزار می‌شد با تغییراتی روبرو بوده است. چراغ گردانی اکنون طی روزهای خاصی همچون مناسبت‌های مذهبی در فصل تابستان رأس ساعت ۱۸ و در زمستان ساعت ۱۶ برگزار می‌شود.

او با بیان اینکه در رسم و رسوم آستان با برخی تغییرات روبرو هستیم، اظهار کرد: در گذشته در ماه مبارک رمضان سه مرتبه مناجات خوانی صورت

حسن امینی مقدم، از خادمان حرم مطهر حضرت عبدالعظیم (ع) با بیان اینکه خادمی حرم در خانواده ایشان وجود داشته است و وی از سوی والدین خود تشویق به حضور در این مکان مقدس شده است گفت: هنگامی که پدرم ایست قلبی کرد و چند سالی در خانه بستری بود بنده با وجود اینکه به تحصیل اشتغال داشتم برای خدمت به جای پدر به آستان آمدم.

او با اشاره به اینکه نزدیک به ۵۳ سال سابقه خدمت به این آستان مقدس را دارد ولی از سال ۶۸ به صورت رسمی حکم خدمت وی در آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) صادر شده است، گفت: کار خود را از کفشداری و خادمی شروع کردم و با معاونت سرکشی، ضابطی و سرضابطی ادامه دادم. از بهمن ماه سال ۹۴ تاکنون نیز به عنوان مسئول دایره ارشاد و امر به معروف آستان مشغول خدمت هستم و همواره خادمی حرم را در برنامه‌های خود لحاظ و بنا به گفته پدرم نوکری حرم را دنبال کردم.

امینی مقدم به بیان خاطراتی که در دوران خدمت خود در آستان مقدس داشته است پرداخت و گفت: عموی مادر بنده جزء یکی از خادمان حرم حضرت عبدالعظیم (ع) بود و شیفت شب در حرم حضور داشت. در یکی از این شب‌ها طبق معمول همیشه برای بستن درهای حرم اقدام می‌کند اما هر چه

ویژه‌نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

امامزاده طاهر(ع)؛ همسایه‌ای از جنس نور

امامزاده طاهر از نوادگان امام سجاد (ع) است. ایشان از جمله علمای اوایل قرن چهارم هجری بوده و در شهر ری و جبهه و شخصیت خاصی داشت و رتق و فتق امور اهالی ری به دست با کفایت او بود، وی سیدی بزرگوار و جلیل‌القدر بوده و دارای کرامت می‌باشد و در بزرگی مقام و جلالت قدر و عظمت شأن او همین بس که پس از گذشت هزار سال در موقع بنای گنبدش قبرش نبش شد و بدن شریفش را که ابداً تغییری در آن صورت نگرفته بود سالم یافتند.

تا زمان قاجاریه قبر امامزاده طاهر علیه‌السلام در سردابی بود و دارای گنبد و ضریح نبود تا اینکه پس از نابینایی ظل‌السلطان و شفای وی توسط امامزاده طاهر به دستور او گنبد، حرم و ضریحی برای قبر مطهر ایشان ساخته می‌شود.

هنگام تخریب بنای قدیمی حرم مطهر امامزاده طاهر، به قبر شریف ایشان رسیده و آن را نبش می‌کنند و می‌بینند که جسد شریف آن بزرگوار پس از سال‌ها کاملاً سالم مانده است. در فرازی از زیارتنامه ایشان می‌خوانیم: «شَهِدَ أَنَّ لَكَ عِنْدَ اللَّهِ قَدْرًا عَظِيمًا وَ شَأْنًا رَفِيعًا لِأَنَّ تَعَالَى أَظْهَرَ جَسَدَكَ الطَّيِّبَ وَ بَدَنَكَ الطَّاهِرَ بَعْدَ مَضِيِّ قُرُونٍ مُتَطَاوِلَةٍ وَسِنِينَ مُتَكَاتِرَةٍ»

عبدالعظیم(ع) جلوس کردند. شخصیت‌های دیگری همچون مقام معظم رهبری، آیت‌الله هاشمی رفسنجانی، حجت‌الاسلام روحانی و شخصیت‌های لشکری و کشوری نیز همواره به زیارت این مکان مقدس مشرف می‌شوند.

همواره آستان محل برگزاری محافل انس با قرآن با حضور قراء برتر کشور است.

اوبه تأثیراتی که خادمی حرم حضرت عبدالعظیم(ع) در زندگی شخصی‌اش داشته است اشاره و عنوان کرد: ارادت به اهل بیت(ع) از طریق خانواده به ما منتقل شده است و از کودکی به واسطه فعالیت‌های پدر با فضای خادمی حضرت آشنا بودم. در حرم همه چیز با عشق تعریف می‌شود و چیزی جز عشق نمی‌تواند دلیل پیمودن مسیرهای طولانی و... برای خادمان افتخاری باشد.

امینی مقدم ادامه داد: همیشه به ما سفارش کردند که با وضو از خانه به سوی حرم حرکت کنیم و قبل از شروع به کار، زیارت‌نامه هر سه مرقد مطهر را قرائت و بعد از ادای سلام آغاز به کار کنیم.

حضور امام خمینی(ره) در حرم

حضرت عبدالعظیم(ع)

در زمان حکومت نظامی

او به حضور شخصیت‌های مختلف در آستان حضرت عبدالعظیم(ع) اشاره و عنوان کرد: حضرت امام خمینی(ره) در دوران حکومت نظامی شبی به حرم آمدند و یک ساعت و نیم در کنار حرم حضرت

گفت و گو بانرجس عطارنژاد؛ فادمه، مریم مطهر حضرت عبدالعظیم المسنی (ع)؛

نحوه ورود بانوان خادم به حرم

نرجس عطارنژاد (کاشانی)، افتخار ۲۶ سال خادمی حرم را دارد و تا سال ۶۹ آرزویش این بود که اختلاط بین زن و مرد در حرم از بین برود تا اینکه در زمان تولیت آیت الله ری شهری به دفتر ایشان رفته و از این موضوع را مطرح کرده است.

گفتند اگر شما توانایی دارید بایستید در حرم و خدمت کنید من از فردا صبح قسمت زنان و مردان را از هم جدا می‌کنم و من نیز قبول کردم و به مرور تعداد بانوان خادم افزایش یافت.

او که فوق لیسانس علوم و معارف اسلامی دارد و نسبت به نگارش کتاب «خوشبو ترین گل سرخ» نیز اقدام کرده چنین ادامه داد: بانوان معتمد را به عنوان خادم افتخاری به آستان معرفی کردم و خودم نیز همیشه خادم افتخاری آستان ماندم و هیچ پاداش مادی و دنیوی از این بابت

علی جان در ضلع شرقی صحن حرم حضرت عبدالعظیم (ع) معروف بوده است. او از زمان تولیت آیت الله ری شهری در این آستان مقدس حضور یافته است.

کاشانی حضور مختلط زنان و مردان در حرم را یکی از دغدغه‌های خود در دوران کودکی عنوان کرد و گفت: از شش سالگی تا سال ۶۹ آرزوی من این بود که این اختلاط از بین برود تا اینکه در زمان تولیت آیت الله ری شهری به دفتر ایشان رفتم و از این موضوع گلایه کردم. معاون ایشان

نرجس عطارنژاد (کاشانی) از جمله خادمه‌های حرم حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) است که خانواده‌اش وی را پس از تولد، ابتدا به حرم مطهر حضرت عبدالعظیم (ع) برده‌اند؛ او اکنون ۶۹ ساله است و افتخار ۲۶ سال خدمت به این آستان را دارد. در واقع خدمت به این مضجع شریف سنت دیرینه این خانواده است که از پدر و پدربزرگ به وی ارث رسیده است، می‌گوید صحنی که امروز مصلی نام دارد وقف پدربزرگ خانم کاشانی است که در گذشته با عنوان باغچه

ویژه‌نامه

بزرگداشت حضرت عبدالعظیم (ع)

با چهار واسطه به آن حضرت می‌رسد و از این جهت به الحسنی شهرت یافته است.

او همان شخصی است که در مورد ایشان چنین روایت شده است: فردی از اهل ری گفت: بر حضرت ابوالحسن عسکری امام هادی (ع) وارد شدم، آن جناب از من پرسید در کجا بودی؟ عرض کردم: به زیارت سیدالشهدا (ع) رفته بودم، فرمودند: آگاه و متوجه باش، اگر قبر عبدالعظیم (ع) را که در نزد شما می‌باشد زیارت کرده بودی، مثل این بود که حسین بن علی (ع) را زیارت کرده باشی.

حضرت عبدالعظیم (ع) نزد اهل بیت (ع) از جایگاه و ارزش بالایی

ثواب زیارت سفیر ائمه (ع)

حضرت عبدالعظیم (ع) که در سال ۱۷۳ هجری قمری در شهر مدینه دیده به جهان گشود، از نوادگان امام حسن مجتبی (ع) است و نسبش

با بیان اینکه در گذشته خانواده‌ها بیماران خود را به حرم می‌آوردند و مستقر می‌شدند، اظهار کرد: حدود سال ۷۲ بود که مادری فرزند معلول خود را به حرم آورد و خطاب به آستان حضرت گفت: این بچه را به خودت می‌سپارم، اگر شفا دادی که هیچ در غیر این صورت بچه را به خودت واگذار می‌کنم. فردای آن روز وقتی به حرم آمدم دیدم بچه در حرم نیست و نگران شدم ولی هنگام غروب مادر کودک به حرم آمد و خبر از شفای فرزند خود داد.

به آقا سپرده بودم

او گفت: روزی بانویی افغانی به حرم آمده بود و طلاهای خود را که مقدار قابل توجهی نیز بود در گوشه‌ای از آستان گذاشته و به زیارت رفته بود. در بازگشت از زیارت به من رجوع کرد و گفت طلاهای من نیست. به خانم افغانستانی گفتم چرا طلاها را رها کردی و رفتی، گفت: خوب به آقا سپرده بودم. در همین موقع یکی از بانوان خادم آمد و طلاها را به زن افغانستانی داد و گفت من دیدم که این بسته را گذاشتی و رفتی، برداشتم تا برگردی و به خودت تحویل دهم.

وی به بیان خاطره‌ای دیگر پرداخت و گفت: یکی از خادمان آستان عادت نداشت که کیسه‌های کهنه دست زوار بدهد و هر بار نایلون نو به زائران می‌داد و از دست گرفتن نایلون خاکی زوار ابا داشت. شبی خواب دید که حضرت رب‌ربروی در ورودی حرم ایستاده و همه را اطعام می‌کند ولی به وی در نایلون کفش غذا می‌دهد و می‌گوید ما به کفش‌هایشان نیز نظر داریم.

او با بیان اینکه از کریم باید به قدر کرامتش درخواست داشت، اظهار کرد: اولیای خدا واسطه انتقال فیض هستند پس نباید به کوچکی خود در خواسته‌هایمان نظر کنیم بلکه باید بزرگی و عظمت این اولیای الله را در نظر گرفت.

خادمی حرم در میان عموم مردم وجود دارد اظهار کرد: اکنون گزینش‌ها سخت‌تر و شرایط بیشتری برای انتخاب افراد مدنظر قرار می‌گیرد. کاشانی به حدیثی از امام هادی(ع) که ثواب زیارت حضرت عبدالعظیم(ع) را به اندازه امام حسین(ع) می‌داند اشاره و عنوان کرد: برای بنده موقعیت‌های مختلفی برای زندگی وجود داشت اما زندگی در شهر ری در جوار آقا سید الکریم همواره برای من افتخار بوده است. این خادمه آستان مقدس حضرت عبدالعظیم(ع)

دریافت نکردم. این خادمه آستان مقدس حضرت عبدالعظیم(ع) آغاز به کار خود را چهارم شهریورماه سال ۱۳۶۹ عنوان کرد و گفت: امروز نزدیک به ۲۰۰ بانو خادمه آستان مقدس حضرت عبدالعظیم(ع) هستند و در چهار شیفت زمانی مختلف در حرم حضور پیدا می‌کنند. بخشی از این افراد رسمی، روزمزد، ساعتی و برخی نیروهای افتخاری هستند. او با بیان اینکه درخواست‌های متعددی برای

مجاهدتهای علمی و تلاش برای رساندن معارف اهل بیت(ع) به شیعیان مورد توجه و تأیید ائمه معصوم(ع) قرار گرفته است. حضرت عبدالعظیم الحسنی(ع) در مأموریت‌هایشان حلقه اتصال بودند چرا که ایشان بین شیعیانی که در جای جای خطه اسلامی نمی‌توانستند با یکدیگر ارتباط داشته باشند، وصل ایجاد می‌کردند. ائمه معصومین(ع) ایشان را قبول داشتند و ممکن است این ثواب ناظر به مجاهدتهایی باشد که در راه ارتباط بین شیعیان و رساندن پیام ائمه معصومین(ع) صورت گرفت، به نحوی که می‌توان از ایشان به عنوان سفیر سیار امامان معصوم(ع) یاد کرد.

برخوردار بود و مورد ستایش ائمه معصومین(ع) واقع شده است، افرادی که خدمت امام هادی(ع) می‌رسیدند و سؤال و مشکلی داشتند این امام همام آن‌ها را راهنمایی می‌کرد که از حضرت عبدالعظیم الحسنی(ع) سؤال بپرسند و ایشان را از دوستان حقیقی خود می‌دانستند. حضرت عبدالعظیم الحسنی(ع) همچون نگینی در تهران و شهرری می‌درخشند و وجود ایشان سبب شد تا عالمان دینی زیادی وارد شهرری شوند. ایشان از جمله محدثین و علمای برجسته شیعه هستند که به دلیل

اشعاری در مدح حضرت عبدالعظیم (ع)

این آبروز توست که تهران گرفته است

عشقی که بال بر سر ایران گرفته است
تهران چه بود و چیست؟ دهی در تیول ری
این آبروز توست که تهران گرفته است
بویی اگر ز نام خدا دارد این دیار
بی شک ز باغ فیض تو سامان گرفته است
یا سیدالکریم! نگاه عنایتی
تهران تو را دو دست به دامان گرفته است
از تشنگان شهر فراموش یاد کن
تا بشنویم باز که باران گرفته است

امید مهدی نژاد

در دیدار شاعران بارهبر معظم انقلاب

ری پایتخت عشق علی شد...

رود از جناب دریا فرمان گرفته است
یعنی دوباره راه بیابان گرفته است
تا حرف آب را برساند به گوش خاک
در عین وصل رخصت هجران گرفته است

هم تا بهار را به جهان منتشر کنند
در باز باد و باران پیمان گرفته است
تجدید این بهار به باران رحمت است
باران، که خوز حضرت رحمان گرفته است
ای تشنگان شهر فراموش! خواب نیست
آری، حقیقت است که باران گرفته است
بر جاده های یخ زده این رد گام کیست؟
این بیریق از کجاست که جولان گرفته است؟
بوی مدینه می وزد، این شور از کجاست؟
آیا رضاست راه خراسان گرفته است؟
بر کشتی نجات بگو پیدمان که کیست
این ناخدا که دست به سکان گرفته است؟
ری کربلاست یا تو حسینی که هجرت
بغداد را چو شام، گریبان گرفته است؟
ری خاک مرده بود، بگو کیستی مگر؟
کآینک به ضرب گام شما جان گرفته است
ایران به دست تیغ مسلمان نشد که حق
این خاک را به قوت برهان گرفته است
برهان تویی که آینه واری امام را
نه نایبی که حکم ز سلطان گرفته است
پیغام غیبت است که انشاد می کنی
در نوبت حضور که پایان گرفته است
غیبت حضور عالم غیب است، وز نهان
خورشید سایه بر سر انسان گرفته است
ری پایتخت عشق علی ع شد، چنانکه قم

ریشه

ویژه نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

ماه آسمان ری

افق فضل و شرف را قمری پیدا شد
یا که در طور ولایت شجری پیدا شد
باز از بحر ولایت گهبری پیدا شد
نخل سرسبز و لا را ثمری پیدا شد
در سماوات و زمین جشن عظیم است امشب
عید میلاد کریم این کریم است امشب
در ریاض علوی سرو روان این پسر است
نجل مولای کریمان جهان این پسر است
بهترین زاده ابناء جهان این پسر است
فخر دین، قبله دل، کعبه جان، این پسر است
اوست سروی که بود دامن هستی چمنش
صلوات همه بر حُسن حُسن در حُسنش
اهل فضل و شرف و علم ز عیمش خوانند
خیل عباد همه عبد عظیمش خوانند
صاحبان کرم و جود کریمش خوانند
آیت رحمت رحمان و رحیمش خوانند
اوست ماهی که بر ابناء زمان می تابد
نورش از ری به همه خلق جهان می تابد
قامتش سرو و لیش کوثر و رویش ماه است
زائر مرقد او زائر تارالله است
حرمش کعبه آمال دل آگاه است
حُسنی حُسنش بر خلق چراغ راه است
خاص و عامند ز هر سوی رهین کرمش
دل صد قافله سر گرم طواف حرمش
نعمت سایه این دسته گل عترت را
بر شما داده خدا این شرف و رفعت را

اهل ری قدر بدانید چنین نعمت را
فیض همسایگی تربت آن حضرت را
بال جبرئیل زده سایه به بام و در تان
این شما، این حرم زاده پیغمبر تان

یا حجاز است و بُود کعبه جاویدانش
جان من، جان همه خلق جهان قربانش
ری سپهر و حرم اوست مه تابانش
برتر از عرش بُود بارگه و ایوانش
دوست دارم که شب و روز ز لطف و کرمش
پر زند مرغ دلم یکسره سوی حرمش
آیه وحی در این خانه کتابت دارد
زیر این قبه دعا کن که اجابت دارد
زائر او به خدا فیض قربایت دارد
در دیوار حرم نقش نجابت دارد
ماه صد انجمن اینجاست خدا می داند
آفتاب حسن اینجاست خدا می داند
خاک درگاه تو بر درد دل خسته شفاست
سر به خاک حرمت گر نگذاریم جفاست
ای گل باغ حسن عطر تو بر روح سفاست
کرم و جود تو بر ما به عیان و به خفاست
«ما به این در، نه پی حشمت و جاه آمده ایم»
«از بد حادثه اینجا به پناه آمده ایم»
حُسن پیدای حُسن سر نهران حسنی
بلکه جانان همه خلق و تو جان حسنی
تو به باغ دل ما سرو روان حسنی
نخل طاها و گل عطر فشان حسنی
ما به خاک حرمت روی نیاز آورديم
حاجت خویش به درگاه تو باز آورديم
عصمت فاطمه و عزت حیدر داری
تو مقام از سخن مدح فراتر داری
تو عطا و کرم آل پیمبر داری
ز حسین و ز حسن جلوه دیگر داری
جان به قربان تو ای سید پاکیزه سرشت
شهری از تو بهشت است بهشت است بهشت
به تو و عزت آباء کرامت سوگند
به خدا و به رسول و به امامت سوگند
به جلال و به کمال و به مقامت سوگند
به نماز و به قعودت، به قیامت سوگند
تو که سایه به سر خلق دو عالم فکنی
چه شود گر نگهی جانب «همیشم» فکنی

غلامرضا سازگار (میثم)

پژوه

ویژه نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

گفت و گو با رضا اسماعیلی شاعر آیینی

«عبودیت و بندگی»

اولین درس مکتب سیدالکریم

رضا اسماعیلی شاعر آیینی: اولین درس مکتب سیدالکریم حضرت عبدالعظیم (ع) «درس عبودیت و بندگی» می‌داند و می‌گوید باید عامل به آن باشیم و خدای نکرده از سر شیفتگی و شیدایی محض در مدح و منقبت بزرگان دینی شعری نگوییم که باعث خشم پروردگار و وهن اهل بیت (ع) شود.

سرودن شعر درباره شخصیت‌های مهم و اثرگذار، یکی از سنت‌های دیرینه در فرهنگ و ادبیات فارسی و آئینی بوده است، البته نیت شاعران در این زمینه متفاوت بوده است، برخی به نیت ابراز ارادت در این مسیر گام برداشته‌اند و برخی نیز در راستای معرفی ابعاد شخصیت و یا سیره آنها قلم به دست گرفته‌اند. به هر حال به نظر می‌رسد یکی از شخصیت‌هایی که از نگاه شاعران مورد غفلت قرار گرفته است، حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) است، در این زمینه رضا اسماعیلی شاعر پیشکسوت درباره رویکرد شاعران به حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) سخنانی بیان و از چگونگی تبلور یافتن شعرهایی در این عرصه سخن گفت.

او در بیان خاطره‌ای گفت: در کودکی با مادرم فاطمه (که رحمت خدا بر او باد) زیاد به زیارت سیدالکریم حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) می‌رفتم. حضور در صحن و سرای ملکوتی حضرت حس و حال خوبی به من می‌داد. حسی که با معنویت، امنیت و آرامش همراه بود. آن زمان شناخت زیادی نسبت به حضرت نداشتم، ولی تصورم از این عالم ربانی، انسانی بر خوردار از کرامت‌های والای انسانی بود. انسانی مهربان، دوست‌داشتنی، متبسم و کریم که توفیق همشینی و هم‌نفسی با او حال خوشی به من می‌داد. امروزه که شناختم از حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع)، از اکابر محدثین و اعظام علما و نوادگان حضرت امام حسن (ع) و اصحاب امام جواد و امام هادی (ع) - بیشتر شده است، علت آن حال خوش را دریافته‌ام. من در کودکی به زیارت انسانی می‌رفتم که «عبد صالح خدا» بود و در بندگی حضرت حق تمام. همین مقام بندگی راز بزرگی آن سید جلیل‌القدر است. چنان که شیخ صدوق می‌نویسد: حضرت عبدالعظیم (ع) شخصی خداپرست، پارسا و پسندیده خدا و رسول خدا (ص) و مردم بوده است. «(من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۸۰).

عدم توجه شایسته شاعران

متأسفانه در طول سال‌های بعد از انقلاب، شاعران توجه شایسته‌ای به بزرگانی همچون حضرت عبدالعظیم الحسنی نداشته و شعرهایی

که درباره این محدث بزرگ و عالم دینی سروده شده، حجم قابل توجهی از ادبیات دینی ما را به خود اختصاص نمی‌دهد. معدود شعرهایی هم که در طول این سال‌ها سروده شده، سفارشی و به انگیزه شرکت در جشنواره‌های ادبی بوده است. یعنی طی یک فرایند طبیعی و خودجوش خلق نشده است.

این شاعر انقلابی در بیان چرایی غفلت جامعه ادبی نسبت به شخصیت حضرت، به افتادن در دایره دور و تسلسل «روزمرگی» و «جشنواره زدگی» اشاره کرد و افزود: من شاعر امروز دنبال کسی می‌گردم که متاع‌ام را بر او عرضه کنم و او به قیمت خوب خریدارش باشد. در این داد و ستد، خواست مشتری صد در صد مهم است. این که او چه می‌خواهد و چه می‌پسندد؟ شاعر نیز برای این که تلاشش بی‌مزد نماند، کالایی را عرضه می‌کند که مشتری پسند است، یعنی «آنچه شما خواسته‌اید!» ... و تو خود حدیث مفصل بخوان از این مُجمل! بنابراین کاملاً طبیعی است که در مورد بسیاری از بزرگان دینی صرفاً به این علت که همایش یا جشنواره‌ای برای آنها برگزار نمی‌شود، شعری سروده نشود. شوربختانه بسیاری از ما فراموش کرده‌ایم که خواهان و مشتری اصلی شعر آیینی، خدا و خاندان رسالت‌اند و باید پیش و بیش از هر کسی تأیید و رضایت آنها مدنظر شاعر باشد. وقتی مشتری، خداست، چشم داشتن به پسند دیگران و صله خواستن از غیر خدا کار مقبولی نیست. اگر شاعر با خلوص نیت در این راه گام بردارد، به یقین صله خود را از حضرت حق و سلسله کرامت دریافت خواهد کرد، چنان که حضرت لسان‌الغیب حافظ شیرازی می‌فرماید:

«تو بندگی چو گدایان به شرط مزد مکن/ که خواجه خود روش بنده پروری داند»

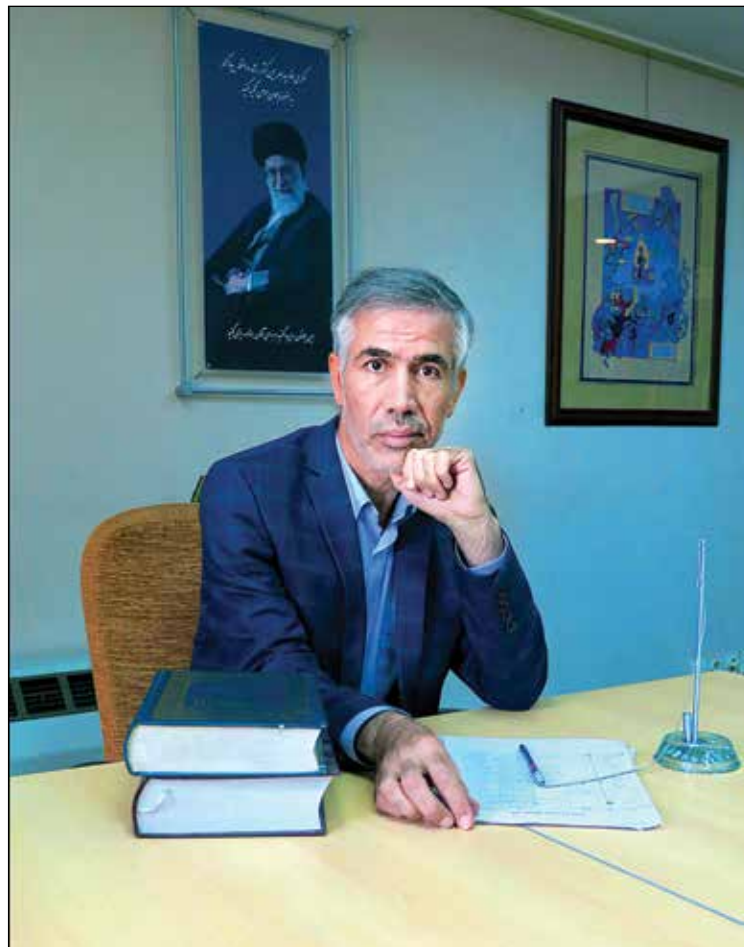
وی وزن شعرهای سروده شده را ارزیابی کرد و گفت: بسیاری از این شعرها در صورت، متوقف مانده‌اند و پارا از مدح و منقبت فراتر نگذاشته‌اند. مدح و منقبت خوب است، ولی کافی نیست. خواننده شعر با مدح و منقبت نمی‌تواند به شناختی از شخصیت این بزرگان نائل شود. این شعرها پاسخ درخور و شایسته‌ای به مخاطبانی که عطش شناخت این بزرگان را دارند، نمی‌دهد. یعنی نمی‌گوید حضرت عبدالعظیم الحسنی چه

نقشی در تکوین و تکامل منظومه دینی و روایی ما داشته است؟ از چه مراتب علمی برخوردار بوده و امروز چه جایگاهی در فرهنگ اسلامی ما دارد؟ من تأملی اجمالی در زندگی این بزرگان داشته‌ام. به نکته قابل توجهی در رابطه با شخصیت انسان‌های تاریخ‌ساز و تأثیرگذاری چون حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) رسیدم که متأسفانه این بُعد در شعر آیینی امروز ماسخت مورد غفلت قرار گرفته است. اولین چیزی که در بررسی و کنکاش زندگی خاندان رسالت (علیهم السلام) و بزرگان دینی توجه انسان را به خود جلب می‌کند، این است که راز رستگاری و سربلندی آنها چیزی جز «بندگی» حضرت حق نیست. و مگر نه این است که گفته‌اند: «بندگی کن تا که سلطنت کنند». از همین رو پیش و بیش از هر چیز، راز عظمت شخصیت‌هایی همچون حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) را باید در عبودیت، تهذیب نفس، جهاد اکبر و تقوای ایشان جست‌وجو کرد.

اسماعیلی معتقد است وقتی ما بر این سفره نورانی می‌نشینیم، باید ادب و آداب هم‌سفره بودن با خاندان رسالت را رعایت کنیم. ادب حکم می‌کند که ما از بزرگان دینی پیروی کنیم و پیروی از آنها امکان‌پذیر نیست، مگر با تبیین سیره عملی آنها. حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) مسلمانی «پیرو» بود و در مسیر بندگی حضرت حق گام برمی‌داشت. ما نیز اگر خود را مُحب و دوستدار او می‌دانیم باید از او «بندگی» بیاموزیم؛ اولین درس مکتب سیدالکریم «درس عبودیت و بندگی» است که باید عامل به آن باشیم و خدای نکرده از سر شیفتگی و شیدایی محض در مدح و منقبت بزرگان دینی شعری نگوییم که باعث خشم پروردگار و وهن اهل بیت (علیهم السلام) شود. ما باید هم قیله و هم قبیله شاعران بصری چون دعبل، کمیت، فرزیق و هانف اصفهانی باشیم و شعرهای آیینی ما باید شعرهای روشنی از جنس شعر زیر باشد:

«که یکی هست و هیچ نیست جز او/ وحده لاله الا هو»

وی در پاسخ به این پرسش که ادب و آداب شعر آیینی چیست و برای سرودن شعر درباره شخصیت‌هایی چون حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) باید به چه نکاتی توجه کرد؟ بیان کرد: خلوص نیت و اهل ذکر بودن از آداب شعر آیینی به شمار می‌رود، چنان که عطار گفته است: «ذکر باید گفت تا فکر آورد/ صد هزاران معنی بکر آورد» نیایش و پرستش به مدد ذکر و دعا، حلقه وصل بنده با خداوند هستی‌بخش و راه بالندگی و

خاندان رسالت و حقیقت زلال دین - به ویژه اصل توحید - غافل مانده‌ایم. با توجه به مقتضیات زمانه و نیاز جامعه به درک عمیق‌تر و اصیل‌تر از دین و برای این که شعر آیینی ما از دایره تکرار و تقلید بیرون بیاید و جانی دوباره بگیرد، زمان آن رسیده است که با بهره‌گیری از منابع اصیل دینی همچون قرآن، نهج‌البلاغه، صحیفه سجادیه و ... در حوزه شعر آیینی از منزل صورت (مدح و منقبت) به منزل سیرت (معارف و حقایق دینی) هجرت کنیم.

این شاعر کشورمان ادامه داد: امروز رسالت ما به عنوان شاعران آیینی این است که همچون دعبل، کمیت و فرزدق به افق‌های جامع‌تری از حوزه دین و معرفت بنگریم و به تبیین سیره عملی خاندان رسالت بپردازیم. شعر آیینی باید آینه تمام‌نمای معارف حقه قرآنی و حقایق انسان‌ساز توحیدی باشد. امروز رسالتی بالاتر از این برای ما شاعران آیینی متصور نیست که با تعمق و تدبیر در سیرت و باطن دین، به تبیین سیره عملی خاندان رسالت (علیهم السلام) و آموزه‌های انسان‌ساز قرآنی و وحیانی بپردازیم و ساحت مقدس دین و آیین را از گزند تحریف و آلوده شدن به آفت خرافه و گزافه حفظ کنیم. زمان آن رسیده است که با بهره‌گیری از میراث ماندگار پیامبر خاتم(ص) - قرآن و عترت - از مدح و منقبت صرف فاصله بگیریم و همچون شاعران صدر اسلام بر مسند پیام‌رسانی تکیه بزنیم و در این ساحت مقدس به دنبال ترویج حکمت‌های دینی و احیای مکارم اخلاقی باشیم. به عبارت دیگر باید با به تصویر کشیدن سیره عملی بزرگان دین، از زبان شعر برای سوق دادن افشار مختلف جامعه به «سبک زندگی اسلامی» استفاده کنیم.

او گفت: در مورد شخصیت حضرت عبدالعظیم الحسنی(ع) که یکی از چهره‌های برجسته علمی روزگار خود بوده است، بهترین شیوه، پرداختن به کرامت‌های اخلاقی، فضایل انسانی، مراتب علمی و سیره عملی آن حضرت است. ما کمتر بزرگان دینی را به عنوان عالم و دانشمند معرفی کرده‌ایم. حال آن که همه آن بزرگان اقیانوس بیکران دانش و از سرآمدان علمی روزگار خود بوده‌اند. به زعم من امروز برای خوب معرفی کردن اسلام و جهان‌بینی اسلامی، پرداختن به بُعد علمی بزرگان دینی و شخصیت‌های برجسته‌ای چون حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) یک رسالت و ضرورت است.

چون دشمنان اسلام برآنند که مسلمانان را انسان‌هایی صرفاً عاطفی، بی‌منطق،

می‌تواند ادب و آداب سرودن شعر آیینی باشد تا بتواند هم به رسالت خود عمل کرده و هم اثرگذار باشد، به همین دلیل شعری که در رابطه با حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) سروده می‌شود باید دارای چنین ویژگی باشد.

ابتلا به فقر اندیشه

او با بیان اینکه شاعران در مورد تبیین سیمای حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) بیشتر باید به چه ابعادی از شخصیت ایشان بپردازند، اظهار کرد: امروز یکی از بزرگ‌ترین آفاتی که در جان ادبیات دینی و آیینی ما رخنه کرده است، آفت «مناسبتی سرودن و سطحی‌نگری» است. بخش اعظم شعر آیینی روزگار ما به «فقر اندیشه» مبتلا است، لهجه‌ای صرفاً احساسی و توصیفی دارد و به مدح و منقبت اختصاص یافته و در مولودیه، سوگ و مرثیه خلاصه شده است، به ویژه در عرصه نوحه و مرثیه که با ادبیات سوگوارانه (سوگ سیاه، نه سوگ سرخ) در نازل‌ترین شکل آن مواجه هستیم. با کمال تأسف باید اعتراف کنیم که ما در این حوزه از پرداختن به سیره عملی

بلوغ شخصیت وی است. دعا، نردبان ترقی انسان به مقامات معنوی و آزادی وی از ذلت بندگی نفس و رسیدن به سرمزل عبودیت و بندگی خداست. «ادب و آداب بندگی» نیز چیزی جز تلاش در کسب مکارم اخلاقی و انسانی نیست. کرامت اخلاق به معنای ملکه شدن «فضایل انسانی» در روح انسان و برخورداری از عزت نفس و مناعت طبع است. مکارم اخلاق آراسته شدن به صفاتی است که باعث بلوغ معنوی و تعالی روح می‌شود و تمایلات عالی انسان را به منصف ظهور می‌رساند و در نهایت راه را برای بندگی انسان فراهم می‌کند. امام صادق(ع) عبودیت و بندگی را در سه چیز می‌داند: «اول این که بنده در آنچه خدا بر او منت گذاشته و بخشیده است برای خود مالکیت نبیند، بدان جهت که بندگان را ملکی نیست، مال را مال خدا می‌دانند و آن را در جایی که خدا فرموده است، قرار می‌دهند. دوم: این که بنده خدا برای خودش مصلحت‌اندیشی و تدبیر نکند. سوم: این که تمام مشغولیاتش منحصر شود به آنچه که خداوند او را بدان امر کرده است، یا از آن نپوی فرموده است. از این رو همه این مسائل

زیارتی در شأن حضرت عبدالعظیم (ع) را تجربه کنید

ادب، سکوت، به آرامی گام برداشتن، پایین بودن سر به نشانه ارادت و ادب، ایستادن در مقابل درب حرم، اذن دخول گرفتن، به آرامی وارد شدن، در گوشه‌ای ایستادن و زیارت‌نامه خواندن، درد و دل کردن، دعا کردن، با ادب محض اجازه رفتن گرفتن، دست به سینه از حرم خارج شدن و ... بخش‌هایی از سبک رفتاری علما و بزرگان هنگام زیارت قبور مطهر ائمه (ع) و امامزادگان واجب‌التعظیم است. برای تجربه یک زیارت مقبول و به جای آوردن شأن زیارتی حضرت عبدالعظیم (ع) توصیه‌هایی وجود دارد؛ از جمله عالم بودن و آگاه بودن به این مسئله مهم که به زیارت چه کسی می‌رویم؛ حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) کسی است که با زیارتش، ثواب زیارت سید الشهداء (ع) امید می‌رود، پس باید در شأن و جایگاه چنین فردی زیارت آغاز شود.

انجام غسل زیارت، پوشیدن لباس پاکیزه و آراسته، خودداری از سر و صدای بلند، قرائت زیارت‌نامه به صورت ایستاده (در صورتی که توان آن در فرد وجود داشته باشد)، رعایت حقوق دیگران، اقامه دورکعت نماز و هدیه آن به حضرت، رعایت ادب و سکوت در حرم و ... از جمله آداب ظاهری زیارت حضرت عبدالعظیم (ع) است. غیر از رعایت آداب ظاهری، یک سلسله آداب و مقررات اخلاقی و معنوی نیز وجود دارد که باید مورد توجه قرار گیرد از جمله زائری که به زیارت می‌رود، باید در درون خود، حالت توبه و استغفار به وجود بیاورد، تا بتواند از نورانیت و معنویت زیارت بهره‌مند شود، زبان زائر به جای گفت‌وگوهای دنیوی باید به تکبیر و ذکر خدا گویا باشد، زائر متوجه خطاها و لغزش‌های خود باشد و راه کمک گرفتن از مقام صاحب بقعه را مورد توجه قرار دهد.

زائر باید حالت خشوع و حضور قلب را در خود تقویت کند و با فراغت از مطالب مادی و با خاطری پاک و آراسته و با قدم‌های آهسته، قدم به آستانه امامزاده بگذارد. برای درک فیض زیارت، آنچه بیشتر نقش سازنده دارد این است که زائر با قلبی پاک از شرک و ریا و حسد و کینه، به بقعه وارد شود و با دلی پاک و با صفا زیارت‌نامه را بخواند.

خشونت‌طلب و خرافی معرفی کنند. از همین رو به تصویر کشیدن سیمای علمی بزرگان دین در جهان امروز یک ضرورت غیر قابل انکار است. باید در شعرهایی که برای بزرگان دینی می‌گوییم به «عقلانیت، تفکر و اندیشه» هم توجه داشته باشیم و از «جنون‌ستایی» و «شیدایی محض» اعلام برائت کنیم. دین اسلام دین عقل و منطق و اندیشه است، ولی متأسفانه این دقیقه در شعر آیینی مورد غفلت قرار گرفته و شاعران ما به جای این که به اندیشه مخاطبان تلنگر بزنند و «نگریستن» را به آنان بیاموزند، صرفاً به دنبال «تحریک احساسات» و «گریاندن» محبان اهل بیت (علیهم‌السلام) هستند.

وی حُسن ختام این مصاحبه را به غزلی قابل تأمل و خوش مضمون از شاعر آیینی هم روزگارمان «سیدهاشم وفایی» اختصاص داد در این غزل شاعر تا حدود زیادی پا را از منزل «صورت» که مدح و منقبت صرف است فراتر نهاده و با توانایی، سیره عملی آن حضرت را به تصویر کشیده است که این بصیرت و هوشمندی قابل تحسین و ستایش است:

«نام گرمی‌اش اگر عبدالعظیم بود
عبد خدای بود و مقامش عظیم بود
گر از کرامتش همه کس فیض می‌برد
از نسل خاندان امامی کریم بود
عطر حدیث آل رسول از لبش چکید
در مکتب فضیلت و تقوا فهیم بود
تنها نبود بیک خوش الحان باغ عشق
پرهیزگار و عابد و زاهد، حکیم بود
آموخت درس بندگی از اهل بیت نور
محبوب پیشگاه خدای علیم بود
غیر از خدا نداشت نیازی به هیچ کس
در عمر خویش صاحب طبعی سلیم بود
لبخند مهربانی و گرمش چو آفتاب
دست نوازشی به سر هر یتیم بود
گل‌سیرتان عشق به مدحش سروده‌اند
اخلاق او لطیف‌تر از هر نسیم بود
پیوسته او به منزل مقصود می‌رسید
زیرا صراط زندگی‌اش مستقیم بود
هفتاد و نُه بهار ز عمرش گذشت و باز
در سایه امید و ولایت مقیم بود
در گلشن همیشه بهار حریم او
هر گل که دیده‌ایم به ناز و نعیم بود
هر کس که رونمود بر این آستانه گفت:
این بوستان عشق بهشتی شمیم بود
پروانه بهشت به دستش دهد خدا
هر کس که زائر حرم این کریم بود»

ممدٹی فراسانی عنوان کرد

کم توجهی به موضوع حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) در شعر شاعران

است و از طرفی هم بیشتر به شخصیت‌هایی چون ابا عبدالله (ع)، حضرت زینب (س) و حضرت ابوالفضل (ع) توجه و پرداخته شده و دیگر شخصیت‌های حماسه کربلا مورد غفلت قرار گرفته است که این امر از یک سو به عظمت شخصیت این افراد برمی‌گردد و از طرفی هم کم توجهی به شخصیت‌های دیگر صورت گرفته است که این موضوع نیازمند برنامه‌ریزی فرهنگی است.

این شاعر در ادامه به تأثیر شعر در معرفی شخصیت حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) اشاره و عنوان کرد: با توجه به اینکه شعر آینه روح، اعتقادات، اندیشه‌ها، حسرت و آرزوهای شاعر است؛ از این رو شاعری که ارادتمند اهل بیت (ع) و عارف به معارف اسلامی و قرآنی باشد، این معرفت در شعرش نیز متجلی خواهد شد، به همین دلیل اغلب شاعران باید با کارهای فرهنگی در معرض این موضوعات قرار گیرند تا به سرودن شعرهایی از این نوع دست بزنند، به این معنی که کارهای فرهنگی چون جشنواره‌های شعر برگزار شود.

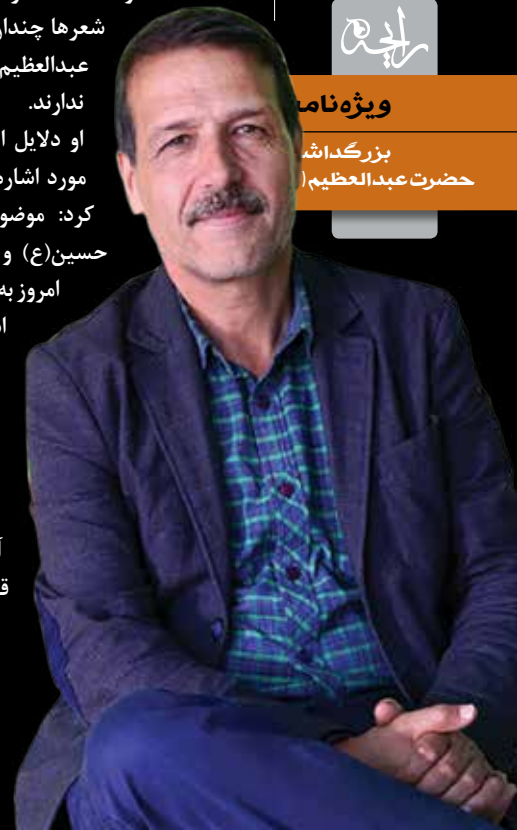
ممدٹی خراسانی در پاسخ به سؤالی مبنی بر اینکه پرداختن به شخصیت افرادی چون حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) که چند امام معصوم (ع) را درک کرده است، چه تأثیری می‌تواند در جامعه بگذارد، گفت: این موضوع بسیار موثر است، شعر یک نشانه غنی فرهنگی در کشورمان است، در گذشته فرهنگی ما، شعر هنر ملی بوده است و کماکان این موضوع صادق است. شعر رسانه‌ای اثرگذار بوده و امروز هم با وجود اینکه شعر، رقبای دیگری چون سینما پیدا کرده است، اما همچنان اصلی‌ترین کارکرد رادر حوزه فرهنگی دارا است.

مصطفی ممدٹی خراسانی، شاعر انقلاب درباره شعرهایی که در رابطه با حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) سروده شده است، گفت: در رابطه با ایشان نه تنها در حوزه شعر بلکه در حوزه محافل و مجالس مذهبی نیز کار فرهنگی چندانی انجام نشده است، با توجه به اینکه آرامگاه ایشان در ایران است و مردم ارادت زیادی نسبت به شخصیت آن حضرت دارند، اما معرفت و شناخت از ایشان بسیار کم است. او گفت: شعرهای زیادی درباره شخصیت و نقش ایشان در جریان پیشبرد اهداف اهل بیت (ع) و دین مبین اسلام وجود ندارد و توجه چندانی نیز نشده است و شعرهای معدودی هم که وجود دارد، بیشتر خود شخصیت حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) موضوع شعر قرار گرفته است و به نظر می‌رسد چند گد درباره زندگی ایشان در ذهن شاعران بوده است و از طریق توانسته‌اند شعرهایی بسرایند، اما شعرها چندان موضوع حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) را ندارند.

او دلایل این کم توجهی را مورد اشاره قرار داد و بیان کرد: موضوع عاشورا، امام حسین (ع) و کربلا در جامعه امروز به اندازه‌ای پرفروغ است که هم فضای عمومی و هم خواص و اهل فرهنگ و ادبیات را در بر گرفته است و انرژی شعر آیینی معطوف به قیام ابا عبدالله (ع)

ویژه‌نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

در آسمان کرامت

عنایت مضرّت عبدالعظیم (ع) به استاد سازگار

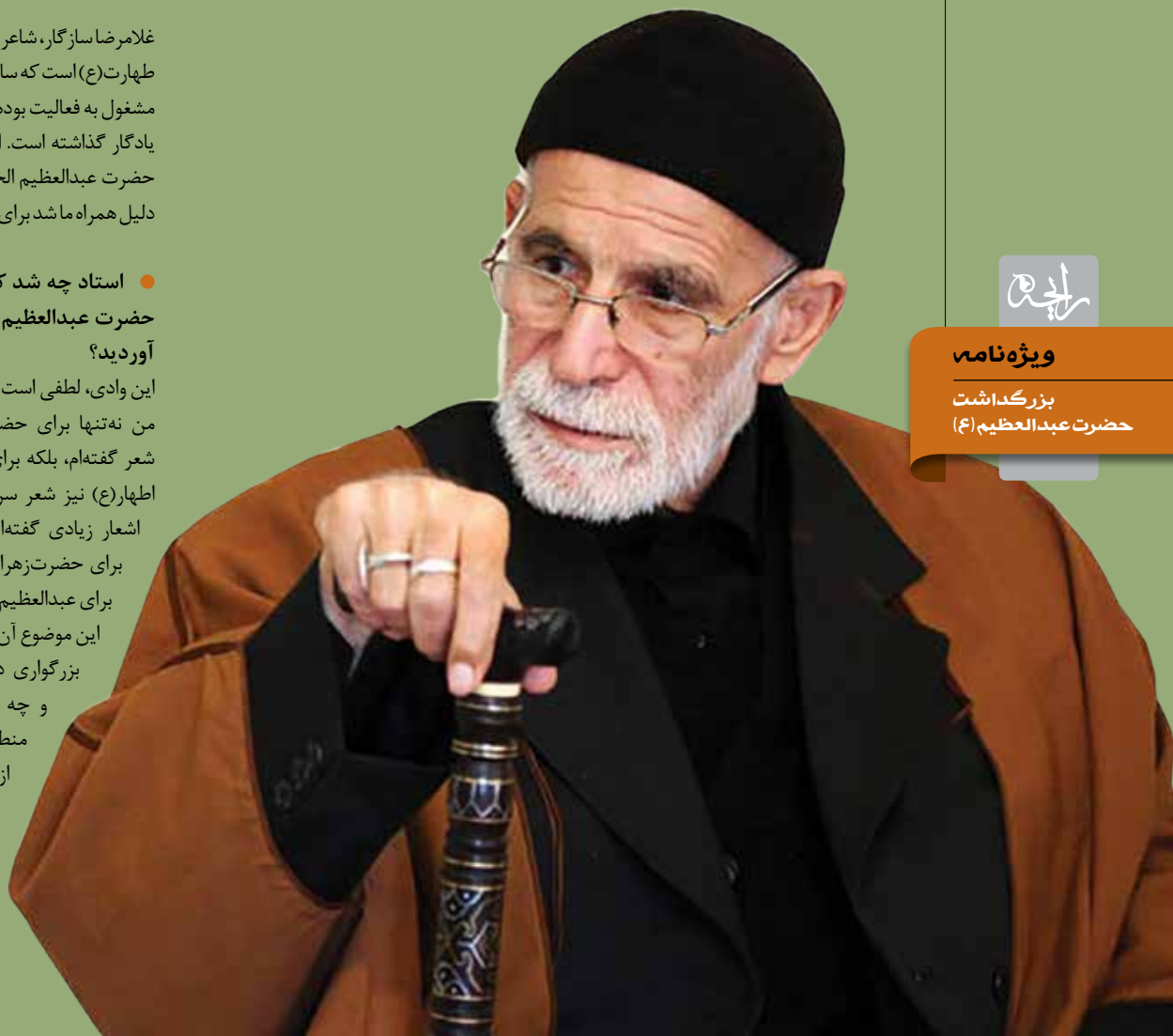
شعری که قیامت به پا کرد

استاد غلامرضا سازگار از شاعران و مداحان اهل بیت (ع) از عنایت حضرت عبدالعظیم (ع) به خودش سخن گفت که حاجت وی را در تغییر شغلش روا کرد و عمری را در مداحی این آستان گذراند.

غلامرضا سازگار، شاعر و مداح اهل بیت عصمت و طهارت (ع) است که سالیان سال را در این کسوت مشغول به فعالیت بوده و آثار ارزنده‌ای از خود به یادگار گذاشته است. او شعرهای زیادی درباره حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) دارد، به همین دلیل همراه ما شد برای پاسخ به پرسش‌های ما.

● استاد چه شد که به شعرسرایی برای حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) روی آوردید؟

این وادی، لطفی است که خداوند به من داشته. من نه تنها برای حضرت عبدالعظیم (ع) زیاد شعر گفتم، بلکه برای اکثر امامزاده‌ها و ائمه اطهار (ع) نیز شعر سروده‌ام، ولی برای دو نفر اشعار زیادی گفتم؛ از بین معصومین (ع) برای حضرت زهرا (س) و از بین امامزاده‌ها برای عبدالعظیم الحسنی (ع). یکی از علل این موضوع آن است که می‌فهمیدم چه بزرگواری در دامن ری قرار گرفته و چه آفتاب عالم‌تابی در این منطقه جای دارد که یکی از دلایلی تطابق زیارت ایشان با زیارت حضرت

سازگار

ویژه‌نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

دیدم علی سراسر است و تواز علی سری»
این قصیده‌ای بود که آن فرد خواب‌نما شده بود و
الحمدالله به آن عنایت شده است.

● شاعران بسیاری از نوقلمان تا کسانی
که پیشکسوت هستند در حوزه‌های
دیگر شعر سروده‌اند، ولی درباره حضرت
عبدالعظیم(ع) چندان کار نشده است.
در حوزه ائمه معصومین(ع) خیلی شعر
داشته‌ایم، ولی با توجه به آن شخصیت
والایی که حضرت عبدالعظیم(ع) دارد، در
این حوزه آن گونه که باید، اشعار زیادی
نداشته‌ایم. بعد از شما نیز محمدعلی
مجاهدی خیلی در این حوزه فعالیت کرده
است، ولی شاعران دیگر دچار نوعی رخوت
و رکود در این حوزه هستند. علت آن را در

چه چیزی می‌بینید؟

علت آن این است که بعضی از شعرا توانایی
ندارند؛ بعضی از آنها مشغول شعرسرایی درباره
امیرالمومنین(ع) و امام حسین(ع) هستند، چون
بیشتر شعرها برای این دو بزرگوار و حضرت
زهر(س) گفته می‌شود؛ خداوند قدرت طبعی
به من داده است که وقتی اراده می‌کردم شعر
بسرایم و قصیده‌ای بگویم، قافیه، وزن و دیگر
مضامین جلوی چشمم رژه می‌رفتند. برای
همین من خیلی راحت شعر می‌سرودم. البته
الان مقداری پیر شده‌ام و قدرت طبعم کاهش
پیدا کرده است و دیگر نمی‌توانم مانند گذشته
شعر بگویم. پیش از این قصیده‌ای ۱۱۰ بیتی برای
امیرالمومنین(ع) ساختم که به عدد نام آن امام
همام است. البته بیان فضائل امیرالمومنین(ع)
نیازمند سرودن هزاران قصیده است.

البته اشعار سروده شده درباره حضرت
عبدالعظیم(ع) در مقابل اشعار امیرالمومنین(ع)
خیلی کم است؛ بیشتر شعرهایی که من ساختم
برای حضرت زهر(س) است و بعد از آن،
سروده‌های مربوط به حضرت امیرالمومنین(ع)
است و بعد از آن، اشعارم مربوط به کربلا و امام
حسین(ع) و سپس حضرت عبدالعظیم(ع) قرار
می‌گیرند.

● آیا شاعرانی که در حوزه شعر فعالیت
می‌کنند، جایگاه‌وشأن حضرت عبدالعظیم(ع)
را به درستی نشان داده‌اند که در این حوزه کمتر
شعر می‌گویند یا اینکه غفلتی در این باره
صورت گرفته است؟

دلیل آن، غفلت و ناتوانی است. طبع بعضی‌ها

نیز درباره حضرت عبدالعظیم(ع) داشتیم و اشعار
زیادی درباره ایشان دارم.

● به بسیاری از کسانی که در حوزه اهل
بیت(ع) و منسوبین آن حضرات کار
می‌کنند، خیلی وقت‌ها عنایات ویژه‌ای
می‌شود. آیا تاکنون برای شما این اتفاق
افتاده است که مثلاً هدیه‌ای دریافت کرده
باشید، گرمی در حق شما کرده باشند؟

البته نمی‌توانم به شما بگویم، ولی همه اشعاری
که می‌سراییم عنایت است. شعری برای حضرت
زهر(س) سروده بودم که کسی از آن خبر
نداشت. یکی از شاگردان حاج رجبعلی خیاط به
من نامه‌ای داد که هنوز برگه آن را دارم. شیخ در
خواب به ایشان گفته بود «به سازگار بگویند با
این شعری که گفتی در عالم برزخ هم قیامت به پا
کردی». این خواب طی دو، سه سال پیش دیده
شده بود. شعر این است؛

«تو کیستی، تمام بهشت پیمبری

نه از بهشت هم به مشامش نکوتری

گفتم تو مادر حسینی، ولی درست دیدم

همه پیامبران را تو مادری

گفتم شبی مقایسه‌ات با علی کنم

سیدالشهدا(ع) است؛ این موضوع بر پایه فرمایش
امام معصوم(ع) است که عده‌ای به امام هادی(ع)
عرض کردند ما به کربلا رفته و قبر امام حسین(ع)
را زیارت کردیم و اهل ری هستیم. حضرت(ع) به
آنها فرمودند که اگر در ری هم به زیارت حضرت
عبدالعظیم(ع) می‌رفتید، همان ثواب زیارت امام
حسین(ع) را به شما می‌دادند.

این موضوع یکی از دلایلی بود که به این سمت
و سوگرایش پیدا کردم. دلیل دیگر هم این بود
که در اکثر سنوات برای شعرخوانی و مداحی در
حرم حضرت عبدالعظیم(ع) دعوت می‌شدم و این
موضوع باری بر گردنم می‌گذاشت که باید یک
شعر جدید بسرایم. مثلاً امسال شعری را سروده‌ام
و سال آینده شعر جدیدتری باید بسرایم.
همچنین برای حضرت معصومه(س) اشعار
زیادی دارم که شاید این تعداد یک کتاب جیبی
شود، چون زیاد به حرم حضرت دعوت می‌شدم؛
خداوند متعال هم سمت شاعری و هم مداحی به
من عطا کرده بود و این توفیق را داشتم که اشعار
بسیاری درباره آن حضرت بسرایم. وقتی من را
دعوت می‌کردند می‌دانستم از من توقع دارند که
اشعاری نو بازخوانی کنم و بر این اساس اشعار
تازه‌ای می‌سرودم. به همین علت، این توفیق را

روا نیست. طبع قرا ندارند که بتوانند مضامین نو را در شعری که می‌سرایند بیان کنند. از سوئی غفلت هم شده است. هیچ کس نمی‌تواند مقام حضرت عبدالعظیم (ع) را بشناسد، چون امام او به او فرمودند تو ولی ما هستی.

● آیا شما در این حوزه به کسانی که زیر نظر شما شعرسرای می‌کنند و آموزش می‌بینند، توصیه و تاکیدی داشته‌اید؟

بله، همیشه این تاکید را داشتم که طبع خودشان را حرام نکنند و گوهر شعر را به پای هر کسی نریزند. به شاعران غیرآیینی و آیینی هم این جمله را عرض کردم که شعرهای غیرآیینی باید ممدوح را بالا ببرند تا به شعرشان قد بدهند، ولی شعرای آیینی باید شعر را بالا ببرند تا مثلاً به قامت امیرالمومنین (ع) نزدیک شود.

در عین حال همین جمله خاقانی درباره امیرالمومنین (ع) را باید بگویم که «یا علی من وقتی می‌خواهم شعر بگویم مثل سربازی که جلوی ناصرالدین شاه رژه می‌رود قافیه و شعر جلوی من رژه می‌رود، با این حال وقتی می‌خواهم برای تو شعر بگویم از هر موی بدنم یک عرق خجالت می‌ریزد؛ چرا کسی مثل من برای تو شعر بگوید» در صورتی که خاقانی با آن طبع عظیمش اراده می‌کرد دو قصیده را با هم می‌گفت، یک بیت به این می‌گفت، یک بیت به دیگری و هر دو قصیده را همزمان می‌ساخت؛ شاعری عجیب بوده است. بعضی از شعراء را داریم که جانشان را فدای اهل بیت (ع) کرده‌اند، مثل مرحوم هلالی جغتایی؛ غزلسرایی که بعد از حافظ شاید در غزلسرایی حرف اول را بزند. به او گفتند برای چهار یار شعر بگو، گفت و رسید به این جا که «چهار یار نبی به مذهب من/ علی و فاطمه و حسن و حسین» که همان جا سر از بدنش جدا کردند؛ یعنی تا این میزان شعراء تقیه و ترس بودند.

امروز شیعه با جسارت و شهامت حرفش را می‌زند. ولی یک روزی خیلی از بزرگان ما را به جرم تشیع کشتند؛ شهید اول، شهید ثانی و ... ولی امروز دیگر شعرا نباید ترسی داشته باشند. واقعاً درباره حضرت عبدالعظیم (ع) کم گذاشته‌اند و من به آنها سفارش می‌کنم که کاری کنند که حق این بزرگوار ادا شود؛ چرا؟ برای اینکه اولاً حق آب و گل دارد، به‌ویژه شعرای تهران و ری را بیشتر مورد خطاب قرار می‌دهم و دیگر شعرای ایران را می‌گویم که بزرگواری حق همسایگی به ما دارند؛ یکی امام رضا (ع)، حضرت شاهچراغ (ع) و حضرت عبدالعظیم (ع).

متأسفانه یکی از کمبودهایی که من دارم این است که برای حضرت شاهچراغ (ع) شعر کم گفته‌ام، ولی برای حضرت عبدالعظیم (ع) هر وقت خواستم شعر بگویم، مثل این بود که کمکی از غیب آمده باشد و قلم روی صفحه راه رفته و من شعر گفته باشم.

● کسانی که می‌خواهند در این حوزه شعر بگویند با توجه به اینکه خود شما قصیده‌های زیادی در این رابطه دارید باید چه ویژگی‌ها و توانایی‌هایی داشته باشند و چه اقدامی باید انجام دهند که شعر غنی و پرمحتوا بیان کنند؟

اول این که باید توانایی داشته و از قریحه شاعری قوی برخوردار باشند؛ دوم اینکه توسل پیدا کنند؛ سوم اینکه عاشق باشند. وقتی شاعر عاشق یک امام باشد، مسلماً تمام وجودش در بست در اختیار او قرار می‌گیرد و بهتر شعر می‌گوید. وقتی کسی را از صمیم قلب دوست داشته باشید و بخواهید، بهتر می‌توانید برایش شعر بگویند و بنویسید.

● آیا لازم است که نهادهای سیاستگذار در حوزه شعر همچون کانون مداحان، وزارت ارشاد، حوزه هنری و ... نهضتی در این حوزه راه بیندازند؟

حتماً. من چند بار از مسئولان حرم حضرت عبدالعظیم (ع) خواستم که شب شعری را برای این شخصیت بزرگوار تشکیل بدهند. این شب شعرها، شعرا را به کار می‌اندازد و از پنجاه شاعر دعوت می‌شود؛ همین موضوع سبب می‌شود که شاعر اشعار تازه‌ای برای شعرخوانی بسراید و وقتی انسان در انجمن شعر قرار گرفت، طبعش قوی می‌شود. وقتی می‌بینم یک نفر یک قصیده خوب برای حضرت عبدالعظیم (ع) گفته، سوژه نیز از ذهن من تراوش می‌کند.

● بیشتر اشعار شما در رابطه با حضرت عبدالعظیم (ع) قصیده است یا سبک‌های دیگری را هم دارید؟
اکثراً قصیده است.

● تا کنون چیزی از حضرت در خواست کرده‌اید که به شما داده باشند؟

بله شغل قدیم من ناوایی بود، ولی می‌دیدم محیط بدی است. ۴۰ هفته، شب‌های جمعه به زیارت حضرت عبدالعظیم (ع) آمدم و گفتم می‌خواهم در عرصه مداحی وارد شوم، من را از

این کار نجات بدهید؛ البته آن موقع هم مداحی می‌کردم و در مجالس می‌رفتم و می‌خواندم، ولی صرفاً مداح نبودم. این بود که همان ۴۰ شب جمعه که تمام شد، روز شنبه‌اش یکی از بزرگان من را برای نهار دعوت کرد و یک عبا جلوی من گذاشت و گفت که شما دیگر حق ندارید ناوایی بروید، آنچه که شما می‌خواهید من ادا می‌کنم. شما برای ناوایی ساخته نشده‌اید، برای مداحی ساخته شده‌اید. این بود که دو روز بعد این حاجت داده شد، با اینکه من سال‌ها در این شغل بودم، ولی یک آقا می‌آید و عنایت می‌کند و عبا روی دوش من می‌گذارد و می‌گوید شما باید در مداحی بیایید.

● استاد غلامرضا سازگار در ادامه شعری در مدح حضرت عبدالعظیم (ع) خواند:

«این مقدس وادی ری یا زمین کربلاست
یا بقیع است و مزار چهار نجل مصطفی است
کاظمین است و دو خورشید امامت در برش
یا نجف یا سامرا یا تربت پاک رضاست
این زمین باشد صدف، در او یگانه گوهری است
کافرینش با بهایش سنگ بی قدر و بهاست
نام نیکویش ابوالقاسم، لقب عبدالعظیم
نجل احمد، زاده زهرا، عزیز مجتبی است
حلقه‌های مرقدش حبل‌المتین اهل دل
آستان با صفایش قیله اهل صفاست
گرد راه زائرش خوشتر ز عطر باغ خلد
خاک پای خادمش چشم ملک را طویاست
چرخ از آن بلد که می‌گردد به دور قدر او
ری از این نازد که در آن تربت این مقتداست
ری چه قدری داشت، قبر وی اگر در آن نبود
آری آری کی صدف رابی گوهر قدر و بهاست
هر که هستی با وضو بگذار پا در این حرم
کین حرم بیت الحرام دیگر اهل ولاست
انقراض آل عباس و دوام اهل بیت
شاهدش این بارگاه و این همه عز و اولاست
هر که شد زوار این نجل حسن در ملک ری
زائر قبر حسین ابن علی در کربلاست
زانرا این مجتبی دیگر از صلب علی است
اهل ری این زاده زهراست، مهمان شمامست
خشت خشت این حرم گویند دائم این سخن
آنچه در دار فنا باقیست، وجه کبریاست
چند روزی، ملک جولانگاه باطل می‌شود
دور این جولان تمام و حق هماره باجاست
ای کریم ابن، کریم ابن، کریم
ای که تاحشر کرامت بر سر کوبت گداست
هم به تخت قبهات گردد دعاها مستجاب»

بزرگداشت
حضرت عبد العظیم (ع)
در سرای سیدالکریم

عبدالله عبدالجباری در سال ۱۳۴۳ در شهری به دنیا آمد. یکسال و نیمه بود که پدرش را از دست داد. در دوران نوجوانی و همزمان با سال‌های منتهی به پیروزی انقلاب در مبارزات ضد نظام طاغوتی و بخش‌های اعلامیه فعالیت داشت. پس از پیروزی انقلاب نیز یکی از فعالان کمیته‌های انقلابی بود. تا اینکه جنگ تحمیلی شروع و وی راهی جبهه اهواز شد. وی در عملیات آزادسازی خرمشهر به شدت مجروح و دچار سوختگی شدید شد و علی‌رغم صدمات شدیدی که دیده بود دوباره عازم جبهه شد و در جبهه سومار پس از مبارزه‌ای نفس‌گیر و زمین‌گیر کردن تانک‌های دشمن در حالی که فقط ۱۸ سال داشت به لقاءالله پیوست.

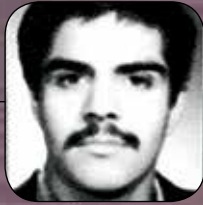

شهید محمد علی بارگاهی در سال ۱۳۱۶ در شهری به دنیا آمد. پس از گذراندن تحصیلات و سربازی در یک شرکت مشغول به کار شد و همزمان فعالیت‌های سیاسی‌اش را مخفیانه با گرفتن پیام‌های امام و انتقال پیام‌ها به مردم انجام می‌داد. بعد از پیروزی انقلاب نیز شروع به فعالیت در جهاد سازندگی کرده به دور افتاده‌ترین نقاط ایران از جمله روستاهای بندرعباس، سیستان و بلوچستان و کردستان رفت. با آغاز جنگ تحمیلی، وی هم در جبهه و هم در جنگ حضور داشت و با وجود داشتن پنج فرزند هیچگاه از تلاش خود کم نکرد. شهید بارگاهی در سال ۶۴ شیمیایی شد اما فعالیت‌های خود را در جهاد و جنگ ادامه داد. تا اینکه در سال ۷۰ بیماری ایشان که در اثر تنفس گازهای شیمیایی در وجودشان ریشه دوانده بود عود کرد و در نهایت در سال ۷۲ به شهادت رسید.

ستارگانی به دور خورشید کرامت

در آستان حرم حضرت عبدالعظیم (ع) مهمانان زیادی ساکن هستند که در این میان شهدای نیز همسایه خورشید کرامت هستند.

محمد ابراهیم جواهری در شهر ری متولد شد. وی تحصیلاتش را تا اخذ مدرک فوق دیپلم ادامه داده و ساعت‌ساز بود. محمد ابراهیم بر اثر انفجار بمب کار گذاشته شده توسط عناصر ضد انقلاب در خیابان ناصر خسرو در شهر تهران ترور شد و به شهادت رسید.

شهید محمدعلی عمدی در سال ۱۳۲۰ در تهران متولد شد. وی که علاقه وافری به فراگیری قرآن و احکام مذهبی داشت و فعالانه در مجالس قرآن شرکت می‌کرد، پس از اخذ دیپلم برای ادامه تحصیل عازم آمریکا شد. وی پس از اخذ درجه دکترای رشته آموزش کشاورزی با هدف خدمت به مردم کشورش به ایران بازگشت. در جریان انقلاب فعالانه در صفوف امت حزب الله حضور داشت و در براندازی نظام منحط شاهنشاهی تلاش کرد. پس از پیروزی انقلاب و با تشکیل کابینه شهید رجائی به عنوان معاون پارلمانی وزارت صنایع به خدمات خود ادامه داد سپس در رابطه با بیانیه الجزایر و احقاق حقوق امت شهید پرور ایران به کار شبانه روزی پرداخت. تا اینکه در بهمن ماه سال ۱۳۶۰ آماج رگبار ترور بست‌های منافق قرار می‌گیرد و به شهادت رسید.

شهید مرتضی اسلامی ملقب به کیهان در سال ۱۳۳۸ در ری متولد شد. پس از اخذ دیپلم راهی خدمت سربازی شد و آموزش‌های خاصی را برای حضور در جبهه کسب نمود. وی پس از چهار ماه حضور در جبهه برای مرخصی به ری بازگشت. خداحفظی و حلاوت گرفتن وی از تمامی آشنایان بوی شهادت می‌کرد. توفیقی که در سال ۱۳۶۰ در تپه‌های بازی دراز نصیب این شهید شد.

شهید محمد شمس محققین در تاریخ ۱۳۳۱ در تهران به دنیا آمد. پس از اخذ دیپلم و پایان خدمت سربازی، در اداره مخابرات استخدام شد. در کار، بسیار منظم و مورد علاقه همکاران و رؤسای خود بود. در فعالیت‌های انقلابی بسیار فعال بود و در جریان گرفتن کلاتری تهران نو دست‌پیش‌زخمی شد و یک ماه پیش از شروع جنگ در مهران به شهادت رسید.

دکتر محمد رضا عمدی در سال ۱۳۱۸ در تهران به دنیا آمد و پس از اخذ دیپلم متوسطه جهت ادامه تحصیلات به آمریکا عزیمت رفت و در رشته تعلیم و تربیت وارد دانشگاه شد و پس از اخذ درجه دکترای به ایران بازگشت قبل از پیروزی انقلاب اسلامی در ارائه طرح‌های مختلف در زمینه تعلیم و تربیت با وزارت علوم وزارت نیرو همکاری داشت و همگام با امت پیا خاسته اسلام در انقلاب شکوهمند اسلامی شرکت جست. پس از پیروزی انقلاب به همکاری با وزارت بازرگانی پرداخت و همچنین در بخش خصوصی کار در زمینه تولیدات کشاورزی را نیز آغاز کرد. در روز شانزدهم بهمن سال ۱۳۶۰ منافقین به قصد ترور برادر وی به درب منزل مسکونی ایشان می‌آیند این شهید که نسبت به این عناصر مشکوک شده بود همراه برادر خود از منزل خارج می‌شود که مورد حمله منافقان قرار گرفته و هر دو برادر به شهادت می‌رسند.

حجت الاسلام محمد تقی فلسفی (ره)
(۱۲۸۶ ه.ش - ۱۳۷۷ ه.ش)

محمد تقی فلسفی واعظ مشهور و از شخصیت های مبارز انقلاب اسلامی ایران محسوب می شود. وی به دلیل سخنرانی ها و مبارزات ضد دولت پهلوی و مواظ مشهورش شناخته شده است. خصوصیات شخصی و ویژگی های سخنرانی های مرحوم فلسفی موجب جلب اعتماد مراجع عظام تقلید و علماء شده بود، از جمله نمایندگی آیت الله العظمی بروجردی (ره) برای مذاکره و ابلاغ پیامهای ایشان به شاه و کارگزاران از طریق او بود. ایشان در نهضت اسلامی مردم ایران شجاعانه وارد میدان شدند و فضای انجمن های ایالتی و ولایتی و کاپیتولاسیون سخنگوی مراجع بزرگوار بود. سرانجام این استاد فرزانه و خطیب توانا پس از سالیانی خدمت در روز ۲۷ آذر ۱۳۷۷ ه.ش در گذشت و در جوار قبر مطهر حضرت عبدالعظیم علیه السلام به خاک سپرده شد.

آیت الله میرزا عبدالکریم حق شناس (ره)
(۱۲۹۸ ه.ش - ۱۳۸۶ ه.ش)

میرزا عبدالکریم حق شناس تحصیلات مقدّماتی و ادبیات را در محضر آیت الله حاج شیخ محمد رضا تنکابنی فراگرفت. عرفان را در محضر آیت الله شاه آبادی تلمذ کرد. بعد از درگذشت جناب حاج شیخ محمد حسین زاهد تهرانی که امام جماعت مسجد امین الدوله بود، به دستور آیت الله بروجردی برای حل مشکلات دینی و رسیدگی به امور شرعی در آن مسجد به تهران عزیمت نمود. آثار قلمی و علمی ایشان کم نیست که چند نمونه از آثار قلمی و علمی معظّم له عبارتند از:
۱) تقریرات فقه مرحوم آیت الله حجت
۲) تقریرات اصول آیت الله خوانساری
۳) تقریرات فقه و اصول آیت الله بروجردی
این عالم ربانی در سن ۸۸ سالگی دار فانی را وداع گفت و پیکر ایشان در «دوم مرداد ماه ۱۳۸۶ ه.ش» از مسجد ارک تهران واقع در خیابان پانزده خرداد به سوی حرم حضرت عبدالعظیم علیه السلام تشییع شد و در همان مکان مقدس به خاک سپرده شد.

آیت الله سید ابوالقاسم کاشانی (ره)
(۱۲۶۴ ه.ش - ۱۳۴۰ ه.ش)

سید ابوالقاسم کاشانی مجتهد و مرجع تقلید و سیاستمدار و رهبر مذهبی سیاسی در طول سالهای «۱۳۲۸ ش تا ۱۳۳۲ ش» بود؛ او رهبریت مذهبی ملی شدن صنعت نفت را در دست گرفت و با حمایت از مصدق و یارانش لایحه ملی شدن صنعت نفت را به تصویب رساند. ایشان پس از استعفای مصدق و انتصاب قوام به نخست وزیر در «تیر ماه ۱۳۳۱ ه.ش» با قاطعیت از مصدق و اقدامات او حمایت کرد به خصوص که دست پنهان استعمارگران را در پشت این حوادث می دید. پس از صدارت مجدد دکتر مصدق، آیت الله کاشانی به ریاست مجلس هفدهم برگزیده شد، اما درخواست مصدق جهت کسب امتیازات ویژه از مجلس شورای ملی و سپس بستن مجلس باعث بروز اختلاف ما بین دو رهبر سیاسی و مذهبی نهضت ملی شد و در نهایت به کودتای «۲۸ مرداد ۱۳۳۲ ش» انجامید. ایشان در «۲۳ اسفند ۱۳۴۰ ش» رحلت نمود و در مقبره العلماء امامزاده حمزه (که اکنون به رواق آیت الله کاشانی مشهور است) به خاک سپرده شد.

آیت الله ابوالحسن شعرانی (ره)
(۱۲۸۱ ه.ش - ۱۳۵۲ ه.ش)

ابوالحسن شعرانی از علماء و فلاسفه معاصر است. وی سراسر عمر خود را در تحصیل و تحقیق و آموزش علوم حوزوی اشتغال داشت. او به زبانهای فرانسوی و انگلیسی تسلط داشت و در تدریس اشارات و شفاء بوعلی، طب قدیم (به زبان فرانسه) و تدریس نجوم و هیئت، تبحر علمی بالایی داشت؛ همچنین الهیات و اصول اعتقادات تدریس می نمود. ایشان از محضر علمایی چون شیخ عبدالکریم حائری، میرزا مهدی آشتیانی، میرزا محمود قمی استفاده نمود و شاگردانی همچون میرزا هاشم آملی، حسن زاده آملی و جوادی آملی را تربیت نمود. وی علاوه بر نگارش کتاب، شروعی بر کتابهای مهم تفسیری، حدیثی، کلامی و فلسفی دارد. ایشان در سال «۱۳۵۲ ه.ش» دارفانی را وداع گفت و در جوار حرم حضرت عبدالعظیم علیه السلام (مقبره خسرو خانی) به خاک سپرده شد.

ستارخان سردار ملی (ره)
(۱۲۹۳ ه.ش - ۱۳۴۵ ه.ش)

ستارخان قره داغی در «سال ۱۲۸۴ ق» در روستای قره داغ از توابع ورزقان در استان آذربایجان شرقی متولد شد. او از سرداران جنبش مشروطه ایران ملقب به سردار ملی است و با ایستادگی در برابر نیروهای دولتی ضد مشروطه در تبریز جانفشانی های بسیاری کرد و در مدت پانزده ماه استبداد صغیر (از تیر ۱۲۸۷ ه.ش تا تیر ۱۲۸۸ ه.ش) رهبری مجاهدین تبریز و ارمنه و قفقاز را بر عهده داشت و مقاومت اهالی تبریز در مقابل انبوهی از قشون دولتی با رهبری او انجام گرفت. بواسطه ظلم و دسیسه های دولت های بیگانه و بنا به درخواست حاکم تهران، تصمیم حرکت به سوی تهران می نماید. دولت به بهانه تجلیل از ستارخان و باقر خان در واقع در پی تسلط بر آذربایجان و خلع سلاح مجاهدین تبریز بود. سرانجام او در تاریخ «۲۸ ذی الحجه ۱۳۳۲ ق» (۲۵ آبان ۱۲۹۳ ش) در تهران درگذشت و در حرم حضرت عبدالعظیم علیه السلام به خاک سپرده شد.

آیت الله عزیز الله خوشوقت (ره)
(۱۳۰۵ ه.ش - ۱۳۹۱ ه.ش)

عزیز الله خوشوقت پس از تحصیلات ابتدایی به شهر قم سفر کرده و به فراگیری علوم حوزوی پرداخت. ایشان پس از نایل شدن به درجه اجتهاد به تهران بازگشت. اقامت در تهران و برپائی نماز جماعت در مسجد امام حسن مجتبی علیه السلام تربیت طلاب و فضایی حوزه علمیه، برگزاری درس اخلاق و توجه به خواسته ها و حاجات مردم، انس با جوانان، بسیجیان و خانواده های شهدا، در طول سال های متممادی از ایشان چهره های دوست داشتنی و مردمی ساخت.
آیت الله خوشوقت روز «پانزدهم بهمن ماه ۱۳۹۱ ش» در حالی که اعمال حج عمره را به پایان برده بود؛ به علت بیماری در شهر مکه بستری و در همان سال در گذشت، پیکر ایشان پس از انتقال به ایران در حرم حضرت عبدالعظیم علیه السلام به خاک سپرده شد.

مشاهیر آرمیده

علیه السلام

آیت الله محمدرضا مهدوی کنی (ره)
(۱۳۱۰ ه.ش - ۱۳۹۳ ه.ش)

آیت الله حاج شیخ مرتضی تهرانی (ره)
(۱۳۱۶ ه.ش - ۱۳۹۱ ه.ش)

آیت الله محمد علی شاه آبادی (ره)
(۱۲۵۱ ه.ش - ۱۳۲۸ ه.ش)

شهید طبیب حاج رضایی (ره)
(۱۲۸۰ ه.ش - ۱۳۴۲ ه.ش)

محمد رضا مهدوی کنی پس از طی دوره دبستان در کن وارد مدرسه علمیه لوزاده در تهران شد و به تحصیل علوم دینی پرداخت. ایشان با ورود به حوزه علمیه روش سیاسی امام خمینی (ره) را در بحث تبیین ولایت فقیه سرلوحه فعالیت های علمی خود قرار داد و به تربیت طلاب پرداخت. او پس از پیروزی انقلاب مسئولیت های مختلفی را عهده دار بود؛ از جمله عضویت در اولین تشکل انقلاب اسلامی به دستور امام خمینی بنام شورای انقلاب، سرپرستی کمیته های انقلاب اسلامی، وزارت کشور در کابینه شهیدان رجائی و باهنر، نخست وزیری پس از شهادت شهیدان رجائی و باهنر و ریاست مجلس خبرگان رهبری، وی صبح روز سه شنبه «۲۹ مهرماه ۱۳۹۲ ش» در سن ۸۳ سالگی در گذشت و در حرم مطهر حضرت عبدالعظیم علیه السلام آرام گرفت.

شیخ مرتضی تهرانی تحصیلات مقدماتی را در تهران و مشهد به پایان رساند و تحصیلات تکمیلی حوزه را از سن ۱۸ سالگی در شهر مقدس قم آغاز نمود و در ۲۵ سالگی به اجتهاد رسید از «سال ۱۳۴۷ ش» بمدت سه سال در نجف اقامت گزید. ایشان از «سال ۱۳۵۱ ش» ضمن اقامه نماز جماعت در مسجد جامع بازار تهران جلسات اخلاق و تفسیر داشت ولی به درخواست استاد خود امام خمینی (ره) به جمع آوری فتاوا و تنظیم صحیح ترین نسخه از رساله عملیه و مناسک حج امام خمینی (ره) پرداخت که در «سال ۱۳۴۲ ش» به چاپ رسید. حاج آقا مرتضی تهرانی دروس خارج خود را از «سال ۱۳۵۷ ه.ش» در منزل و سپس سال «۱۳۶۴ ه.ش» در مدرسه مروی ارائه داد. سرانجام این مرجع بزرگوار تقلید و استاد بزرگ اخلاق در «دی ماه سال ۱۳۹۱ ه.ش» در آستانه اربعین حسینی در گذشت و در صحن و سراى حضرت عبدالعظیم علیه السلام آرام گرفت.

محمد علی بید آبادی مشهور به شاه آبادی فیلسوف، عارف و فقیه شیعی است. وی استاد اخلاق و عرفان در حوزه قم و تهران بود. امام خمینی (ره) از شاگردان ایشان بود که علاقه وافری به استاد خود داشت. در دوره رضاخان در مقابل برنامه های ضد دینی رضاخان ۱۵ ماه در حرم حضرت عبدالعظیم علیه السلام متحصن شد. از ایشان آثار و تألیفات متعددی بجا مانده است که عبارتند از: شذرات المعارف، رشحات الحجار در عرفان و در فقه و اصول «حاشیه بر کفایة الاصول» آخوند خراسانی، حاشیه بر فصول الاصول. سرانجام ایشان در «سال ۱۳۲۸ ه.ش» به ملکوت اعلی پیوست و بیکریاکشان بعد از تشییع با شکوه در جوار مزار شیخ ابوالفتح رازی، در حرم حضرت عبدالعظیم علیه السلام مدفون گردید.

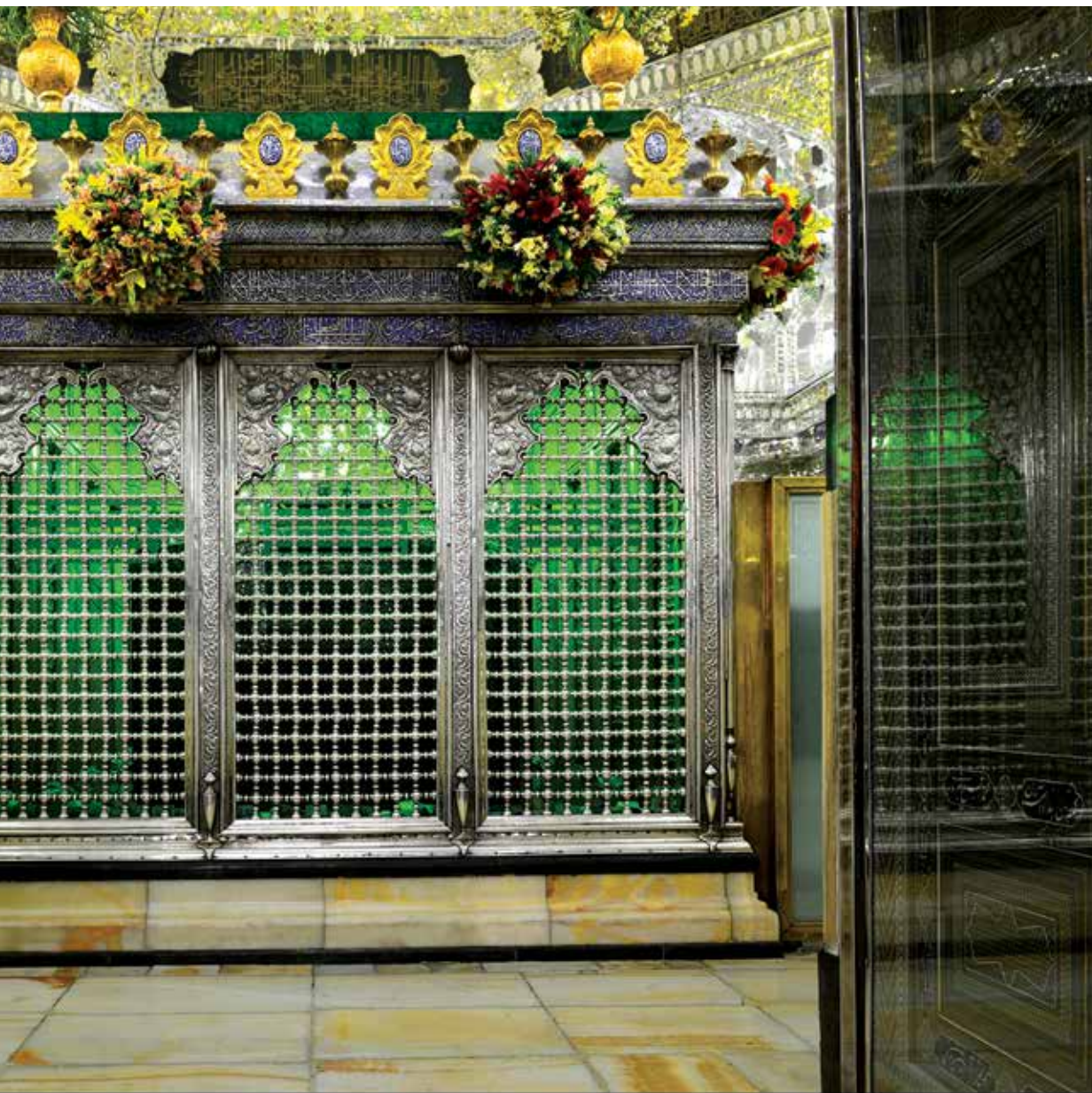
طیب حاج رضایی از عباران و باستانی کاران تهران در دوران سلطنت پهلوی بود و در ادبیات محاوره ای رایج آن زمان به جوانمرد و پهلوان مشهور بود؛ طیب در سنین جوانی بارها به دلائل مختلف به زندان افتاد و در جریان کودتای «۲۸ مرداد» ۱۳۲۲ ش موضع سیاسی انقلابی نداشت ولی در جریان نهضت ۱۵ خرداد به انقلابیون پیوست و بدلیل عدم قبول شهادت کذب نسبت به امام خمینی (ره) در یازدهم آبان ۱۳۴۲ ه.ش در میدان تیر یادگان حشمتیه تهران اعدام شد و به خیل شهیدان یازدهم خرداد پیوست و در قسمت شرقی صحن مصلى حرم مطهر حضرت عبدالعظیم علیه السلام به خاک سپرده شد.

برخی از علمای دین، دانشمندان و مشاهیر آرمیده در آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع)

۱. آیت الله میرزا احمد آشتیانی / فقیه و فیلسوف / ۱۲۶۱ ش - ۱۳۵۴ ش
۲. استاد عباس اقبال آشتیانی / مورخ / ۱۲۷۵ ش - ۱۳۳۴ ش
۳. آیت الله سید حسین اتنی عشری / مفسر قرآن / ۱۳۸۴ ق
۴. اسماعیل آشتیانی / ادیب و شاعر و نگارگر معاصر / ۱۲۷۱ ش - ۱۳۴۹ ش
۵. شهید افتخار العلماء آشتیانی / میرزا داماد (میرزا مصطفی) / ادیب دانشمند و عالم شهیر / ۱۲۸۴ ق - ۱۳۲۷ ق
۶. فقیه آقا میرزا جعفر آشتیانی (میرزای کوچک) / ادیب دانشمند و حکیم / ۱۲۲۴ ق
۷. ابوالقاسم تهرانی (مشهور به کلانتری) / مجتهد و مدرس / ۱۲۳۶ ق - ۱۲۹۲ ق
۸. علامه حبیب الله خویی / مجتهد، فقیه و شارح نهج البلاغه / ۱۲۶۵ ق - ۱۳۲۴ ق
۹. شهید شیخ محمد خیابانی / مبارز دوره مشروطه / ۱۲۵۹ ش - ۱۲۹۹ ش
۱۰. ابوالفتح رازی / مفسر و محدث نامدار عالم تشیع / اواخر قرن پنجم - اواسط قرن ششم
۱۱. شهید حاج اسماعیل رضایی / انقلابی قیام / ۱۵ خرداد ۱۳۴۲
۱۲. غلامحسین رهنما / مدرس ریاضیات و هیئت در مدرسه دارالفنون / ۱۲۵۹ ش - ۱۳۲۵ ش
۱۳. علی مدرس زنوزی / فیلسوف سده سیزده هجری / ۱۲۲۴ ق - ۱۳۰۷ ق
۱۴. سید احمد طباطبایی سنگلجی / فقیه و مجتهد / ۱۳۲۵ ق
۱۵. علامه سید محمد کاظم عصار / فقیه و مدرس حکمت و فلسفه / ۱۲۶۴ ش - ۱۳۵۲ ش
۱۶. کریم امیری فیروز کوهی / نویسنده، شاعر و غزل سرای معاصر / ۱۲۸۹ ش - ۱۳۶۳ ش
۱۷. استاد پدیع الزمان فروزانفر / ادیب معاصر / ۱۲۷۵ ش - ۱۳۴۹ ش
۱۸. آیت الله حاج شیخ جواد فومنی حائری / خطیب و دانشمند / ۱۲۳۰ ق - ۱۲۸۴ ق
۱۹. سید ابوالقاسم قائم مقام فراهانی / نویسنده و استاد امیر کبیر / ۱۱۵۸ ق - ۱۲۱۴ ق
۲۰. استاد عبدالعظیم قریب / ادیب معاصر / ۱۲۵۸ ش - ۱۳۴۴ ش
۲۱. علامه محمد قزوینی / ادیب معاصر / ۱۲۵۴ ش - ۱۳۲۸ ش
۲۲. ستار خان قره داغی / سردار ملی / ۱۲۸۲ ق - ۱۳۴۲ ق
۲۳. آیت الله محمد باقر کمره ای / فقیه، مؤلف و مترجم / ۱۲۸۳ ش - ۱۳۷۴ ش
۲۴. آیت الله حاج شیخ محمد کفایی / مؤلف و رییس حوزه علمیه مشهد مقدس / ۱۲۹۴ ق - ۱۳۵۶ ق
۲۵. آیت الله حاج ملا علی کنی / فقیه و مرجع وارسته / ۱۲۲۰ ق - ۱۳۰۶ ق
۲۶. سید جلال الدین محدث ارموی / محدث و مترجم / ۱۲۸۴ ش - ۱۳۵۸ ش
۲۷. آیت الله حاج شیخ ذبیح الله محلاتی / مجتهد و مؤلف / ۱۳۱۰ ق - ۱۴۰۶ ق
۲۸. حاج جواد مؤذنی / مؤذن و مؤسس کتابخانه آستان مقدس / ۱۲۹۰ ش - ۱۳۷۱ ش
۲۹. سید حسن مشکان طبسی / استاد دانشگاه، نویسنده، مترجم و شاعر / ۱۲۵۸ ش - ۱۳۲۷ ش
۳۰. آیت الله حاج شیخ عبدالنبی نوری / فقیه و مبارز در واقعه تحریک تنباکو / ۱۲۵۴ ق - ۱۳۲۴ ق
۳۱. آیت الله شیخ عبدالله نوری / مجتهد و مبارز بزرگ / ۱۲۶۵ ق - ۲۰ محرم ۱۳۶۴ ق

در بارگاه مطهر

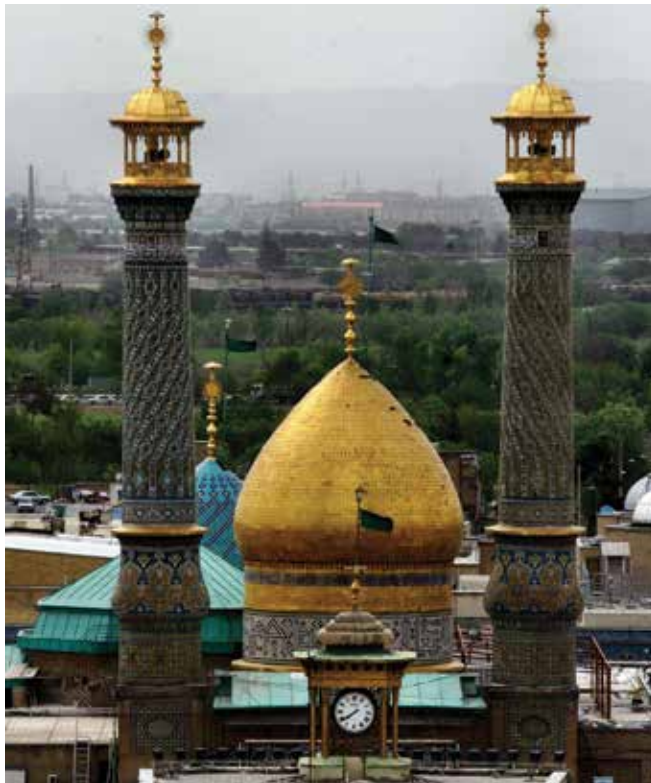

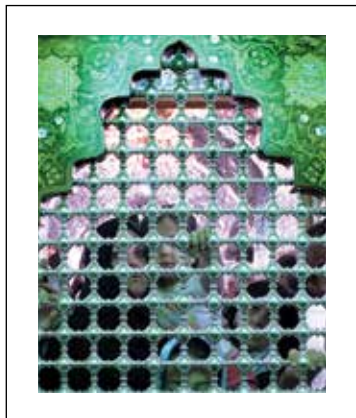
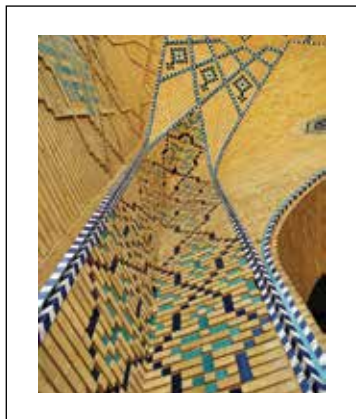
سوره

ویژه نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

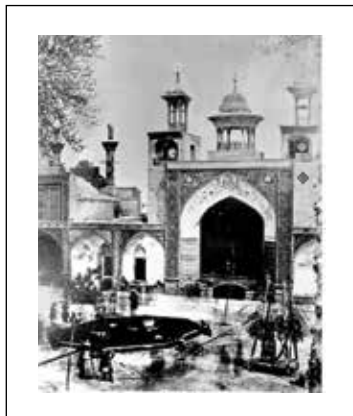
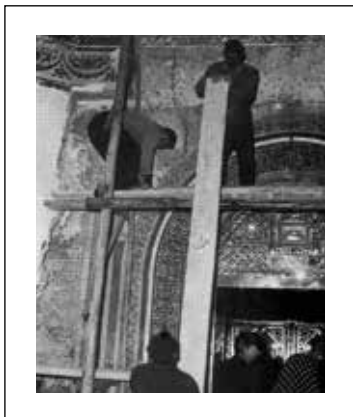
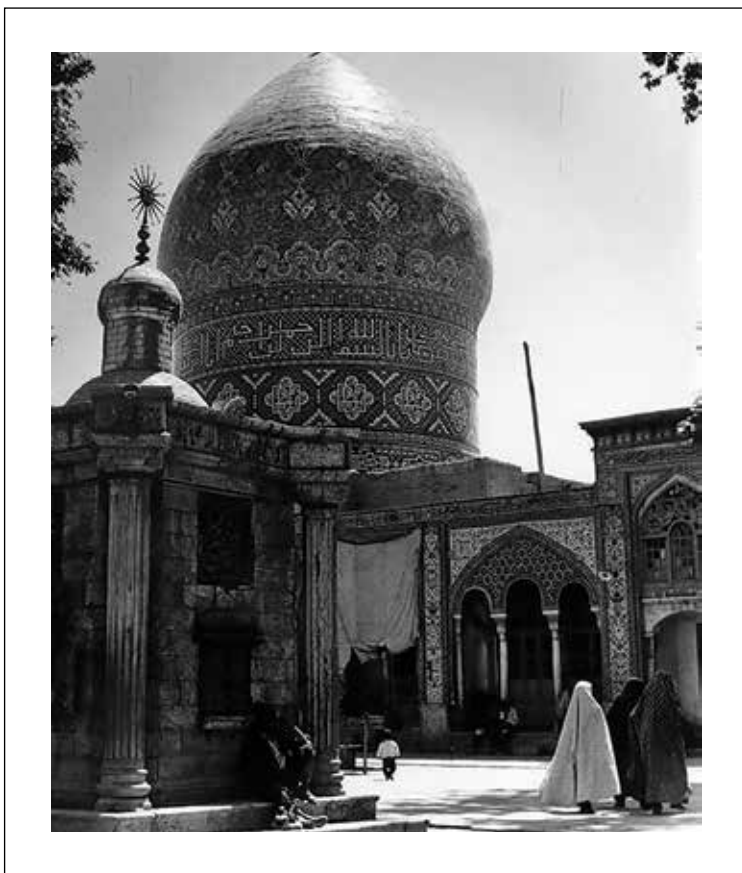
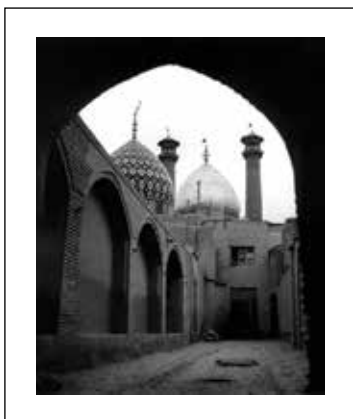
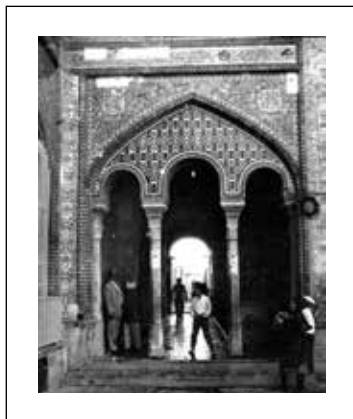
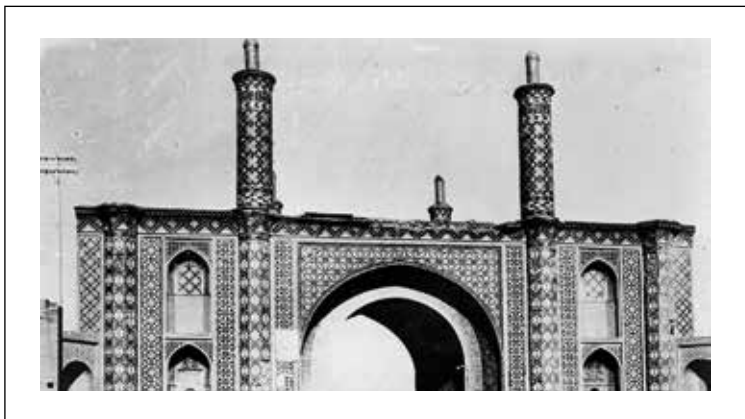

ویژه نامه
بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

بازار

ویژه نامه

بزرگداشت
حضرت عبدالعظیم (ع)

به شکرانه کریم

هزاران ختم قرآن هدیه به
حضرت عبدالعظیم علیه السلام

به شکرانه بیش از یک هزار سال
بهره مندی اهل تهران از سفره معنوی و با کرامت
حضرت سیدالکریم (علیه السلام)

و در ایام گرامیداشت ولادت حضرت عبدالعظیم الحسنی (علیه السلام) برگزار می شود

برای شرکت در این طرح معنوی ، از تاریخ ۱ دی ماه تا ۳۰ دی ماه
یک پیامک بدون متن به شماره ۳۰۰۰۵۱۲۲۰ ارسال نمایید.

معاونت فرهنگی و امور زائران
اداره کل برنامه های فرهنگی و آموزشی

به شرکت کنندگان به قید قرعه هدایای مبرکه اهداء میشود

www.abdolazim.com

iqna

خبرگزاری بین المللی قرآن (ایکنا)

www.iqna.ir

سازمان فعالتهای قرآنی
دانشگاهان کشور